

Hallituksen esitys Eduskunnalle sotilaskurinpitolaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sotilaskurinpitolaki, joka korvaisi 1 päivänä tammikuuta 1984 voimaan tulleen sotilaskurinpitolain.

Esitys on laadittu voimassa olevan sotilaskurinpitolain pohjalta. Uudistuksen tavoitteena on luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia. Myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet on otettu huomioon.

Lakiin ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakuoikeus myös nykyisiin kurinpito-ojennuksiin. Samalla luovuttaisiin erottelusta kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitorangaistuksiin siten, että kaikkia seuraamuksia kutsuttaisiin kurinpitorangaistuksiksi. Poistumiskielto ja poistumisrangaistus yhdistettäisiin yhdeksi seuraamuslajiksi, poistumiskielloksi. Enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saisi täytäntöönpanna viikonloppuna, joka viikko-ohjelman mukaan olisi rangaistulle vapaa. Kantelua koskevia säännöksiä ei sisältyisi sotilaskurinpitolakiin.

Joukko-osaston komentajaa alempien kurinpitoesimiesten tekemistä päätöksistä tehtäisiin ensin ratkaisupyyntö joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemään päätökseen voisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten päätöksistä voisi valittaa suoraan tuomioistuimeen. Määräaika muutoksen hakemiselle olisi kaikissa tapauksissa jatkossa seitsemän päivää päätöksen tiedoksiantamisesta.

Kurinpitomenettelyssä määrätty kurinpitorangaistukset olisivat varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta täytäntöön pantavissa muutoksenhausta huolimatta, jollei joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin erityisestä syystä määrää, ettei täytäntöönpanoa saa aloittaa tai jatkaa.

Asianosainen tai kurinpitoesimies voisi hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista tuomioistuimelta. Menettelyssä noudatettaisiin soveltuvien osin yleisiä ylimääräistä muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Kurinpitopäätöstä ei voitaisi muuttaa seuraamukseen määrätyn vahingoksi puolustusvoimien omin, sisäisin toimenpitein.

Syyttäjän roolista kurinpitovalituksen käsittelyssä luovuttaisiin. Kurinpitomenettelyssä ratkaistaan vain yksinkertaisia ja selviä asioita. Syyttäjän rooli on näin ollen muodostunut epätarkoituksenmukaiseksi.

Eräät turvallisuutta ja järjestystä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi puolustusvoimista annettuun lakiin.

Poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan.

Samalla ehdotetaan muutettaviksi rikoslakia, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja puolustusvoimista annettua lakia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan saman aikaan valmisteilla olevan esitutkintalain ja pakkokeinolain uudistamisen kanssa.

(Sisällys)

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Puolustusvoimien tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan (laki puolustusvoimista 2 §, 551/2007). Näiden tehtävien toteuttamisen välttämättömiä edellytyksiä ovat puolustusvoimien joukkojen kurinalaisuus ja hyvä motivointi. Puolustusvoimilta odotetaan tehokkuutta ja suoritusvalmiutta sekä sellaista luotettavuutta, että puolustusvoimat kaikissa olosuhteissa pysyy Suomen valtiollisen johdon hallinnassa ja valvonnassa.

Vapaaehtoinen kurin omaksuminen ja sen välttämättömyyden ymmärtäminen ovat ensisijaisia edellytyksiä ja keinoja kurin ylläpitämiseksi. Sisäisen hengen ja motivaation luomista ja vapaaehtoista käskyjen noudattamista pyritään toteuttamaan ensisijaisesti positiivisin keinoin. Puolustusvoimien toiminnan kannalta tämä ei kuitenkaan riitä. Kun käskyjä ja kieltoja rikotaan, on oltava tarpeelliset ja riittävät keinot kurin ja järjestyksen palauttamiseksi mahdollisimman nopeasti. Kurinpitoasiat on voitava käsitellä riittävän nopeasti, tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kurinalaisuus ja hyvä järjestys ovat tarpeen kasarmielämän sisäoppilaitosmaisuuudesta samoin kuin sotilaiden käyttäytymiselle yleensäkin asetettavista vaatimuksista johtuen. Kurilla ja järjestyksellä on myös sekä asevelvollisten että palkatun henkilökunnan palvelusturvallisuuden varmistamisen kannalta merkitystä. Varusmiespalveluksessa ja kertausharjoituksessa olevien palvelus- ja paikallaolovelvollisuus perustuvat nykyisen asevelvollisuuslain (1438/2007) nimenomaiseen säännökseen. Asevelvollisuuslain 57 §:n mukaan asevelvollisen tulee palvella hänelle määrättyssä joukossa sekä noudattaa lakiin perustuvan toimivallan nojalla annettuja sotilaallista järjestystä ja palvelusta koskevia määräyksiä, esimiehen käskyjä ja muita palvelukseen kuuluvia velvollisuuksiaan. Palveluksessa olevan asevelvollisen tulee olla hänelle määrättyssä palveluspaikassa silloin, kun hänelle ei ole annettu lupaa poistua sieltä. Palvelusvelvollisuuden ja paikallaolovelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä määrätään sotilaskäskynä annettavalla ohjesäännöllä. Tällä tarkoitetaan pääasiassa puolustusvoimain komentajan antamaa Yleistä palvelusohjesääntöä.

Puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevien eli ammattisotilaiden käyttäytymisveloitteesta säädetään uuden puolustusvoimista annetun lain 42 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan sen lisäksi, mitä virkamiesten käyttäytymisestä muualla laissa säädetään, ammattisotilaan on virkatehtävissään ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hän menettele tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta puolustusvoimille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Tämä käyttäytymisveloite perustui aiemmin virkamieslain yleissäännökseen ja puolustusvoimissa annettuihin hallinnollisiin määräyksiin sekä Yleiseen palvelusohjesääntöön.

Kurinpitoasioista valtaosa on luonteeltaan vähäisiä, lähinnä puolustusvoimien sisäisten järjestysmääräysten rikkomista koskevia tekoja ja laiminlyöntejä. Edellä mainituista syistä tarvitaan edelleen puolustusvoimien olosuhteisiin sovellettu erityinen kurinpitomenettely, jossa esimiehillä on

asemaan perustuva tarvittava toimivalta. Samalla on huolehdittava, että kurinpitomenettelyssä turvataan menettelyn kohteena olevan oikeudellinen asema. Menettelyn kohteena olevalla on myös oltava käytettävissään riittävät oikeussuojakeinot.

Sotilaskurinpitomenettelyn katsotaan rinnastuvan nopeutettuun ja yksinkertaistettuun rikosprosessiin. Rikosprosessin voidaan katsoa jakautuvan neljään päävaiheeseen, jotka ovat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti ja rangaistuksen täytäntöönpano. Kurinpitomenettelyssä voidaan katsoa olevan kaikkia näitä elementtejä. Kurinpitomenettelyä voidaan käyttää vain vähäisissä ja selvissä asioissa. Sotilasoikeudenkäynti ei edes nopeutettuna tai muutoin muunneltuna poistaisi tarvetta erityiseen kurinpitomenettelyyn.

Poikkeusoloissa kurinpitomenettelyn tarpeellisuus korostuu, sillä sotilasrikokset hyvin todennäköisesti lisääntyvät. Sotilasrikosten määrän kasvu selittyy sillä, että palveluksessa olevien joukkojen määrä kasvaa ja toisaalta sillä, että paine joukkojen sisällä kasvaa ajan kuluessa. Edelleen rikosten lisääntymiseen vaikuttanee se, että kutsut harjoituksiin ja ylimääräiseen palvelukseen joudutaan todennäköisesti toimittamaan normaalia lyhyemmällä varoitusajalla ja lykkäyshakemusten hylkääminen on yleisempää kuin rauhan aikana. Myös yleisen yhteiskunnallisen tilanteen epäselvyys saattaa vaikuttaa sotilasrikosten lukumäärään lisäävästi. Harjoitukset kestävät pidempään kuin normaalitilanteessa ja tämä lisää myös sotilasrikoksiin syyllistyneiden määrää. Poissaolorikokset ja palvelusrikokset olisivat todennäköisimmin yleisimmät joukkojen perustamisvaiheen sotilasrikokset. Myös vartiorikosten määrän voidaan olettaa kasvavan suhteessa vartioitehtävien määrän kasvuun.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Puolustusvoimien sotilaskurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä on lähinnä sotilaskurinpitolaissa (331/1983) ja sen nojalla annetussa sotilaskurinpitoasetuksessa (969/1983). Sotilasrikoksista ja niiden soveltamisalasta säädetään rikoslaissa (39A/1889) ja sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisalasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1153/2000). Keskeisiä lakeja ovat myös esitutkintalaki (449/1987) ja pakkokeinolaki (450/1987), joita noudatetaan sotilaskurinpitomenettelyssä soveltuvin osin.

Sotilaskurinpitolaki ja -asetus on säädetty ennen nykyistä perustuslakia ja sitä ennen tehtyä perusoikeusuudistusta. Perustuslain jälkeiset uudistukset on toteutettu osittaisuudistuksina, minkä johdosta laki ja asetukset eivät enää muodosta yhtenäistä kokonaisuutta.

Sotilasrikoksia käsitellään tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) mukaisesti.

Perustuslaki

Perustuslain 1 §:n 2 momentin mukaan valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Perustuslain 2 luvussa säädetään perusoikeuksista, joilla on keskeinen merkitys yksilöiden oikeusasemalle. Perusoikeussäännökset on otettava huomioon kaikessa julkisen vallan toiminnassa.

Perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole

laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Julkisen vallan edustajien on yhtäältä pidättäydyttävä itse loukkaamasta perus- ja ihmisoikeuksia sekä toisaalta turvattava niiden toteutuminen.

Perusoikeusuudistuksessa vuonna 1995 luovuttiin hallitusmuodon 16 §:ään sisältyneestä nimenomaisesta sotilaita koskeneesta poikkeuksesta, jonka mukaan mitä Suomen kansalaisten yleisistä oikeuksista on sanottu, ei estä lailla säätämästä sellaisia rajoituksia, jotka sotapalveluksessa oleviin nähden muulloinkin kuin sodan tai kapinan aikana ovat välttämättömiä. Perusoikeuksista voidaan perustuslain 23 §:n mukaan säätää lailla sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen samoin kuin vakavuudeltaan aseelliseen hyökkäykseen lain mukaan rinnastettavien, kansakuntaa uhkaavien poikkeusolojen aikana ja jotka ovat Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisia. Voimassa olevassa sotilaskurinpitolaisissa on sota-aikaa koskevia poikkeussäännöksiä varten asetuksenantovaltuus, mutta ei laintasoisia säännöksiä.

Muissakin perusoikeussäännöksissä on lakivarauksia eli säännöksiä siitä, että perusoikeuksia voidaan rajoittaa tietyssä tarkoituksessa tai tietyin edellytyksin. Perusoikeussäännöksissä on myös yleisempiä sääntelyvarauksia, joiden mukaan asianomaisen perusoikeuden käyttämisestä säädetään lailla.

Sotilaskurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä uudistettaessa on pyritty ottamaan kaikilta osin huomioon perustuslain perusoikeussäännökset ja muut säännökset sekä niiden vaikutus sääntelyyn.

Katsaus sotilaskurinpitomenettelyn kehittymiseen

Sotilasrikoksia koskevat säännökset sisältyivät aiemmin sotaväen rikoslakiin (71/1919). Ennen erillistä sotilaskurinpitolakia kurinpitomenettelyä koskevat säännökset sisältyivät sotaväen rikoslain 14 §:n nojalla annettuun sotilaskurinpitoasetukseen (435/1972), joka tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1972. Asetuksella järjestettiin kurinpitoesimiehen oikeus kurinpitotoimin määrätä rikkomukseen syyllistyneelle järjestysrangaistus tai ojentaa häntä kurinpito-ojennuksella. Asetuksen mukaan kurinpitomenettelyssä voitiin käsitellä sellaiset sotaväen rikoslaisissa rangaistaviksi säädetyt teot, joista voi seurata järjestysrangaistus tai sakko. Kurinpitomenettelyssä voitiin rangaista tai ojentaa sotaväen rikoslain alaista henkilöä sotilaspappeja ja sotatuomareita lukuun ottamatta. Siviiliviran tai -toimen haltijaa voitiin rauhan aikana rangaista tai ojentaa kurinpitomenettelyssä vain virkarikoksesta. Järjestysrangaistuksia olivat aresti, jota voitiin määrätä enintään 30 vuorokautta, ja varoitus. Lievempiä kurinpito-ojennuksia olivat muistutus, ylimääräinen palvelus, jota voitiin määrätä enintään kahdeksan kertaa ja poistumiskielto, jota voitiin määrätä enintään neljäksi viikoksi.

Kurinpitoseuraamuksen kohteeksi joutuneella oli käytettävissä oikeussuojakeinonaan tarkastuspyyntömenettely, jonka mukaan se, jolle oli kurinpitomenettelyssä määrätty järjestysrangaistus, oli

oikeutettu saattamaan päätöksen ylemmän kurinpitoesimiehen tarkastettavaksi. Ojennuksesta tarkastuspyyntömenettely ei ollut mahdollinen vaan oikeussuojakeinona oli kantelu.

Erillinen sotilaskurinpitolaki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984. Kokonaisuudistus merkitsi sotilasrikoksia koskevien säännösten sisällyttämistä rikoslain 45 lukuun sotaväen rikoslain sijasta, sotilaskurinpitomenettelyä koskevien säännösten siirtämistä asetuksesta sotilaskurinpitolakiin ja sotilasoikeudenkäyntimenettelyn siirtämistä rauhan aikana erityisistä sotatuomioistuimista yleisiin tuomioistuimiin. Kurinpitorangaistuksia olivat aresti, kurinpitosakko ja varoitus sekä kurinpito-ojennuksia poistumiskielto, ylimääräinen palvelus ja muistutus. Kurinpitomenettelyssä määrättävien kurinpitoseuraamusten enimmäismääriä alennettiin ja kurinpitoesimiesten toimivaltaa rajoitettiin. Kurinpitoasiassa tehtyyn päätökseen ei saanut hakea muutosta valittamalla. Se, jolle oli määrätty kurinpitorangaistus, oli oikeutettu saattamaan asian muutoksenhakuna ylemmän kurinpitoesimiehen tarkastettavaksi.

Vuoden 1989 alusta tuli voimaan muutos (1259/1988), jonka mukaan sotilasrikosasioissa vangitsemisesta päätti yksin tuomioistuin. Samassa yhteydessä lakia täydennettiin eräillä esitutkintaa koskevilla säännöksillä. Seuraavana vuonna 1990 tuli mahdolliseksi valittaa kurinpitorangaistuksesta tuomioistuimeen (374/1990). Samassa yhteydessä säädettiin, että syyttäjä voi päättää syytteen nostamisesta kurinpitovalitusprosessin aikana, jolloin asian käsittely kurinpitoasiana päättyy ja se siirtyy syyteasiana käsiteltäväksi. Vuonna 1991 lisättiin seuraamusvalikoimaan poistumisrangaistus (652/1991). Vuoden 1998 alusta lukien aresti on voitu tuomita vain tuomioistuimessa, ei enää kurinpitomenettelyssä (991/1997). Syyttäjän tehtävät sotilasoikeudenkäyntiasioissa siirrettiin puolustusvoimien virkamiehiltä, sotilaslakimiehiltä, yleisille syyttäjille vuonna 2001 (1117/2000). Samassa yhteydessä lakia muutettiin siten, että syyttäjä voi omasta aloitteestaan kurinpitoesimiehen tapaan määrätä esitutkinnan toimitettavaksi sotilasoikeudenkäyntiasiansa. Lisäksi syyttäjä voi omasta aloitteestaan ottaa tutkintaan määräämänsä asian syyteharkintaansa.

Sotilaskurinpitolaki, rikoslain 45 luku ja sotilaskurinpitoasetus

Voimassa olevan sotilaskurinpitolain 1 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta voidaan rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle oikeudenkäynnissä tuomita kurinpitorangaistus tai kurinpitomenettelyssä määrätä kurinpitoseuraamuksena kurinpitorangaistus tai -ojennus niin kuin sotilaskurinpitolaissa säädetään.

Rikoslain 45 luvun alaisella henkilöllä tarkoitetaan rikoslain 45 luvun 27 §:n mukaan:

- 1) puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrätynä sotilastehtävään;
- 2) asevelvollisuuttaan aseellisena tai aseettomana suorittavaa tai asevelvollisuuslain 79 §:ssä tarkoitettussa palveluksessa olevaa sekä naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa;
- 2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 18 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja lain 21 §:ssä tarkoitettua kouluttajaa ja kouluammuntojen johtajaa; sekä
- 3) puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavaa oppilasta.

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettussa kriisinhallintakoulutuksessa, -harjoituksissa ja -palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Rikoslain 45 luvun säännöksiä sovelletaan lisäksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 23 §:ssä tarkoitettuihin puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuviin vapaaehtoisin siten kuin siitä erikseen säädetään kyseisessä laissa.

Sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisalasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään siitä, milloin asevelvolliseen tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain nojalla palveluksessa olevaan sovelletaan sotilasrangaistussäännöksiä, samoin siitä, milloin sotilasrangaistussäännöksiä sovelletaan muuhun rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitettuun henkilöön. Samassa asetuksessa säädetään myös siitä, mitä sotilasrangaistussäännöksiä sovelletaan niihin rauhanturvaamisorganisaatioissa palveleviin ja siinä palvelemista varten järjestettävässä koulutuksessa oleviin, jotka eivät ole suorittaneet asevelvollisuutta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta. Edelleen asetuksessa säädetään, että rikoslain 45 luvun rangaistussäännöksiä ei sovelleta kenttäpiispan, kenttärovastin tai sotilaspastorin virassa palvelemaan.

Sotilasrikoksista säädetään rikoslain 45 luvussa ja niitä ovat erilaiset palvelusrikokset, vartiorikokset, poissaolorikokset, kuuliaisuusrikokset eli erilaiset esimiehen vastustamista koskevat teot ja niskoittelu, esimiesrikokset eli esimiesaseman väärinkäyttämistä koskevat teot, sotilaan sopimaton käyttäytyminen, luvaton poliittinen toiminta sekä sota-ajan rikokset.

Sotilasoikeudenkäyntiasioita ovat sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n 1 momentin mukaan sotilasrikoksia koskevat asiat. Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellään 2 momentin mukaan myös syyte sotilasta vastaan teosta, josta säädetään rangaistus rikoslain 21 luvun 1–3 tai 5–14 §:ssä, 25 luvun 7 tai 8 §:ssä, 28, 31–33 tai 35 luvussa, 36 luvun 1–3 §:ssä, 37 luvun 8–10 §:ssä, 38 luvun 1–8 §:ssä taikka 40 luvun 1–3, 5 tai 6 §:ssä. Edellytyksenä on, että teko on kohdistunut puolustusvoimiin tai toiseen sotilaaseen. Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellään niin ikään syyte teosta, josta säädetään rangaistus asevelvollisuuslain 118 §:ssä.

Sota-aikana käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n 3 momentin mukaan lisäksi syyte 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta teosta rikoslain 45 luvun 28 §:n 2 tai 3 momentissa mainittua henkilöä vastaan, jos teko on kohdistunut toiseen sotilasrangaistussäännösten alaiseen henkilöön, puolustusvoimiin tai sanotuissa momenteissa tarkoitettuun laitokseen. Tällä tarkoitetaan muun muassa puolustusvoimien siviilihenkilöstöä ja muita henkilöitä, jotka sota-aikana ovat sotilasjohdon alaisia.

Sotilaskurinpitolaissa säädetään edellä kuvattujen lisäksi muun muassa kurinpitomenettelyn edellytyksistä, kurinpitoesimiehen toimivallasta, pakkokeinoista, kurinpito-asian käsittelystä, kurinpitovalituksesta ja kurinpitomenettelyn valvonnasta, täytäntöönpanosta ja sota-aikaa koskevista poikkeussäännöksistä. Kurinpitorangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Kurinpito-ojennuksia ovat muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskielto.

Pakkokeinojen osalta on sotilaskurinpitolain 4 §:ssä erityissäännöksiä, minkä lisäksi sovelletaan ”yleisen lain säännöksiä” eli lähinnä pakkokeinolakia. Samoin esitutkinnasta on säädetty, että ”noudatetaan soveltuvien osin, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on säädetty.”

Sotilaskurinpitoasetuksessa on sotilaskurinpitolakia täydentäviä säännöksiä, jotka koskevat lähinnä esitutkintaa, toimivaltaa, kurinpitoasian ratkaisemista, kurinpitorangaistuksen ja -ojennuksen kirjaamista, kurinpitovalitusmenettelyä, täytäntöönpanoa, kurinpitomenettelyn valvontaa ja kantelua.

Sotilaskurinpitolain ja sotilaskurinpitoasetuksen osalta on selvitetty perustuslainmukaisuus ja suhde muuhun lainsäädäntöön. Samalla on selvitetty viittaukset muuhun lainsäädäntöön.

Kurinpidoista muussa lainsäädännössä

Kurinpitoa koskevia säännöksiä on useassa laissa. Kurinpitomenettely kohdistuu selkeästi tiettyyn ryhmään tai tiettyihin ryhmiin. Usealla oppilaitoksella on käytössään oma kurinpitojärjestelmä kuten Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksella (laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta 1316/2006), Pelastusopistolla (laki Pelastusopistosta 607/2006), ammattikorkeakouluilla (Ammattikorkeakoululaki 351/2003), lukioissa (lukiolaki 629/1998) ja peruskouluissa (perusopetuslaki 628/1998). Lukioiden ja peruskoulujen kurinpitoa koskevia säännöksiä on muutettu vuonna 2003.

Merkille pantavaa edellä mainituissa laeissa on se, että kurinpitorangeistuksista on yleensä muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakua edeltää yleensä oikaisuvaatimusmenettely. Sotilaskurinpitomenettelyn katsotaan kuitenkin edellä kuvatuksi olevan luonteeltaan eräänlaista nopeutettua rikosprosessia.

Siviilipalveluslain (1446/2007) 10 luvussa säädetään palvelusrikkomuksista ja kurinpidosta siviilipalveluksessa. Siviilipalvelusvelvollinen, joka laiminlyö palvelustehtävien suorittamiseen liittyvät velvoitteensa tai toimii muutoin vastoin palvelusvelvoitteitaan, voidaan määrätä kurinpitorangeistukseen siten kuin kyseisessä laissa säädetään. Siviilipalveluspaikan vastuuhenkilön tulee tehdä palvelusrikkomuksesta tiedon saatuaan siviilipalveluskeskukselle kirjallinen palvelusrikkomusilmoitus, jollei asiaa sen vähäisen merkityksen vuoksi jätetä sillensä tai suullisen huomautuksen varaan.

Siviilipalvelusvelvolliselle, joka on syyllistynyt palvelusrikkomukseen, voidaan määrätä kurinpitorangeistuksena kirjallinen varoitus, työtä yli säännönmukaisen työajan, päivärahan menetys tai henkilökohtaisten lomaoikeuksien menetys.

Siviilipalvelusvelvollinen, jolle on määrätty kurinpitorangeistus, saa hakea muutosta rangaistuksen määräämistä koskevaan päätökseen valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä siviilipalveluskeskus sijaitsee. Kurinpitorangeistusta ei saa panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen. Jos päätöksestä on valitettu hallinto-oikeuteen, rangaistuksen saa kuitenkin panna täytäntöön sen jälkeen, kun hallinto-oikeus on antanut valituksen johdosta päätöksensä. Kurinpitorangeistus voidaan kuitenkin panna täytäntöön välittömästi siviilipalveluskeskuksen päätöksen antamisen jälkeen, jollei kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano siviilipalvelusvelvollisen jäljellä olevan palvelusajan kuluessa muutoin ole mahdollista.

Vankeuslain (767/2005) 15 luvussa on säännöksiä vankilan kurinpidosta. Vangille voidaan 15 luvun 3 §:n mukaan määrätä kurinpitorangeistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat syyllistyminen vankilassa tai muutoin Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa, luvaton poistuminen avolaitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta, vankeuslaissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa taikka niitä täsmentävässä Rikosseuraamusviraston määräyksessä annettujen säännösten rikkominen, vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangeistus, työn tekemistä koskevalle luvulle tai sijoitukselle taikka poistumisluvulle asetettujen ehtojen rikkominen ja Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

Rikoksesta, josta vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei saa määrätä kurinpitorangeistusta. Jollei muistutusta pidetä riittävänä seuraamuksena, vangille voidaan vankeuslain 15 luvun 4

§:n mukaan määrätä kurinpitorangaistuksena varoitus, vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys), tai sijoittaminen yksinäisyyteen enintään 14 vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).

Oikeuksien menetys ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle. Kurinpitorangaistuksesta päättää vankilan johtaja. Kurinpitorangaistusta koskevaan päätökseen saa hakea vankeuslain 20 luvun mukaan oikaisua aluevankilan johtajalta ja aluevankilan johtajan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikaisuvaatimusta käsittelevä aluevankilan johtaja tai valitusta käsittelevä hallinto-oikeus toisin päättä.

Käytäntö

Sotilaskurinpitomenettely on havaittu pääosin toimivaksi, eikä sen keskeisiin peruseriaatteisiin kohdistu muutostarpeita. Kurinpitomenettelyllä on edelleen sekä normaali- että poikkeusoloissa keskeinen merkitys puolustusvoimien tehtävien tehokkaan ja luotettavan suorittamisen turvaamiseksi tarvittavan kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta.

Esitutkinta

Puolustusvoimien joukko-osastoissa ja kriisinhallintajoukoissa suoritetaan vuosittain keskimäärin yhteensä noin 5 000 sotilasrikoksen esitutkintaa. Suurin osa joukko-osastojen omin toimenpitein tutkituista tapauksista päätetään kurinpitoesimiehen ratkaisulla. Osa joukko-osaston tutkimista tapauksista, lähinnä pidemmät luvattomat poissaolot ja karkaamiset, lähetetään joukko-osaston komentajan päätöksellä esitutkinnan valmistuttua syyttäjälle syyteharkintaa varten. Esitutkinnan aikana tehdään muissa kuin vähäisissä tapauksissa esitutkintalain edellyttämää syyttäjyhteistyötä.

Esitutkinnan keskimääräinen kesto yksinkertaisissa perustapauksissa, esimerkiksi myönnettyssä luvattomassa poissaolossa, johon ei liity muita sotilasrikkoksia, on rikosepäilyn ilmitulosta esitutkinnan valmistumiseen 1-2 päivää. Tapauksissa, joissa on tarpeen suorittaa laajempia tutkintatoimenpiteitä, esitutkinnan keskimääräinen kesto on noin seitsemän päivää. Esitutkinnan toimittajien koulutuksessa on korostettu esitutkintalain mukaisia esitutkintaperiaatteita, mukaan lukien joutuisuusperiaate. Esitutkinnan viivästymisen syitä ovat pääesikunnan vuonna 2007 laatiman selvityksen mukaan käytännössä olleet esimerkiksi vahingon määrän selvittämisen vaatima aika erityisesti liikenneonnettomuuksiin liittyen, tutkijoiden, asianosaisten ja todistajien sairastumiset, lomat, leirit, sotaharjoitukset, tutkinnan laajuus, muut työtehtävät, kiire, yksiköiden henkilöstötilanne, epäillyn oikeusturvan vaatima lisäselvitystarve ja tarve siirtää asia ylemmälle kurinpitoesimiehelle.

Joukko-osastoissa esitutkintaa suorittavat tehtävään koulutuksen saaneet sotilasvirassa palvelevat ammattisotilaat. Varusmiehiä tai reserviläisiä ei voida käyttää esitutkinnan suorittajina, koska he eivät toimi virkavastuulla. Tutkinnanjohtajana toimii kurinpitoesimies tai tämän tutkinnanjohtajaksi määräämä pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomaisena. Esitutkinnan toimittajat voivat tutkinnan suorittamiseen liittyvissä ongelmatilanteissa tukeutua joukko-osaston oikeusupseereihin tai puolustusvoimien sotilaslakimiehiin.

Upseerikoulutukseen sisältyvässä hallinnon opintokokonaisuudessa kurinpitoesimiehille koulutetaan esitutkinnan ja kurinpitomenettelyn sisältö. Pääesikunta järjestää esitutkinnan toimittajille ja kurinpitoesimiehille vuosittain kaksipäiväisen täydennyskoulutustilaisuuden. Lisäksi järjestetään puolustushaara- ja joukko-osastokohtaista täydennyskoulutusta, jota antavat puolustushaarojen soti-

laslakimiehet ja joukko-osastojen oikeusupseerit. Oikeusupseereille järjestetään vuosittain kaksipäiväinen valtakunnallinen koulutustilaisuus.

Esitutkinta voidaan siirtää myös pääesikunnan tutkintaosaston tai poliisin suoritettavaksi. Jos tutkittavaksi tulee törkeitä, laajaa selvitystyötä edellyttäviä taikka erityisasiantuntemusta vaativia rikoksia, esitutkinta siirretään pääesikunnan tutkintaosaston suoritettavaksi. Siirtäminen on tarpeen myös aina silloin, kun luottamuksen joukko-osastossa suoritettavan esitutkinnan puolueettomuuteen epäillään vaarantuvan. Yleensä esitutkinta siirretään tutkintaosaston suoritettavaksi, jos asianosaisena on henkilökuntaan kuuluva eikä asia ole yksinkertainen ja selvä.

Jos tutkinta on siirretty tutkintaosastolle, se päättää myös tutkinnan mahdollisesta suorittamisesta poliisin kanssa yhteistoiminnassa tai tutkinnan siirtämisestä kokonaisuudessaan poliisille. Asian laadun vaatiessa esitutkinta on suoritettava yhteistoiminnassa poliisin kanssa ja jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus edellyttävät, on tutkinta siirrettävä kokonaan poliisille. Tutkinnan puolueettomuuden vaatimuksen on katsottu puolustusvoimien ohjeistuksissa edellyttävän asian siirtämistä poliisille ainakin seuraavissa tapauksissa:

- asia on laadultaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään sellainen, että riippumattomuuden varmistamiseksi tai korostamiseksi tutkinta on suoritettava ulkopuolisen viranomaisen toimesta;
- kyseessä on henkeen tai terveyteen kohdistunut törkeä rikos, esimerkiksi törkeä kuolemantuottamus tai törkeä pahoinpitely;
- tutkittavana on muu kuolemantapaus tai vakava loukkaantuminen; tai
- rikos ei ole tutkittavissa sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n mukaisesti sotilasrikoksena (esimerkiksi ratti-, vesiliikenne- ja ilmaliikennejuopumukset ja huumausainerikokset).

Sotilaskurinpitolaissa mainittuja tutkijalautakuntia ei viime vuosina ole käytännössä asetettu. Käsitteenä tutkijalautakunta on joskus aiheuttanut sekaannuksia esimerkiksi onnettomuustapauksissa asetettaviin tutkijalautakuntiin, joiden tehtävänä ei ole esitutkinnan suorittaminen.

Lain mahdollistamaa suppeaa esitutkintaa ei käytännössä ole myöskään lähes lainkaan käytetty, vaan pääsääntöisesti esitutkinta on vähäistenkin rikosten osalta suoritettu esitutkintalain normaalia esitutkintaa koskevien säännösten mukaisesti. Puolustusvoimien sisäisissä ohjeissa on 2000-luvun alusta lähtien ohjeistettu välttämään suppean esitutkinnan käyttämistä. Ohjeistuksen taustana on ollut tarve korostaa asianosaisten oikeusturvaa. Toisaalta ongelmaksi on myös koettu, ettei esitutkinnan alussa ole aina selvillä, tullaanko asia lopulta käsittelemään kurinpitomenettelyssä vai tuomioistuimessa, joten myös prosessiekonomian kannalta on nähty tarpeettomaksi käynnistää esitutkinta suppeana tilanteissa, joissa ehkä kuitenkin jouduttaisiin myöhemmin siirtymään normaaliin esitutkintamenettelyyn.

Harjoituksissa on todettu, että poikkeusoloissa sotilasrikosten esitutkinta toimitetaan samalla tavalla kuin normaalioloissakin. Yksi ja sama menettely helpottaa esimerkiksi kurinpitoesimiesten työtä.

Pakkokeinot

Puolustusvoimissa toimitettavan esitutkinnan yhteydessä käytetään varsin vähän rikosprosessuaalisia pakkokeinoja. Lähinnä kysymys on rikosentekovälineiden takavarikoimisesta ja rikoksesta epäillyn sotilaan lyhytaikaisesta kiinniotosta. Toimivallan olemassaolo nähdään kuitenkin tarpeelliseksi kurin ja järjestyksen ylläpitämiseksi sekä normaalioloissa että valmiutta kohotettaessa ja ottaen huomioon joukkojen sijainti ja poliisin tarpeet priorisoida omia tehtäviään.

Sotilaskurinpitolakiin perustuvia kiinniottoja ja pidätyksiä on viime vuosina ollut puolustusvoimissa seuraavasti:

Vuosi	Kiinniotot	Pidätykset
2004	290	11
2005	269	10
2006	283	17
2007	306	15
2008	309	16

Vapauteen kohdistuvat pakkokeinot liittyvät pääosin tilanteisiin, joissa sotilas päihtyneenä aiheuttaa häiriötä lomalta palatessaan, tai tilanteisiin, joissa poliisi toimittaa joukko-osastoon karkaamisrikoksesta epäillyn sotilaan. Käytännössä kiinniottamismahdollisuudella on ennaltaestävää merkitystä myös tilanteissa, joissa sotilas uhkaa väkivallalla tai muuten käyttäytyy palvelusturvallisuutta vaarantavalla tavalla.

Vapautensa menettäneiden säilytystiloja eli päävartioita ja vastaavia on ollut vuosina 2007 - 2008 yhteensä 20 joukko-osastossa. Säilytystiloista 15 on maavoimien joukko-osastoissa, yksi merivoimien joukko-osastossa ja neljä ilmavoimissa. Säilytyshuoneita eri joukko-osastojen säilytystiloissa on 1 - 8.

Sotilaskurinpitolain mukaisia joukko-osaston komentajan käskemiä valvontatarkastuksia puolustusvoimien ampumatarvikkeiden, aseiden ja räjähteiden sekä alkoholijuomia ja huumausaineita koskevien määräysten valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi suoritetaan keskimäärin muutaman kerran vuodessa lähes kaikissa joukko-osastoissa. Mahdollisuus tarkastusten suorittamiseen on tarpeellinen palvelusturvallisuuden ylläpitämiseksi. Tarkastusten yhteydessä on paljastunut esimerkiksi harjoitusampumatarvikkeisiin liittyviä hallussapitomääräysten vastaisia menettelyitä. Tarkastusmahdollisuudella ja sen saattamisella varusmiesten tietoon on katsottu olevan merkittävä yleisestävä vaikutus.

Seuraamukset

Nykyisen sotilaskurinpitolain mukaan seuraamuksena on ensisijaisesti käytettävä kurinpito-ojennuksia. Määräytyistä seuraamuksista lähes 90 % on kurinpito-ojennuksia. Esimerkiksi vuonna 2008 määrättiin yhteensä 3 974 kurinpitoseuraamusta, joista ojennuksia oli 3 532 kappaletta.

Kunkin seuraamuslajin lukumääriä kuvataan tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa ei ole erillissääntelyä sotilasrikosten osalta. Erillissääntelystä luovuttiin lopullisesti vuonna 1986. Sotilasvirassa oleviin sovelletaan samaa virkamiesoikeudellista kurinpitomenettelyä kuin muihinkin valtion virkamiehiin. Asevelvollisten kurinpitomenettelystä säädetään laissa kurinpitovastuusta kokonaismaanpuolustuksessa (lag om disciplinansvar inom totalförsvaret). Tässä laissa ei säädetä rikosvastuusta, vaan ainoastaan hallinto-oikeuteen pohjautuvasta kurinpitovastuusta. Jos asevelvollinen tekee rikoksen, voidaan tämän lain 16 §:n perusteella nostaa syyte häntä vastaan.

Kurinpitopäätöksen tekee sen joukko-osaston komentaja (förbandschef), jossa asevelvollinen palvelee. Puolustusvoimien lakimies (auditör) avustaa ja ohjaa komentajaa päätöksenteossa. Tietyissä asioissa päätösvalta voidaan delegoida perusyksikön päällikölle. Asevelvolliselle voidaan määrätä kurinpitoseuraamuksena varoitus, ylimääräistä palvelusta enintään viisi kertaa (kukin kerta on kestoltaan neljä tuntia) tai kurinpitosakkoa enintään 30 päivältä. Henkilö, jolle on määrätty kurinpitoseuraamus, voi valittaa päätöksestä viiden vuorokauden kuluessa päätöksen tiedoksiannosta. Perusyksikön päällikön tekemästä päätöksestä valitetaan joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan tekemästä päätöksestä voi valittaa käräjäoikeuteen. Valitusaika on tällöin kymmenen vuorokautta päätöksen tiedoksiannosta. Valitusasian käsittelyyn sovelletaan lakia tuomioistuinasiasista (lagen om domstolsärenden). Kurinpitoseuraamusta ei voida panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen.

Joukko-osaston lakimies tarkastaa perusyksiköiden päälliköiden tekemät ratkaisut vähintään kaksi kertaa vuodessa. Muuten kurinpitomenettelyn yleisestä valvonnasta huolehtii oikeusasiamies.

Norja

Vuonna 2007 eri ministeriöiden välinen työryhmä tarkasteli Norjan sotilasoikeudenhoitojärjestelmää. Loppuraportissaan työryhmä totesi, ettei Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ole vuoden 1988 jälkeen, jolloin asiaa tarkasteltiin viimeksi, antanut yhtäkään Norjan sotilasoikeudenhoitojärjestelmää koskevaa ratkaisua. Työryhmä totesi myös, että ihmisoikeuksien kannalta on tärkeää, että itenäisellä ja riippumattomalla virastolla (generaladvokatembetet) on mahdollisuus vaikuttaa määrättyihin kurinpitoseuraamuksiin neuvomalla kurinpitoesimiehiä, osallistumalla valitusprosessiin ja suorittamalla rutiinitarkastuksia. Norjan puolustusministeriö on parhaillaan uudistamassa sotilaskurinpitolakia työryhmän työn perusteella.

Sotilasrikokset käsitellään rauhan aikana yleisissä tuomioistuimissa, joissa syyttäjinä toimivat sotilassyöttäjät (krigsadvokaten). Useimmissa tapauksissa, esimerkiksi poissaolorikoksissa, sotilassyöttäjä päättää syyteharkinnasta. Vakavammissa rikoksissa päätäntävalta on ylempällä yleisellä syyttäväviranomaisella. Sotilassyöttäjät toimivat kurinpitoesimiesten neuvonantajina ja suorittavat sotilasoikeudenhoitoon kohdistuvaa laillisuusvalvontaa.

Vähäisimmät sotilasrikosasiat voidaan ratkaista kurinpitomenettelyssä, jossa kurinpitovalta on perusyksikön päälliköllä ja häntä ylempillä kurinpitoesimiehillä. Toisen ryhmän muodostavat sotilaan käyttäytymiseen ja alkoholin käyttöön liittyvät asiat. Eräät sotilasalueella sattuneet vähäiset rikokset voidaan myös käsitellä kurinpitomenettelyssä. Kurinpitoseuraamus voidaan määrätä vain sotilaille. Periaatteessa kurinpitomenettely on riippumaton rikosoikeudellisesta puolesta. Kurinpitomenettelyä ei kuitenkaan tule käyttää, jos asiassa nostetaan syyte. Perusyksikön päällikkö tai joukko-osaston komentaja lähettää esitutkinnassa olleen asian sotilassyöttäjälle. Sotilassyöttäjä voi myös omasta aloitteestaan ottaa virallisen syyteen alaisen asian käsittelyyn.

Ylempällä kurinpitoesimiehellä on mahdollisuus kumota, lieventää tai muuttaa alaisensa määräämää kurinpitoseuraamusta. Kurinpitoseuraamusta ei voida muuttaa vastaajan vahingoksi. Tarvittaessa ylempi kurinpitoesimies voi siirtää asian syyttäjän syyteharkintaan. Ylempän kurinpitoesimiehen on aina ennen päätöstä konsultoitava lakimestä. Ylempi kurinpitoesimies voi ottaa myös asian ratkaistavakseen ennen kuin asiassa on tehty päätös.

Norjan sotilaskurinpitolaissa on säädetty neljästä erilaisesta kurinpitoseuraamuksesta. Arestia voidaan määrätä enintään 20 vuorokautta. Päivärahaan sidottua sakkoa voidaan määrätä varusmiehille enintään 20 päivältä, kun taas palkattuun henkilökuntaan kuuluville voidaan määrätä sakkoa enin-

tään 50 päivältä. Yhtenä seuraamuksena voidaan määrätä myös poistumiskieltoa (kasarmilla tai aluksessa) enintään 30 vuorokautta. Lievimpänä seuraamuksena voidaan määrätä virallinen muistutus joka annetaan joko henkilökohtaisesti tai julkisesti joukon edessä. Perusyksikön päälliköllä on toimivalta määrätä rauhan aikana enintään 12 vuorokautta poistumiskieltoa. Perusyksikön päällikkö voi määrätä palkatulle henkilöstölle kurinpitosakkoa enintään 25 kertaa. Kurinpitoesimiehen pitää konsultoida sotilassyöttäjää ennen kuin hän määrää arestia yli 12 vuorokautta tai yli 15 vuorokautta poistumiskieltoa. Yli seitsemän vuorokauden luvattoman poissaolon tapauksissa on kurinpitoesimiehen pyydettävä sotilassyöttäjän lausuntoa. Sotilassyöttäjän lausunto ei sido kurinpitoesimiestä paitsi niissä tapauksissa, joissa hän päättää ottaa asian syyteharkintaan.

Kurinpitopäätökset tarkastetaan kuukausittain prikaatin komentajan toimesta. Sotilassyöttäjä osallistuu myös tarkastukseen. Kurinpitopäätös voidaan tarvittaessa kumota tai sitä voidaan lieventää.

Kurinpitoseuraamuksesta voi kannella prikaatin komentajalle ja komentajan on ennen päätöstään hankittava sotilassyöttäjän lausunto. Norjassa noin 10 prosentista määrätystä seuraamuksesta kannellaan. Jos henkilö, jolle seuraamus on määrätty, ei ole tyytyväinen prikaatin komentajan tekemään päätökseen, hänellä on oikeus hakea muutosta kansalliselta kurinpitolautakunnalta. Kurinpitolautakuntaan kuuluu tuomari, upseeri ja varusmies. Muutoksenhaulla on pääosin täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus. Jos vastaajan palvelus on päättymässä, alle yhden viikon poistumiskielto tai määrätty kurinpitosakot voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Kun kaikki hallinnon sisäiset muutoksenhakukeinot on käytetty, henkilöllä on mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi mitätöidäkseen päätöksen. Vuoden 1988 jälkeen tällaisia tapauksia on ollut kaksi.

Sota-aikaa koskevat muutamat poikkeussäännöt. Sota-aikana kurinpitoesimiesten toimivaltaa voidaan lisätä ja kurinpitomenettelyä sekä muutoksenhakumenettelyä voidaan yksinkertaistaa. Arestia voidaan määrätä enintään 60 vuorokautta. Määrätystä kurinpitoseuraamuksesta voidaan kannella ensin esimerkiksi pataljoonan komentajalle ja tämän päätöksestä voidaan kannella prikaatin komentajalle. Sotilassyöttäjän lausunto on hankittava ennen kuin prikaatin komentaja tekee ratkaisunsa. Sota-aikana ei ole mahdollista hakea muutosta kansalliselta kurinpitolautakunnalta. Sota-aikana muutoksenhaulla ei ole täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta, jos tähän ei ole erityistä syytä.

Tanska

Vuonna 2005 Tanskassa toteutettiin laaja sotilasoikeudenhoidon kokonaisuudistus. Tanskan uusi sotilasoikeudenhoitolaki (militær retsplejelov) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Samalla tuli voimaan uusi sotilasrikoslaki (militær straffelov) ja sotilaskurinpitolaki (militær disciplinarlov). Nykyään kaikki sotilaiden tekemät rikokset käsitellään yleisessä tuomioistuimessa. Tanskassa sotilasrikosten syytevalta kuuluu sotilassyöttäjälle (auditør). Sotilaskuriin liittyvät vähäiset rikkomukset käsitellään kurinpitomenettelyssä. Kurinpitotoimia voidaan kohdistaa vain sotilaisiin. Kurinpitomenettelyssä voidaan käsitellä palvelustehtäviin liittyviä laiminlyöntejä ja rikkomuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi niskoittelu, alkoholiin liittyvä sotilaan sopimaton käyttäytyminen, vartiorikkomus ja luvaton poissaolo. Asiaa ei voida käsitellä kurinpitomenettelyssä enää sen jälkeen, kun tekoajan-kohdasta on kulunut kaksi vuotta. Kurinpitoseuraamuksena voidaan määrätä julkisesti tai yksityisesti annettava varoitus, vapaa-ajalle sijoittuva ylimääräinen työtehtävä, ylimääräinen palvelus tai kurinpitosakko. Kurinpitosakko voi olla enintään 1/10 henkilön kuukausipalkasta.

Tanskan puolustusministeri on antanut tarkemmat määräykset kurinpitotoimivallan jaosta. Kurinpitotoimivaltaa käyttävän kurinpitoesimiehen tekemästä päätöksestä voi valittaa ylemmälle kurinpitoesimiehelle. Valitus aika on 14 vuorokautta päätöksen tiedoksiannosta. Ylempi kurinpitoesimies ei voi muuttaa päätöstä valittajan vahingoksi. Ylemmän kurinpitoesimiehen ratkaisu voidaan saattaa

erityisen kurinpitolaitekunnan arvioitavaksi. Määräaika tälle valitukselle on neljä viikkoa. Valituksella ei ole täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta, ellei ylempi kurinpitoesimies tai kurinpitolaitekunta toisin määrää. Jos jo loppuun suoritettu kurinpitoseuraamus peruutetaan tai mitätöidään, henkilöllä on oikeus rahalliseen kompensatioon tai muuhun hyvitykseen (esimerkiksi ylimääräinen vapaa-aika). Ylemmän kurinpitoesimiehen tai kurinpitolaitekunnan tekemä päätös voidaan tietyissä tilanteissa saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Saksa

Kurinpitomenettely perustuu erityiseen Saksan armeijan järjestyssääntöön (Wehrdisziplinarordnung, WDO). Järjestyssäännössä säädetään yksityiskohtaisesti kurinpitomenettelystä, kurinpitotoimivallasta ja kurinpitoon liittyvästä oikeudenkäyntimenettelystä. Kurinpitomenettelyssä käsitellään sotilaslakiin (Soldatengesetz) perustuvien palvelusvelvollisuuksien tahalliset ja tuottamukselliset rikkomukset. Sotilaan syyllistyessä palvelusrikkomukseen (Dienstvergehen), voidaan hänelle määrätä kurinpitomenettelyssä kurinpitoseuraamus. Oikeus määrätä kurinpitoseuraamus on tietyillä sotilasesimiehillä eli kurinpitoesimiehillä. Myös sotilasasioita käsittelevällä tuomioistuimella (Truppendienstgericht) on mahdollisuus tuomita kurinpitoseuraamus. Syyttäjänä sotilasasioita käsittelevissä tuomioistuimissa toimivat puolustushallinnon lakimiehet (Wehrdisziplinaranwaltschaft). Saksassa sotilaiden tekemistä rikoslain mukaisista rikoksista tuomitaan yleisissä tuomioistuimissa. Virallinen syyttäjä nostaa syyteen.

Kurinpitomenettelyssä määrättäviä kurinpitoseuraamuksia ovat nuhtelu, ankara nuhtelu, sakko, poistumiskielto ja aresti. Näitä kurinpitomenettelyssä määrättäviä seuraamuksia voidaan määrätä kaikille sotilaille. Tuomioistuin voi lisäksi määrätä seuraamuksena palkattuun henkilökuntaan kuuluvalla palkan tai eläkkeen lyhentämisen, ylennyskiellon, palkkaluokan alentamisen, sotilasarvon alentamisen tai virkasuhteen päättämisen tai eläkkeen epäämisen. Näitä virkamiesoikeudellisia seuraamuksia voidaan myös määrätä virkasuhteessa oleville siviilihenkilöille.

Kurinpitoesimiehinä toimivat perusyksikön päälliköt ja häntä ylemmät esimiehet. Kurinpitotoimivalta on porrastettu kurinpitoesimiehen virka-aseman mukaan. Ylempi kurinpitoesimies on velvollinen kumoamaan alaisensa kurinpitoesimiehen virheellisesti tehdyn kurinpitopäätöksen. Kurinpitoesimies voi halutessaan pyytää puolustushallinnon lakimieheltä lausunnon ennen seuraamuksen määräämistä. Ennen arestin (3 -21 vrk) määräämistä rykmentin komentajan on hankittava sotilasasioita käsittelevän tuomioistuimen tuomarin hyväksyntä. Menettely arestin vahvistamiseksi on määritelty armeijan järjestyssäännössä.

Sotilaalla on mahdollisuus valittaa tehdystä kurinpitopäätöksestä ylemmälle kurinpitoesimiehelle. Jos ylempi kurinpitoesimies hylkää valituksen, on sotilaalla mahdollisuus valittaa sotilasasioita käsittelevään tuomioistuimeen. Valituksella on kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus vain, jos valitus tehdään ennen täytäntöönpanon aloittamista. Jokaisen valitusta käsittelevän instanssin on kuitenkin anomuksesta tai viran puolesta tarvittaessa keskeytettävä täytäntöönpano.

Ylemmät kurinpitoesimiehet valvovat alaisten tekemiä kurinpitopäätöksiä. Puolustushallinnon lakimiehet avustavat tarvittaessa ylempiä kurinpitoesimiehiä tässä valvontatehtävässä.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa sotilasrikosasiat käsitellään joko kurinpitomenettelyssä tai erityisessä sotilastuomioistuimissa (court-martial). Syyttäjinä toimivat erityiset sotilassyöttäjät. Kurinpitotoimivaltaa käyttävät kurinpitoesimiehet. Kurinpitoesimiehinä toimivat joukon komentajat, yleensä everstiluut-

nantin arvoinen sotilas tai häntä ylempi sotilas. Kurinpitoesimiehellä on asiassa täysi harkintavalta oman toimivaltansa rajoissa. Tietyissä tilanteissa ylempi kurinpitoesimies voi myöntää alaiselleen laajemman toimivallan, esimerkiksi valtuuden määrätä pidemmän arestirangaistuksen. Ylempi kurinpitoesimies tarkastaa jokaisen alemman kurinpitoesimiehen tekemän kurinpitopäätöksen ja hän voi tarvittaessa kumota päätöksen, lieventää seuraamusta tai siirtää asian kurinpitovalituksia käsittelevään tuomioistuimeen (the Summary Appeal Court). Ylempi kurinpitoesimies ei voi korottaa määrättyä seuraamusta. Kurinpitoesimies voi tarvittaessa keskustella armeijan lakimiehen kanssa ennen kuin hän tekee asiassa kurinpitopäätöksen.

Ainoastaan vähäisimmät rikkomukset voidaan käsitellä kurinpitomenettelyssä. Vakavammat rikkomukset pitää käsitellä tuomioistuimessa. Sotilaskuriin kohdistuvat rikkomukset ovat palvelusrikkomuksia (service offences). Iso-Britannian sotilaslainsäädännössä säädetään erilaisista palvelusrikkomuksista. Myös muussa lainsäädännössä säädetty rikokset voidaan käsitellä palvelusrikkomuksina.

Kurinpitomenettelyssä voidaan määrätä vain tiettyjä seuraamuksia esimerkiksi sakkoa tai arestia. Kurinpitoseuraamuksena voidaan määrätä myös ylimääräistä palvelusta. Aktiiviupseereiden tekemiä palvelusrikkomuksia voidaan käsitellä kurinpitomenettelyssä vain tietyissä erityistilanteissa. Sotilastuomioistuin voi tuomita vankeutta, erottaa palveluksesta tai tuomita pidempiä arestirangaistuksia.

Kurinpitomenettelyssä määrätystä seuraamuksesta voi valittaa kurinpitovalituksia käsittelevään tuomioistuimeen (the Summary Appeal Court). Valituksella on täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus.

Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla turvaa pääsyn tuomioistuimeen ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin päätettäessä henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista tai häntä vastaan nostetusta rikossyyteestä. Rikossyyte on 6 artiklan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tarkoittamassa mielessä autonominen käsite eli kotimaisessa laissa kurinpitomenettelyksi luokiteltu menettely voi olla rikosasia ja vaatia sopimuksen mukaisia oikeusturvatakeita.

Ihmisoikeussopimus on osaltaan vaikuttanut sotilaskurinpitoa koskeviin säännöksiin siten, että arestia voi tuomita vain tuomioistuin. Myös se, että kurinpitomenettelyssä määrätystä kurinpitorangaisuksesta saa valittaa tuomioistuimeen, turvaa ihmisoikeussopimuksen asettamia vaatimuksia.

Artiklaan 6 liittyvästä autonomisesta tulkintatavasta huolimatta ihmisoikeustuomioistuin hyväksyy sen, että jäsenvaltiot tekevät eron varsinaisen rikosprosessin ja kurinpitomenettelyn välillä. Kurinpitomenettelyn katsotaan koskevan vain rajattua henkilöryhmää, siinä ei saa määrätä vapaudenriistoa eivätkä seuraamukset saa olla luonteeltaan muutenkaan ankaruudeltaan sellaisia, että oikeusturva edellyttäisi 6 artiklan soveltamista.

Edelleen ihmisoikeussopimuksen muiden määräysten voidaan katsoa asettavan lainsäädännölle ja käytännölle vaatimuksia. Esimerkiksi 13 artiklan mukaan jokaisella, jonka ihmisoikeussopimuksessa tunnustettuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä siinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja vapauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimituksessa olevat henkilöt. Tämä artikla ulottuu periaatteessa koskemaan kaikkia sopimuksessa turvattuja oikeuksia ja voi asettaa vaatimuksia myös kurinpitomenettelylle, jos seuraamus perustuu sellaiseen käyttäytymiseen, jonka voidaan katsoa merkinneen jonkin

ihmisoikeuden kuten sanan- tai kokoontumisvapauden käyttämistä. Artiklan mukaisen oikeussuojakeinon ei välttämättä tarvitse olla tuomioistuin.

Useimmissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sotilasoikeudenhoitojärjestelmää koskevissa ratkaisuissa on ollut kysymys tuomioistuimen riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta rikosasiassa. Merkittävin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kurinpitomenettelyä koskeva ratkaisu on Engel ym. (8.6.1976, A22), jossa oli kyse asepalvelukseen määrätuille varusmiehille kurinpitomenettelyssä langetetuista järjestysrangaistuksista. Kurinpitomenettelyssä sotilasta ei epäilty rikoksesta, vaan sotilaskurinpitolain vastaisesta teosta tai laiminlyönnistä, ja kaikista seuraamuksista oli muutoksenhakumahdollisuus korkeimpaan oikeuteen asti. Kaikki rangaistut tekivät ensiasteen valituksen valitusesimiehelle ja edelleen Hollannin korkeimpaan sotilasoikeuteen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi ratkaisussaan, että hollantilainen sotilasoikeudenhoidon muutoksenhakusystematiikka oli asianmukaisesti järjestetty.

Engel ym. -ratkaisussa on määritetty rikosprosessin ja kurinpitomenettelyn välistä eroa koskevat kriteerit. Ensimmäinen kriteeri on se, millä tavoin kysymyksessä oleva rike on luonnehdittu valtion sisäisessä oikeudessa. Jos teko katsotaan selvästi rikokseksi ja sitä koskeva menettely rikosprosessiksi, on lähdettävä siitä, että 6(1) artikla soveltuu. Seuraamuksen nimellä ei silloin ole merkitystä. Toinen kriteeri on teon laatu erityisesti suhteessa rangaistuksen laatuun. Ihmisoikeustuomioistuin on todennut ratkaisussaan Weber (22.5.1990, A177), että ”kurinpidolliset sanktiot on yleensä tarkoitettu sen turvaamiseksi, että tiettyjen ryhmien jäsenet noudattavat heidän käyttäytymistään sääteleviä erityisiä sääntöjä”. Käyttäytymiseen kaikille sanktioiva normi puolestaan viittaa rikosoikeuteen. Ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussaan Öztürk (21.2.1984, A 73) katsonut, että rikosprosessin piiriin kuuluviksi luonnehdituille teoille on tunnusomaista, että niistä määrättyt sanktiot on tarkoitettu ”rankaisuksi ja pelotukseksi”. Kolmas kriteeri on seuraamuksen luonne ja ankaruus. Jos teosta saattaa seurata tuntuvampi vapaudenmenetyks, on tämän määräämistä koskeva menettely lähikohtaisesti katsottava 6(1) artiklan soveltamispiiriin kuuluvaksi rikosasiaksi.

2.3 Nykytilan arviointi

Sotilaskurinpitolakiin on vuosien myötä ollut tarpeen sisällyttää uusia säännöksiä eikä se enää, usein rinnakkaisten pykälien ja ajan kulumisen vuoksi, ole asiallisesti ja kielellisesti yhtenäinen, ajanmukainen kokonaisuus. Useista nykyisin perustuslain mukaan lakitasoa edellyttävistä asioista säädetään lisäksi asetustasolla.

Toisin kuin kurinpitorangeistuksista, kurinpito-ojennuksista ei saa nykyisin valittaa. Ojennettu voi kuitenkin kannella joukko-osaston komentajalle.

Kurinpitovalituksen määräaika on varsin lyhyt, kolme päivää kurinpitopäätöksen tiedoksiannosta. Esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt asiaan huomiota.

Rikosprosessuaalisten periaatteiden mukaan ketään ei saa tuomita kahteen kertaan (ne bis in idem). Edelleen ratkaisua ei saa muuttaa muutoksenhakijan vahingoksi (reformatio in peius). Sotilaskurinpitolain 7 §:n mukaan kurinpitoseuraamuksen määrääminen ei estä nostamasta syytettä saman rikoksen johdosta tuomioistuimessa, jos asian laatu sitä vaatii tai siihen muuten on erityistä syytä. Säännös vaikuttaa olevan sen periaatteen vastainen, ettei ketään saa tuomita kahteen kertaan samasta asiasta. Edelleen syyttäjällä on 37 §:n mukaan oikeus nostaa syyte kurinpitovalituksena tuomioistuimeen saatetussa asiassa. Säännöstä on pidettävä ongelmallisena sen periaatteen kannalta, jonka mukaan ratkaisua ei voida muuttaa muutoksenhakijan vahingoksi. Lisäksi kurinpitoesimies voi kurinpitomenettelyä valvoessaan kumotessaan päätöksen määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi tai

ottaa sen itse välittömästi ratkaistavakseen taikka saattaa asian toimivaltaiselle syyttäjälle. Kurinpitoesimies voi nykyisin muuttaa päätöksen myös rangaistun vahingoksi.

Syyttäjän tehtävä kurinpitovalituksen käsittelyssä on käytännössä osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi. Syyttäjä ei ole asianosainen sotilaskurinpitoasiassa ja aineisto on usein varsin niukka. Edelleen kurinpitovalituksen käsittelyssä ei tule esitettäväksi todistelua. Tuomioistuimen ilmoitettua kurinpitovalitusasian käsittelystä sotilasoikeudenkäyntiasioiden syyttäjälle on syyttäjän asiana kuitenkin Valtakunnansyyttäjänviraston 4 päivänä lokakuuta 2005 antamassa ohjeessa (dnro 37/31/05) kuvatusti valvoa julkista kannevaltaa kurinpitovalitusprosessissa, koska kurinpitovalitusasian käsittelyssä ei ole läsnä rangaistusvaatimusta ajavaa asianosaista. Jos kurinpitovalitusasiassa ilmenee seikkoja, jotka edellyttävät asian käsittelemistä kurinpitomenettelyn sijasta rikosoikeudenkäynnissä, syyttäjän tulee kyseisen ohjeen mukaan harkita syytteen nostamista sotilaskurinpitolain 37 §:n 1 momentin nojalla.

Tyypillinen syytteen nostamiseen johtava tilanne on ohjeen mukaan esimerkiksi se, että rikoksesta todennäköisin perustein epäillyn valittajan syyllisyyttä ei kurinpitovalituksessa vedottujen tai muiden esille tulleiden uusien seikkojen valossa voida pitää sotilaskurinpitolain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla selvänä. Koska rikoksesta epäillyn syyllisyyden selvyys on mainitussa lainkohdassa säädetty kurinpitomenettelyn käyttämisen edellytykseksi, vaatii syyllisyyden riitauttaminen kurinpitoasian muuttamista syyteasiaksi ainakin sellaisessa tapauksessa, jossa syyttäjä havaitsee, että syyllisyyden osoittavaa todistelua on mahdollista esittää.

Syytteen nostamista kurinpitovalitusasiassa on perusteltua harkita myös tilanteessa, jossa syyttäjä havaitsee rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisen edellyttävän sellaisten oikeudellisten lisäperustelujen esittämistä, jotka eivät ilmene kurinpitovalitusmenettelyssä käsillä olevista asiakirjoista. Syyttäjälle ei ole säädetty nimenomaista velvollisuutta olla läsnä kurinpitovalitusasian käsittelyssä tuomioistuimessa. Syyttäjän velvollisuus valvoa julkista kannevaltaa edellyttää kuitenkin, että syyttäjän on tiedon kurinpitovalituksesta saatuaan arvioitava huolellisesti, edellyttääkö sanotun velvollisuuden täyttäminen hänen läsnäoloon myös tuomioistuinkäsittelyssä.

Nykytilaa selvitetessä on myös havaittu, että perusyksikön vääpeli käyttää kurinpitovaltaansa varsin harvoin. Tätä perustellaan lähinnä sillä käytännön syillä, että vääpeli ei voi nykyisin toimia tutkinnanjohtajana esitutkinnassa. Kun perusyksikön vääpelin esimies eli vähintään perusyksikön päällikkö toimii tutkinnanjohtajana ja huolehtii useimmiten myös seuraamuksen täytäntöönpanosta, vääpelin toimiminen päätöksentekijänä ei ole järkevää.

Sotilaskurinpitolaissa on nykyisin säännöksiä, joilla ei niinkään pyritä turvaamaan kurinpitomenettelyn edellytyksiä vaan esimerkiksi turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämistä puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla. Laissa on myös säännöksiä, jotka eivät kohdistu rikoslain 45 alaisiin henkilöihin vaan muuhun puolustusvoimien palkattuun henkilöstöön. Lisäksi laissa on säännöksiä, jotka sopisivat sisältönsä puolesta paremmin pian uudistettavaan poliisin tehtävistä puolustusvoimissa annettuun lakiin.

Lain nykyinen poikkeusoloja koskeva sääntely on riittämätön. Laissa delegoidaan säännösten antaminen asetustasolle siten, että asetuksella voidaan sota-aikana antaa lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esitystä valmisteltaessa on tavoitteena on ollut luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa myös perustuslain vaatimuksia. Työn tavoitteena oli selvittää myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet ja ottaa lisäksi huomioon selvitystyön aikana esille tulevat muut muutostarpeet. Ehdotettava lainsäädäntö vastaisi käytännön tarpeisiin ja varmistaisi kurin ja järjestyksen säilymisen. Samalla laissa otettaisiin entistä paremmin huomioon asevelvollisuuttaan suorittavien ja puolustusvoimien henkilökunnan oikeusturva.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Sotilaskurinpitolakia ei ole tarkoituksenmukaista uudistaa osittaisuudistuksin vaan on tarpeen toteuttaa kokonaisuudistus. Työn tavoitteena oli selvittää myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet ja ottaa lisäksi huomioon selvitystyön aikana esille tulevat muut muutostarpeet.

Kurinpitojärjestelmä on edelleen toimiva ja tarpeellinen. On myös todettu, että puolustusvoimien ammattisotilaita ei ole tarkoituksenmukaista jättää kurinpitojärjestelmän ulkopuolelle kuten Ruotsissa on edellä kuvatusti tehty.

Kokonaisuudistuksen yhteydessä on arvioitu myös sotilaskurinpitolain perusteella annettu asetus ja se, tulisiko nykyisin asetustasolla säädettyjä asioita nostaa laintasolle.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esitys on laadittu voimassa olevan sotilaskurinpitolain pohjalta. Uudistuksen tavoitteena on luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia. Myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet on otettu huomioon.

Esityksessä ehdotetaan lain uudistamista kokonaan eli uuden lain säätämistä. Useita nykyisin asetustasolla säädettyjä asioita esitetään nostettaviksi lain tasolle.

Lakiin ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakuoikeus myös nykyisiin kurinpito-ohjennuksiin. Samalla luovuttaisiin seuraamusten erottelusta kurinpito-ohjennuksiin ja kurinpitorangaistuksiin siten, että kaikkia seuraamuksia kutsuttaisiin kurinpitorangaistuksiksi. Poistumiskielto ja poistumisrangaistus yhdistettäisiin yhdeksi seuraamuslajiksi, poistumiskielloksi. Muutoksenhakuoikeuden laajentamisen jälkeen erotteluilla ei olisi käytännössä merkitystä.

Kantelua koskevia säännöksiä ei enää sisältyisi sotilaskurinpitolakiin. Käytännössä kantelumenettely on ollut tarpeen, kun kurinpito-ohjennusta koskevaan päätökseen ei ole saanut hakea muutosta. Sotilaskurinpitoon liittyvät kantelut ovat olleet harvinaisia. Kantelusäännös on ollut yleinen ja sopinut tämän vuoksi huonosti sotilaskurinpitolakiin. Kantelujen tekeminen on edelleen mahdollista eduskunnan oikeusasiamiehelle ja hallintolain mukaisella hallintokantelulla.

Kurinpitorangaistuksia olisivat muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti. Kurinpitomenettelyssä määrätyt kurinpitorangaistukset olisivat varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta täytäntöönpantavissa muutoksenhausta huolimatta, jollei joukko-osaston komentaja tai tuomioistuimien erityisestä syystä määrää, ettei täytäntöönpanoa saa aloittaa tai jatkaa. Tämä on kurinpitomenettelyn toimivuuden kannalta välttämätöntä, koska ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon aiheuttomien, yksinomaan valituksen lykkäävän vaikutuksen vuoksi tehtävien valitusten määrän voidaan arvioida lisääntyvän huomattavasti. Tämä koskee erityi-

sesti poistumiskieltoja. Ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon laajennettu muutoksenhakuoikeus tekisi kurinpitomenettelyn kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta merkityksettömäksi. Kurinpitopäätöksen kumoamis-, poistamis-, tai lieventämistilanteissa jo täytäntöönpannun kurinpitopäätöksen johdosta rangaistulle annettaisiin hyvitys. Hyvitys olisi rahamääräinen suoritus. Poistumiskielto ja aresti muunnettaisiin jatkossa maksun sijaan kurinpitosakoksi. Muuntosuhde pysyisi ennallaan.

Joukko-osaston komentajaa alempien kurinpitoesimiesten tekemistä päätöksistä tehtäisiin ensin ratkaisupyynnö joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemästä päätöksestä voisi valittaa tuomioistuimeen. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten päätöksistä voisi valittaa suoraan tuomioistuimeen. Määräaika muutoksen hakemiselle olisi kaikissa tapauksissa jatkossa seitsemän päivää päätöksen tiedoksiantamisesta.

Kurinpitopäätöstä ei voitaisi muuttaa seuraamukseen määrätyn vahingoksi puolustusvoimien omin sisäisin toimenpitein. Sen sijaan asianosainen tai kurinpitoesimies voisi hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista tuomioistuimelta. Menettelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin yleisiä ylimääräistä muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

Syyttäjän tehtävistä kurinpitovalituksen käsittelyssä luovuttaisiin. Kurinpitomenettelyssä voi ratkaista vain yksinkertaisia ja selviä asioita. Syyttäjä ei ole asianosainen sotilaskurinpitoasiassa ja aineisto on usein varsin niukka. Syyttäjän rooli on näin ollen muodostunut epätarkoituksenmukaiseksi.

Eräät turvallisuutta ja järjestystä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi puolustusvoimista annettuun lakiin. Ehdotus puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sisältyy tähän esitykseen.

Poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti väljemmin kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp).

Ehdotettu kurinpitomenettely muistuttaisi perusratkaisuiltaan edellä kuvattuja Tanskan ja Saksan kurinpitomenettelyjä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotettava hyvitystä koskeva sääntely, eli seuraamukseen määrätylle maksettava kompensatio jo täytäntöönpannusta päätöksestä, joka kumotaan, poistetaan tai johon liittyvää rangaistusta lievennetään, voi aiheuttaa vähäisiä taloudellisia vaikutuksia. Vaikutuksia ei voida arvioida juuri tulevan, sillä tällaisia virheellisiä päätöksiä on nykyisin erittäin vähän eikä ole syytä arvioida niiden määrän lisääntyvän jatkossa.

Uutena säädettäisiin valtion vahingonkorvausvastuusta asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan eli reserviläisten osallistuessa kurinpitoasioiden käsittelyyn ja päättämiseen valmiutta

kohotettaessa. Säännöksen vaikutuksia on erittäin vaikea arvioida, mutta koska toimivallan käyttämisen edellytys on riittävä koulutus, vaikutukset jäänevät vähäisiksi.

Esityksellä ei ole viranomaisorganisaatioihin liittyviä taloudellisia vaikutuksia. Uusia viranomaisia ei ehdoteta perustettaviksi. Muutokset viranomaisten tehtävissä voidaan toteuttaa niiden nykyisin henkilövoimavaroin. Viranomaisten keskinäisissä toimivaltasuhteissa ei tapahtuisi merkittäviä muutoksia.

Esitys edellyttää laajamittaista koulutusta kurinpitolainsäädäntöä soveltaville virkamiehille ja kertausharjoituksissa oleville, mikä aiheuttaa päiväraha-, matkustamis- ja reserviläispalkkakustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitys vaikuttaisi viranomaisten toimintaan siten, että muutoksenhakuoikeuden laajentaminen lisäisi hieman joukko-osastojen komentajien työmäärää ja ehkä jonkin verran tuomioistuinten työmäärää. Lisäyksen ei voida arvioida olevan merkittävä, sillä nykyisistä kurinpitorangeistuksista valitetaan erittäin harvoin. Edelleen esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja ylempien kurinpitoesimiesten säännöllisissä tarkastuksissa havaitaan harvoin sellaisia virheitä, joiden vuoksi kurinpitopäätöksiä tulisi muuttaa. Myös kantelut nykyisistä kurinpito-ojennuksista ovat suhteellisen harvinaisia.

Syyttäjän tehtävistä kurinpitovalituksen käsittelyssä ehdotetaan luovuttavaksi, mikä vähentäisi hieman syyttäjien työmäärää. Joukko-osaston komentaja toimittaisi jatkossa lausuntonsa tuomioistuimeen kurinpitovalitusasiassa. Tämä lisäisi joukko-osaston komentajan työmäärää vain vähän, koska valitusasioita voidaan arvioida olevan jatkossakin niukasti.

Esityksellä ei voida arvioida olevan sellaisia vaikutuksia viranomaisten työmääriin, että ne eivät kykenisi hoitamaan tehtäviä nykyisillä voimavaroilla.

Ehdotettavat uudet säännökset huomioon ottaen on selvää, että niin sotilaskurinpitolainsäädäntöä soveltavat virkamiehet kuin poikkeusoloissa asevelvollisuuslain mukaiseen palvelukseen tulevat tarvitsevat laajamittaista koulutusta uuden lainsäädännön käyttöön ottamisen yhteydessä.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen ehdotuksilla edistetään oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Kurinpitomenettelyssä puututaan perustuslaissa suojattuihin oikeushyviin. Useat ehdotukset ja tarkennukset tähtäävät nimenomaisesti oikeusturvan parantamiseen.

4.4 Sukupuolivaikutukset

Esitys on kirjoitettu mahdollisimman sukupuolineutraaliin muotoon eikä sillä arvioida olevan sukupuolivaikutuksia. Palvelukseen vuosittain tulevia asevelvollisia miehiä on noin 28 000, kun vuosittain naisten vapaaehtoisen asepalveluksen aloittaa noin 400 naista. Myös ammattisotilaista huomattava enemmistö on miehiä. Naisten hakeutuminen asepalvelukseen perustuu vapaaehtoisuuteen. Edellä mainituista syistä käytäntö on osoittanut, että pääosa sotilaskurinpitomenettelyssä määrättävistä seuraamuksista kohdistuu miehiin. Kurinpitomenettely sinänsä on samanlainen sekä miehille että naisille.

Esitys ei muuta sitä, että jatkossakin esimerkiksi kiinniotettujen ja pidätettyjen säilyttämisessä ja arestin täytäntöönpanossa käytettäviä tiloja tulee olla sillä tavalla, että miehet ja naiset voidaan sijoittaa niihin erikseen. Lisäksi henkilötarkastuksia, joita joukko-osaston komentaja voi toimituttaa, tulee tehdä vain samaa sukupuolta olevalle.

5. Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Sotilaskurinpitolain kokonaisuudistusta valmistelemaan asetettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää lain nykytila ja siinä esiintyvät muutos- ja kehittämistarpeet sekä laatia selvityksen perusteella hallituksen esityksen muotoon ehdotus tarvittavista lainsäädäntötoimista. Tavoitteena oli luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa myös perustuslain henkeä ja vaatimuksia. Työryhmän tuli selvittää myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet ja ottaa lisäksi huomioon selvitystyön aikana esille tulevat muut muutostarpeet.

Työryhmään kutsuttiin ulkopuolinen puheenjohtaja. Työryhmässä oli puolustusministeriön lisäksi edustus oikeusministeriöstä, sisäasiainministeriöstä, tuomioistuineläimästä, syyttäjälaitoksesta, rajavartiolaitoksen esikunnasta, pääesikunnasta ja Varusmiesliitosta. Työryhmä kuuli asiantuntijoina eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedtiä ja puolustusvoimien asessori Hanna Nordströmiä, Kaartin Jääkärirykmentin komentajaa, eversti Hannu Liimattaa. Työryhmä sai kirjallisen asiantuntijalausunnon oikeustieteen tohtori Matti Pellonpäältä. Lisäksi työryhmä vieraili Karjalan Prikaatissa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Puolustusministeriö pyysi lausunnon työryhmän mietinnöstä seuraavilta tahoilta:

6 Riippuvuus muista esityksistä

- *esitutkinta- ja pakkokeinolakitoimikunta*
- *oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annettava laki*

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Sotilaskurinpitolaki

Lain nimike

Voimassa olevan lain nimike "sotilaskurinpitolaki" ehdotetaan säilytettäväksi, koska nimike kuvaa parhaiten lain sisältöä. Lisäksi nimike on lyhyt ja ytimekäs.

1 luku. Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Laissa säädettäisiin 1 momentin mukaan siitä, että puolustusvoimien tehtävien tehokkaan ja luotettavan suorittamisen turvaamiseksi vaadittavan kurin ja järjestyksen ylläpitämiseksi tässä laissa säädetään menettelystä sotilaskurinpitoasiassa ja siinä määrättävistä seuraamuksista sekä sotilasoikeudenkäyntimenettelyn aloittamisesta. Laissa olisi siis säännös lain tarkoituksesta toisin kuin voimassa olevassa laissa. Yleisperusteluissa kuvataan puolustusvoimien tehtäviä sekä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen merkitystä.

Kurinpitorangaistus voitaisiin 2 momentin mukaan määrätä tai tuomita sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 1 §:ssä, mutta jatkossa kaikkia kurinpitoseuraamuksia eli nykyisin kurinpitorangaistuksia ja kurinpito-ojennuksia nimitettäisiin kurinpitorangaistuksiksi. Jaottelua ojennuksiin ja rangaistuksiin ei enää tehtäisi 2 §:n perusteissa kuvatuista syistä.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaussäännös, jonka mukaan kurinpitomenettelyn alaisista henkilöistä säädetään rikoslain 45 luvussa sekä puolustusvoimista annetussa laissa, asevelvollisuuslaissa, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995), vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005).

2 luku. Seuraamukset

2 § Kurinpitorangaistukset

Sääntely kurinpitoseuraamuksista säilyisi sisällöllisesti ennallaan eli se vastaisi nykyisen lain 2 ja 3 §:ää, mutta jatkossa kurinpitorangaistukset luettelaisiin säännöksessä lievimmästä ankarimpaan. Jaottelua kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitorangaistuksiin ei jatkossa tehtäisi, koska kaikkiin seuraamuksiin ehdotetaan muutoksenhakuoikeutta. Nykyisin kurinpito-ojennukseen ei saa hakea muutosta ja jaottelu on ollut siitä syystä tarpeen.

Kurinpitorangaistuksia olisivat kaikki nykyiset kurinpitoseuraamukset muutoin, mutta poistumiskielto ja poistumisrangaistus yhdistettäisiin yhdeksi seuraamustyyppiä, jonka nimi olisi poistumiskielto. Näin ollen kurinpitorangaistuksia olisivat 1 momentin mukaan muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että laissa käytetään edelleen ilmaisua ”tuomita” kun tarkoitetaan, että seuraamus on tuomioistuimen käytössä ja ilmaisua ”määrätä” kun tarkoitetaan kurinpitomenettelyä.

Pykälässä olisi säännökset seuraamusten vähimmäis- ja enimmäismääristä. Muistutusta ja varoitusta vähimmäis- ja enimmäismäärät eivät luonnollisesti koske. Niiden kuten muidenkin kurinpitorangaistusten täytäntöönpanosta säädettäisiin 9 luvussa.

Ylimääräistä palvelusta voitaisiin 2 momentin mukaan määrätä tai tuomita saman verran kuin nykyinkin eli vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

Poistumiskieltoa määrättäisiin tai tuomittaisiin 3 momentin mukaan vähintään yksi ja enintään viisitoista vuorokautta sekä kurinpitosakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmeltakymmeneltä päivältä. Nykyisin ojennuksena määrättävää poistumiskieltoa voidaan määrätä enintään kymmenen vuorokautta, tätä ankarampi poistumisrangaistus on nimeltään poistumisrangaistus ja sitä voidaan määrätä vähintään yksitoista ja enintään viisitoista vuorokautta.

Voimassaolevan sotilaskurinpitolain esitöiden (HE 87/1981 vp s. 10) mukaan kurinpito-ojennukset ovat vain kurinpitoesimiesten, ei tuomioistuinten käytettävissä. Kun lievistäkin seuraamuksista voisi hakea muutosta viime kädessä tuomioistuimelta, on tarkoituksenmukaista, että tuomioistuimet voivat tuomita kaikkia kurinpitorangaistuksia. Tätä edellyttää sekä seuraamuskäytännön yhtenäisyys että seuraamukseen määrättävien yhdenvertaisuus.

Arestia tuomittaisiin 4 momentin mukaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta.

Kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä olisi jatkossakin 5 momentin mukaan yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta, kuitenkin vähintään asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruinen. Asevelvollisuuslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain nojalla palvelevalle kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on hänen päivärahasa suuruinen tai, jollei hän saa päivärahaa, asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruinen.

Muistutuksia määrätään vuosittain keskimäärin noin 800 kappaletta, joista noin 600 - 700 varusmiehille. Ylimääräistä palvelusta käytetään käytännössä ainoastaan varusmiesten seuraamuksena hieman yli 600 tapauksessa vuosittain. Nykyisin ojennuksena määrättävä poistumiskielto on selvästi käytetyin kurinpitoseuraamus. Poistumiskieltoa määrätään varusmiehille ja sotilasvirkaan opiskeleville vuosittain yhteensä hieman yli 2 000 tapauksessa. Nykyisin kurinpitorangaistuksena käytettäviä poistumisrangaistuksia määrätään varusmiehille ja sotilasvirkaan opiskeleville yhteensä vuosittain noin 260 kappaletta.

Varoituksia määrätään keskimäärin 70 -90 kappaletta vuosittain. Varoituksella on merkitystä erityisesti ammattisotilaiden, sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä palvelevien ja reservin kertausharjoituksiin osallistuvien kohdalla. Varusmiehille varoituksia määrätään 30 - 40 kappaletta vuosittain. Kurinpitosakkoa määrätään vuosittain yhteensä keskimäärin 110 - 130 tapauksessa. Kurinpitosakkoa käytetään kaikkien edellä mainittujen ryhmien seuraamuksena.

Sääntely seuraamuksen ehdollisuudesta säilyisi 6 momentin mukaan ennallaan, mutta sanamuotoja täsmennettäisiin. Kurinpitorangaistusta ei edelleenkään saisi määrätä tai tuomita ehdollisena. Nykyisin sääntely on sotilaskurinpitolain 4 §:ssä.

3 § Sakon tai kurinpitorangaistuksen asemesta määrättävä seuraamus

Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävästä rikoksesta, josta on säädetty seuraamukseksi sakko, voitaisiin jatkossakin 1 momentin mukaan sakon asemesta tuomita kurinpitorangaistus tai kurinpitomenettelyssä määrätä kurinpitorangaistus.

Jos rikoksesta on säädetty seuraamukseksi kurinpitorangaistus, saataisiin sen asemesta 2 momentin mukaan tuomita sakkoon. Säännös on tarpeen esimerkiksi sen vuoksi, että kertausharjoituksista luvatta poisjääneiden luvattomat poissaolot käsitellään tuomioistuimessa.

4 § Yhteinen rangaistus

Kurinpitorangaistuksesta sekä määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta tai sakosta ei saisi jatkossakaan 1 momentin mukaan määrätä yhteistä rangaistusta, eikä niitä myöskään saisi yhdistää määräaikaiseen vankeusrangaistukseen.

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitorangeistukseen, hänet tuomitaan 2 momentin mukaan yhteiseen kurinpitorangeistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta, kurinpitosakkoa enintään neljätkymmeneltä päivältä ja poistumisrangaistusta enintään kaksikymmentäviisi vuorokautta.

Kurinpitomenettelyssä käytettäisiin 3 momentin mukaan samasta rikoksesta kurinpitoseuraamukseksi vain yhtä kurinpito-rangaistuslajia. Jos joku on syyllistynyt useaan rikokseen, jotka tulevat samanaikaisesti kurinpitoesimiehen käsiteltäviksi, määrättäisiin vain yksi kurinpitoseuraamus.

Säätely vastaisi nykyisen lain 5 §:ää.

5 § Muuntokielto

Pykälä koskisi kurinpitosakon muuntokieltoa. Maksamatonta kurinpitosakkoa ei saa muuttaa vankeudeksi voimassa olevan lain 45 §:n 1 momentin mukaan. Yhdenvertaisuuden vuoksi muuntokielto koskisi myös kurinpitosakkoa, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu.

6 § Vanhentuminen

Rikosoikeudellista vanhentumista koskevia säännöksiä sovellettaessa rinnastettaisiin kurinpitorangeistus sakkoon.

Nykyisen sotilaskurinpitolain 6 §:n 2 momentin mukaan kurinpitomenettelyä ei saa panna vireille sen jälkeen, kun vuosi on kulunut rikoksen tekemisestä. Säännöksen tarkoituksena on alun perin ollut korostaa viivytyksetöntä käsittelyä ja estää vanhojen asioiden käsittely kurinpitomenettelyssä, koska tällöin on jo menetetty mahdollisuus nopeaan puuttumiseen.

Erityinen kurinpitomenettelyä varten säädetty määräaika on osoittautunut tarpeettomaksi. Erityinen vanhentumisaika on käytännössä johtanut tilanteisiin, joissa kurinpitoesimiehellä on käytettävissään vain kaksi vaihtoehtoa, asian jättäminen sillensä tai sen lähettäminen syyttäjälle syyteharkintaan, joista kumpikaan ei välttämättä ole tilanteeseen sopiva vaihtoehto. Erityisesti näin on käynyt tilanteissa, joissa sinänsä laadultaan vähäisen ja kurinpitomenettelyssä ratkaistavaksi muutoin hyvin sopivan asian esitutkinta on jostakin syystä kestänyt yli vuoden. Kuvatun kaltaiset tilanteet ovat käytännössä aina koskeneet ammattisotilaita. Asevelvollisten osalta nykyiset palvelusajat huomioon ottaen kotiutuminen johtaa käytännössä siihen, ettei yli vuoden vanhaa asiaa muutoinkaan voitaisi käsitellä kurinpitomenettelyssä, vaikka tästä vuoden määräajasta luovuttaisiinkin.

Erityisistä vanhentumisajoista pyritään lainsäädännössä yleisesti eroon. Teon törkeyden tulisi ratkaista rikoksen vanhentuminen, eikä sen, missä menettelylajissa asia käsitellään. Ammattisotilaiden rikokset vanhentuisivat siten muiden virkarikosten tapaan aikaisintaan viidessä vuodessa rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaisesti ja muiden eli varusmiesten, reserviläisten ja kriisinhallintapalveluksessa olevien tekemät rikokset yleisten vanhentumisaikojen mukaisesti aikaisintaan kahdessa vuodessa.

7 § Vapaudenmenetyksajan vähentäminen

Jos henkilö, jolle tuomitaan tai määrätään kurinpitorangeistus, on ennen asian ratkaisemista ollut rikoksen johdosta vapautensa menettäneenä, kurinpitorangeistuksesta olisi 1 momentin mukaan tehtävä rikoslain 6 luvun 13 §:ssä tarkoitettu vähennys. Säännös vastaa nykyisen lain 8 §:n 1 momenttia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaisi 2 momentin mukaan neljää kertaa ylimääräistä palvelusta nykyisen kolmen sijaan, kolmea poistumiskieltovuorokautta nykyisen kahden sijaan, kolmen päivän kurinpitosakkoa nykyisen kahden sijaan sekä yhtä arestivuorokautta. Muutos vastaa yleistä lainsäädäntöä, jossa vapaudenmenetyksen painoarvo on yleisesti kasvanut.

8 § Ammattisotilaan kurinpitorangeistukset

Puolustusvoimista annetussa laissa tarkoitettulle ammattisotilaalle saataisiin kurinpitomenettelyssä antaa vain muistutus tai varoitus taikka määrätä kurinpitosakkoa. Pykälä vastaisi nykysääntelyä, mutta siinä käytettäisiin termiä ”ammattisotilas” puolustusvoimista annetun lain 36 §:n 1 momentin mukaisesti. Puolustusvoimista annetussa laissa ammattisotilaalla tarkoitetaan sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättynä sotilastehtävään. Säännös koskisi nimenomaan kurinpitomenettelyä eikä edelleenkään rajoittaisi tuomioistuimen toimivaltaa.

Nykyisen lain 9 §:n 2 momentin mukaan sotilasvirkaan koulutettavalle oppilaalle saadaan 1 momentin estämättä määrätä kaikkia laissa tarkoitettuja, kurinpitomenettelyssä määrättäviä seuraamuksia, jollei asetuksessa toisin säädetä. Asetuksessa ei ole säädetty toisin. Sääntelystä luovuttaisiin tarpeettomana. Sotilasvirkaan koulutettava oppilas on rikoslain 45 luvun alainen 27 §:n 3 kohdan mukaan ja hänelle voitaisiin määrätä kaikkia seuraamuksia kuten nykyisinkin.

3 luku

Kurinpitomenettelyn edellytykset

9 § Edellytykset kurinpitomenettelylle

Kurinpitorangeistus saataisiin 1 momentin mukaan määrätä, jos rikoksesta epäilty on tunnustanut teon tai jos hänen syyllisyyttään voidaan muuten pitää selvänä.

Asiaa ei kuitenkaan saisi 2 momentin mukaan käsitellä kurinpitomenettelyssä, jos:

- 1) rikoksen tehnyt ei enää ole rikoslain 45 luvun alainen;
- 2) asianomistaja vaatii asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa;
- 3) useista rikoksista jostakin on nostettava syyte tuomioistuimessa ja rikoksilla on yhteyttä keskenään; tai
- 4) samaan rikokseen osallisista jotakuta on syytettävä tuomioistuimessa eikä asian ratkaisemista erillisenä ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Pykälä vastaisi nykysääntelyä muutoin, mutta nykyisin käytetty muotoilu, jonka mukaan epäilty on myöntänyt syyllisyytensä, korvattaisiin muotoilulla, jonka mukaan epäilty on tunnustanut teon.

Tarkoituksena on, että asianomistajalla olisi mahdollisuus peruuttaa suostumuksensa kurinpitomenettelyyn eli vaatia asian käsittelyä tuomioistuimessa, kunnes kurinpitopäätös on tehty. Asianomistaja on esimerkiksi pahoinpitelyrikoksissa ja esimiesaseman väärinkäyttämistä koskevissa rikoksissa

sa. Asianomistajalla voi olla myös rikokseen perustuvia yksityisoikeudellisia vaatimuksia, jotka voidaan tutkia tuomioistuimessa, mutta ei kurinpitomenettelyssä.

4 luku

Kurinpitoesimiehen toimivalta

10 § Kurinpitoesimiehet

Esimestä, jolla on oikeus käyttää tässä laissa tarkoitettua kurinpitovaltaa, kutsuttaisiin 1 momentin mukaan kurinpitoesimieheksi kuten nykyisinkin.

Kurinpitoesimiehiä olisivat 2 momentin mukaan perusyksikön päällikkö ja hänen suoranaiset esimiehensä sekä 12 §:ssä säädetyin rajoituksin perusyksikön vääpeli.

Kurinpitoesimiehen kurinpitovallan alaisia 3 momentin mukaan olisivat ne hänen alaisensa, joiden suoranainen esimies hän on.

Varusmiehiä kouluttavissa joukko-osastoissa valtaosan kurinpitopäätöksistä tekevät perusyksikön päälliköt, joilla on nykyisin toimivalta määrätä asevelvollisena palvelevalle kurinpito-ohjennus tai varoitus. Joukkoyksikön komentajat käyttävät kurinpitotoimivaltaa lähinnä niissä tapauksissa, joissa perusyksikön päällikön toimivalta on riittämätön tai joissa samaan tapahtumakokonaisuuteen liittyen on tarpeen määrätä seuraamuksia saman joukkoyksikön eri perusyksiköissä palveleville sotilaille. Joukko-osaston komentaja tekee päätöksiä lähinnä silloin, kun kysymys on ammattisotilasta koskevasta asiasta, asian lähettämisestä syyttäjälle tai kurinpitosakon määräämisestä.

Perusyksikön vääpelin kurinpitotoimivalta on nykyisessä muodossaan epätarkoituksenmukainen, mikä on johtanut siihen, että yksikön vääpelit ovat käytännössä tehneet vuosittain vain muutamia päätöksiä. Tämä johtuu vääpelin kurinpitovallan vähäisyyden lisäksi siitä, että esitutkinnassa tutkinnanjohtajana toimii joka tapauksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies eli vähintään perusyksikön päällikkö ja myös määrätyn kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpano on perusyksikön päällikön vastuulla. Edellä kerrotun vuoksi perusyksikön vääpelin käyttäessä hänelle kuuluvaa kurinpitovaltaa yksikön päällikkö joutuu joka tapauksessa vastaamaan sekä esitutkinnasta että seuraamuksen täytäntöönpanosta.

Perusyksikön vääpelin kurinpitovallan olemassaolon keskeisinä perusteina pidetään ensinnäkin poikkeusoloja ja toiseksi varusmiesesimiesten tarvitsemaa tukea kurin ja järjestyksen ylläpidossa. Perusyksikön vääpeli käyttää poikkeusoloissa kurinpitovaltaa tarvittaessa varsin itsenäisesti. Edelleen perusyksikön päällikkö voi olla poissa yksiköstä, esimerkiksi harjoituksessa, vääpelin huolehtiessa yksikön kurin ja järjestyksen ylläpidosta.

Yksikön vääpelin kurinpitovallan säilyttämiseksi säännöksiä kehitettäisiin siten, että perusyksikön vääpeli voisi käsitellä kurinpitovaltaansa kuuluvan asian kokonaisuudessaan alkaen esitutkinnasta ja päätyen seuraamuksen täytäntöönpanoon. Tämän tulee näkyä perusyksikön vääpeleiksi määrättävien henkilöiden koulutuksessa niin, että heillä on tosiasialliset valmiudet käyttää kurinpitovaltaa. Esitutkinnan tutkinnanjohtajista säädettäisiin 27 §:ssä.

11 § Kurinpitoesimiehenä toimimisen rajoitukset

Kurinpitoesimies ei saisi 1 momentin mukaan käsitellä asiaa, jos rikos on kohdistunut häneen henkilökohtaisesti tai jos hän on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa saattaa vaarantua.

Esimiehellä, jonka käskyvallan alaiseksi joku on määrätty vain tilapäisesti erityisen palvelustehtävän suorittamista varten, ei olisi 2 momentin mukaan kurinpitovaltaa tähän nähden. Esimiehen on kuitenkin huolehdittava esitutinnan toimeenpanosta ja ilmoitettava asiasta rikoksesta epäillyn kurinpitoesimiehelle.

Jos rikoksesta epäilty on ennen kurinpitoasian ratkaisua siirretty toisen kurinpitoesimiehen alaiseksi, olisi 3 momentin mukaan asian käsitteleminen siirrettävä tälle esimiehelle.

Rikosta koskeva asia voitaisiin 4 momentin mukaan siirtää ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi, jos samaan rikokseen osallistuneet ovat eri kurinpitoesimiesten rankaisuvallan alaisia. Milloin rikos on tehty ylemmän kurinpitoesimiehen läsnä ollessa, hän voisi pidättää siitä itselleen rankaisuoikeuden.

12 § Kurinpitorangeistuksen määräämisoikeus

Joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä olisi 1 momentin mukaan oikeus määrätä arestia lukuun ottamatta kaikki kurinpitorangeistuksia. Aresti mainittaisiin selvytyden vuoksi. Arestia ei ylipäätään voida määrätä kurinpitomenettelyssä, vaan sen voi tuomita vain tuomioistuim.

Joukkoyksikön komentajalla olisi 2 momentin mukaan oikeus määrätä muistutus, ylimääräistä palvelusta ja poistumiskieltoa sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus. Joukkoyksikön komentaja ei siis voisi määrätä varoitusta esimerkiksi ammattisotilaille. Edelleen sotilasvirkaan koulutettavat opiskelijat eivät ole asevelvollisena palvelevia eikä joukkoyksikön komentaja voi määrätä heille varoitusta, vaan varoituksen antaa joukko-osaston komentaja, esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulun rehtori.

Perusyksikön päälliköllä olisi 3 momentin mukaan oikeus määrätä muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskieltoa vähintään yksi ja enintään kymmenen vuorokautta sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus. Ammattisotilaan ja sotilasvirkaan koulutettavien varoituksen osalta viitataan 2 momentin perusteluihin.

Perusyksikön väapelillä olisi 4 momentin mukaan oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle muistutus sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

Kurinpitoesimiesten toimivallan asteellinen laajuus vastaisi nykysääntelyä.

13 § Pääesikunnan määräystoimivalta

Sama toimivalta kuin 12 §:ssä mainitulla kurinpitoesimiehellä olisi myös vastaavassa tehtävässä olevalla esimiehellä sen mukaan kuin pääesikunta määrää. Lisäksi pääesikunta voisi antaa joukko-osaston komentajaa ylempien kurinpitoesimiesten keskinäisestä kurinpidollisesta toimivallasta heidän hallinnollisesta ja sotilaallisesta toimivallastaan poikkeavia määräyksiä.

Määräystoimivallan avulla eri nimisten joukkojen ja eri johtosuhteiden vaikutukset kurinpi-toesimiesten aseman ja oikean tasoisen toimivallan järjestämiseen kyetään ottamaan joustavasti huomioon myös vähäisissä organisaatiomuutoksissa.

5 luku

Pakkokeinot

14 § Sotilasrikosasioihin sovellettavat pakkokeinot ja niiden käyttämiseen oikeutetut viranomaiset

Sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettuihin rikoksiin sovellettavista pakkokeinoista ja niiden käyt-tämiseen oikeutetuista viranomaisista olisi 1 momentin mukaan pakkokeinolain säännösten ohella voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Ehdotetussa 2 momentissa olisi viittaussäännös poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annettuun lakiin, jossa säädetään poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavien virkamiesten oikeu-desta käyttää pakkokeinoja.

15 § Kiinniotto ja pidättäminen

Jos kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttäminen taikka palauttaminen sitä vaatii, saataisiin 1 momentin mukaan 14 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta tavattu tai todennäköisin syin epäilty ottaa kiin-ni ja pidättää.

Nykyisen lain 16 §:n mukaan rikoksesta tavatun tai todennäköisin syin epäillyn on saanut myös erityisen painavista syistä vangita. Erityiselle sotilaskurinpitolain mukaiselle vangitsemistoimival-lalle ei ole ollut käytännön tarvetta ja sitä koskeva säännös ehdotetaan poistettavaksi. Vangitsemisia ei ole tarvinnut tehdä vaan pidättämistoimivalta on ollut riittävä. Muutos ei siis käytännössä muut-taisi nykytilaa.

Nykyinen laki sisältää myös muita kiinniottotilanteita koskevaa sääntelyä, joiden tarkoituksena on lähinnä turvata järjestys ja turvallisuus puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla. Säännökset eh-dotetaan siirrettäviksi puolustusvoimista annettuun lakiin, jonka 18-23 §:ssä on nykyisin turvalli-suuden ja järjestyksen ylläpitämistä koskevia säännöksiä.

16 § Kiinniottamiseen oikeutettu virkamies ja sotilas

Kiinniottamisen saisi suorittaa:

- 1) ammattisotilaana palveleva kiinniotettavan esimies;
- 2) vartio-, päivystys- tai sotilaspoliisitehtävää suorittava sotilas;
- 3) sotilaalliseen turvaamis- tai järjestystehtävään määrätyn sotilasosaston päällikkö; sekä
- 4) jäljempänä 17 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Pykälä vastaisi asiasisällöltään nykytilaa, mutta siihen tehtäisiin kielellisiä täsmennyksiä.

17 § Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämiseen oikeutettuja ovat:

- 1) asianomaisen joukkoyksikön komentaja ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti;
- 3) sotilaspoliisitehtävissä toimiva virassa oleva upseeri; sekä
- 4) virallinen syyttäjä.

Perusyksikön päällikkö ei olisi enää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättäminen on varsin voimakkaasti yksilön oikeuksiin puuttuva pakkokeino. Tapauksia on puolustusvoimissa ollut erittäin vähän. Lain mahdollistama aika päätöksenteolle on kuitenkin riittävä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tavoittamiseksi. Kun lisäksi otetaan huomioon, että pidättämispäätökseltä ei edellytetä määrämuotoa, on tarkoituksenmukaista vähentää pidättämiseen oikeutettujen virkamiesten ryhmää.

Pykälä koskisi jo otsikkonsa mukaisesti vain virkamiehiä. Selvyyden vuoksi 3 kohdassa säädettäisiin, että toimivalta olisi virassa olevalla sotilaspoliisitehtävissä toimivalla upseerilla.

18 § Kiinniotettujen, pidätettyjen tai vangittujen säilyttäminen ja kohtelu

Kiinniotettua, pidätettyä tai vangittua henkilöä säilytettäisiin jatkossakin 1 momentin mukaan päävartiossa tai muuten sotilasviranomaisen valvonnan alaisena taikka yleisessä vankilassa tai muussa säilytyspaikassa.

Pidätettyihin ja kiinni otettuihin sovellettaisiin 2 momentin mukaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) säädetään.

Ehdotetun 3 momentin mukaan mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään:

- 1) poliisista, koskisi sotilasviranomaisen säilyttämien henkilöiden osalta sotilasviranomaista ja rajavartiolaitoksen säilyttämien henkilöiden osalta rajavartiolaitosta;
- 2) poliisimiehestä tai vartijasta, koskisi tämän lain 16 §:ssä tarkoitettua kiinniottamiseen oikeutettua henkilöä ja poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:ssä tarkoitettua poliisin tehtäviä hoitavaa virkamiestä sekä rajavartiolaitoksessa rajavartiomiestä;
- 3) säilytystilan esimiehestä, koskisi päävartion tai muun valvotun tilan esimieheksi määrättyä virkamiestä ja rajavartiolaitoksessa säilytystilan esimiestä; sekä
- 4) oikaisuvaatimuksen ratkaisijasta, koskisi asianomaista joukko-osaston komentajaa ja rajavartiolaitoksessa hallintoyksikön päällikköä.

Tutkintavankien kohteluun sovellettaisiin sotilasviranomaisen valvonnan alaisen tai poliisin säilyttämän henkilön osalta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia ja vankilassa säilytettävän henkilön osalta tutkintavankeuslakia (768/2005).

19 § Kiinniottamisesta ilmoittaminen ja kiinniotetun vapauttaminen

Kiinniottamisesta olisi 1 momentin mukaan viivytyksettä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle.

Kiinniotettu henkilö olisi 2 momentin mukaan päästettävä vapaaksi viipymättä sen jälkeen, kun kuulustelu on päättynyt tai kun kiinniottamisen muu peruste on lakannut, kuitenkin viimeistään ennen kuin 24 tuntia on kulunut kiinniottohetkestä, jollei häntä saman ajan kuluessa määrätä pidätettäväksi.

20 § Henkilöntarkastus

Kiinniottamiseen oikeutetulla henkilöllä olisi 1 momentin mukaan oikeus kiinniottamisen, pidättämisen tai arestirangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisen yhteydessä tarkastaa henkilö sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, jotka voivat vaarantaa säilyttämisen tai joilla tämä voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Henkilöntarkastuksen suorittajan tulisi olla samaa sukupuolta kuin tarkastettava.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut vaaralliset esineet tai aineet olisi 2 momentin mukaan otettava tarkastettavalta pois. Ne on palautettava hänelle vapaaksi päästämisen yhteydessä, jollei siihen ole lain mukaan estettä. Alkoholijuoman ja huumausaineen osalta on meneteltävä niin kuin 25 §:n 2 momentissa säädetään.

21 § Määräaika syytteen nostamiselle

Pykälään otettaisiin viittaussäännös siitä, että pakkokeinolaissa säädetään syytteen nostamiselle määrättävästä ajasta silloin, kun vastaaja on vangittuna.

22 § Takavarikko ja etsintä

Takavarikon ja etsinnän saisi 1 momentin mukaan pakkokeinolaissa mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä toimitettavaksi 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Säännös vastaisi nykyisen lain 25 §:n 1 momenttia.

Kiinniottamiseen oikeutettu saisi kuitenkin 2 momentin mukaan ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystä ottaa esineen haltuun takavarikoimista varten, jos asia ei siedä viivytystä. Kiinniottamiseen oikeutettu saisi myös toimittaa etsinnän ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystä, jos tarkoituksena on sellaisen esineen takavarikoiminen, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemistä verekseltään tai etsintä on tarpeen vakavan henkilövahingon, omaisuusvahingon tai ympäristövahingon estämiseksi.

Nykyisen lain 25 §:n 2 momentin mukaan kiireellisessä tapauksessa saa kiinniottamiseen oikeutettu toimittaa takavarikon ja etsinnän ilman pidättämiseen oikeutetun määräystä. Säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että takavarikoimisen sijaan kiinniottamiseen oikeutettu saisi ottaa esineen haltuun. Takavarikoimisesta päättäisi aina pidättämiseen oikeutettu. Samoin etsinnän edellytyksiä tarkennettaisiin.

Etsintänä ei jatkossakaan 3 momentin mukaan pidettäisi asevelvollisuuslain taikka naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain perusteella palveluksessa olevan käyttöön luovutetun varusteakaapin siisteyden ja kaapissa säilytettävien puolustusvoimien varusteiden kunnan tarkastamista. Säännös vastaisi voimassaolevan lain 25 §:n 3 momenttia ja sillä tarkoitettaisiin jatkossakin varusmiesten kaappitarkastuksia.

23 § Alkoholi- ja huumeetestausta

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas saisi 1 momentin mukaan määrätä puolustusvoimissa palvelevan moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Rikoslain 23 luku koskee liikenneriikoksia ja siinä tarkoitettavat tehtävät ovat erilaisia kuljetustehtäviä. Koe voitaisiin tehdä ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittavalle taikka tällaiseen tehtävään ryhtyvälle. Kokeesta kieltäytynyt olisi velvollinen alistumaan pakkokeinolaissa tarkoitettuun henkilönkatsastukseen.

Edellä tarkoitettu koe olisi 2 momentin mukaan tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta häiriötä tutkittavalle.

Pääesikunta antaisi 3 momentin mukaan tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä.

Pykälä vastaisi nykyisen lain 25 a §:ää.

24 § Pakkokeinojen käyttäminen

Edellä tässä luvussa tarkoitettavat sotilaat saisivat käyttää 1 momentin mukaan tässä luvussa tarkoitettuja pakkokeinoja puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä muuallakin tilanteissa, joissa pakkokeinojen käyttöä ei voida lykätä eikä poliisiviranomaisen virka-apua ole nopeasti saatavilla.

Nykyisen lain 26 §:n 1 momentin mukaan tässä luvussa tarkoitettavat sotilaat saavat käyttää pakkokeinoja puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä kiireellisessä tapauksessa muuallakin. Pakkokeinojen käyttämisen edellytyksiä ehdotetaan siis tarkistettavaksi siten, että kiireellistä tilannetta kuvataan tarkemmin.

Yksityisasunnossa he saisivat 2 momentin mukaan toimittaa kotietsinnän kuitenkin vain silloin, kun sen tarkoituksena on sellaisen kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan taikka kuulusteluun tai tuomioistuimeen tuotavan henkilön tavoittaminen, joka takaa-ajettaessa pakenee, taikka rikoksen teosta verekseltään jäljitetyn esineen takavarikoiminen.

25 § Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Joukko-osaston komentajalla olisi jatkossakin 1 momentin mukaan oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella taikka ajoneuvossa, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa puolustusvoimien palveluksessa oleviin rikoslain 45 luvun alaisiin henkilöihin ja heidän hallinnsaansaan olevaan omaisuuteen kohdistuvia tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholijuomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettavan henkilön luvattomasti hallussaan pitämä puolustusvoimien omaisuus, kuten ase, ampumatarvike ja räjähdysaine, sekä laittomasti tai luvattomasti hallussaan pitämä huumausaine ja alkoholijuoma saataisiin 2 momentin mukaan ottaa talteen. Sen lisäksi, mitä alkoholilain (1143/1994) 60 §:n 2 momentissa ja 60 a §:ssä säädetään, avatussa tai avoimessa astiassa oleva alkoholijuoma saataisiin kiinniottamiseen oikeutetun virkamiehen tai sotilaan päätöksellä

hävittää. Jollei alkoholiuomaa tuomita menetetyksi rikoslain 10 luvun säännösten nojalla, se olisi palautettava sopivana ajankohtana ja viimeistään kotiuttamisen tai muun palveluksesta vapauttamisen ajankohtana. Huumausaineen osalta olisi meneteltävä siten kuin huumausainelaisissa (373/2008) säädetään.

Pykälä vastaa voimassaolevan sotilaskurinpitolain 27 §:ää muutoin, mutta voimassaolevassa laissa säädetään tarkastus- ja etsintäoikeuden kohdistumisesta myös puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen. Tällaiseen henkilöön etsintä ja tarkastus voidaan kohdistaa kuitenkin vain, jos on syytä epäillä pykälässä mainittuja määräyksiä rikotaan. Tämä sääntely ehdotetaan jatkossa siirrettäväksi puolustusvoimista annettuun lakiin, koska se sopii huonosti sotilaskurinpitolakiin, joka muutoin kohdistuu vain rikoslain 45 luvun alaisiin henkilöihin.

6 luku

Esitutkinta

26 § Esitutinnan toimittaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai kun on syytä epäillä, että tällainen rikos on tehty, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava esitutinnan suorittamisesta. Nykyisin sotilaskurinpitolain 28 §:n 1 momentissa käytettävästä ”syytä olettaa” sijaan käytettäisiin termiä ”syytä epäillä” yhdenmukaisesti esitutkintalainsäädännön kanssa. Tutkinnassa olisi soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on erikseen säädetty ja lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Säännöksen 2 momentin mukaan esitutkinta olisi myös toimitettava, kun syyttäjä niin määrää.

Voimassa olevan lain 28 §:n 2 momentin tarkoittamia erityisiä tutkijalautakuntia ei ole esitutkinnan toimittajina kertaakaan käytetty, joten niistä ehdotetaan luovuttavan.

27 § Esitutkinnan toimittavat virkamiehet

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana olisi 1 momentin mukaan 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies taikka perusyksikön päällikkö tai perusyksikön vääpeli. Tutkijana toimisi puolustusvoimissa palveleva virkamies.

Edellä 10 §:n perusteluissa on käsitelty perusyksikön vääpelin toimimista myös tutkinnanjohtajana. Vääpelin toimivaltaa rajattaisiin siten, että perusyksikön vääpeli voisi olla tutkinnanjohtajana asiassa, jossa toimitetaan 28 §:n 2 momentin mukainen esitutkinta ja jossa vääpeli on todennäköisesti toimivaltainen 12 §:n 4 momentin nojalla kurinpitoesimiehenä määräämään seuraamuksen.

Tutkijalla tulisi jatkossa olla riittävä koulutus esitutkintaan. Nykyisen lain mukaan tutkijan tulee mikäli mahdollista olla rikostutkintaan perehtynyt.

Asian laadun vaatiessa esitutkinta voitaisiin jatkossakin antaa poliisin toimitettavaksi. Jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus edellyttävät, olisi tutkinta siirrettävä kokonaan poliisille. Säännös olisi uusi, mutta se vastaisi nykyistä käytäntöä. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voitaisiin antaa poliisin suorittavaksi kuten nykyisinkin.

Esitutinnan toimittamisesta huolehtisi 2 momentin mukaan se kurinpitoesimies, jonka alaisessa joukossa tai hallintoyksikössä rikos on tehty tai rikoksesta epäilty palvelee. Esitutinnan toimittamisesta voisi tarvittaessa huolehtia myös ylempi kurinpitoesimies. Esitutinnan toimittamisesta huolehtiva virkamies toimisi samalla tutkinnanjohtajana tai määräisi alaisensa tutkinnanjohtajaksi. Kurinpitoesimies voisi myös pyytää pääesikunnan tutkintaosastoa suorittamaan esitutinnan kuten nykyisinkin.

Jos ylemmän kurinpitoesimiehen tietoon on tullut, että alempi esimies ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin rikoksen johdosta, hänen olisi asian laadun niin vaatiessa 3 momentin mukaan määrättävä esitutkinta suoritettavaksi tai otettava asia käsiteltäväkseen.

Pykälän 2 ja 3 momentin säännökset ovat nykyisin sotilaskurinpitoasetuksen 1 §:ssä, josta ne siis nostettaisiin laintasolle.

28 § Esitutinnan laajuus

Esitutkinta toimitettaisiin 1 momentin mukaan tutkittavana olevan asian laadun ja kurinpitoasian ratkaisemisen tai syyteharkinnan edellyttämässä laajuudessa.

Jos epäilty tunnustaa tutkittavana olevan teon, esitutkinta voitaisiin 2 momentin mukaan päättää ja saattaa asia kurinpitoesimiehen ratkaistavaksi edellyttäen, että

- 1) teko on vähäinen;
- 2) on selvää, ettei asianomistajalla ole vaatimuksia; ja
- 3) esitutkinnan jatkaminen asian selvitettyyn tilaan nähden on kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta.

Ehdotetun 2 momentin tapauksissa tulee varmistua siitä, että epäillyn tunnustuksen pätevyyttä ei ole syytä epäillä. Säännöksellä pyritään siihen, ettei esitutkintaa tarvitsisi toteuttaa tarpeettoman laajana vähäisissä ja selvissä tapauksissa. Säännös eroaisi esitutkintalain 44 §:n mukaisesta suppeasta esitutkinnasta, jossa muun muassa ei ole tutkinnanjohtajaa, ei ilmoiteta oikeudesta käyttää avustajaa eikä käytetä kuulustelutodistajaa. Ehdotetun 2 momentin mukaisessa esitutkinnassa ei olisi näitä poikkeuksia.

Kohdalla 3 tarkoitettaisiin esimerkiksi tilannetta, jossa on päivystäjän havaintojen mukaan täysin selvää, että henkilö on myöhästynyt lomalta palatessaan eli syyllistynyt luvattomaan poissaoloon. Tämän tyyppisissä tilanteissa ei ole syytä epäillä, että olisi saatavissa tutkittavan teon arvioinnin tai seuraamuksen määräämisen kannalta olennaista selvitystä. Säännöstä tulee soveltaa vain, jos on täysin selvää, että kaikki 2 momentin edellytykset täyttyvät.

Kurinpitoesimiehen ratkaisulla tarkoitettaisiin joko kurinpitopäätöstä tai päätöstä syyttäjälle lähettämistä.

29 § Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Kurinpitoesimies saisi 1 momentin mukaan jättää esitutkinnan toimittamatta tai lopettaa jo aloitetun esitutkinnan, jos hän käytettävissään olevan aineiston perusteella katsoo, että epäilty teko on ilmeisesti johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa olisi muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Säännöksessä tarkoitetaan esitutinnan aikaisia toimenpiteitä. Puolustusvoimissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että säännöstä sovelletaan yhdenmukaisesti kaikissa joukko-osastoissa. Säännöstä tarkennettaisiin voimassa olevan lain 29 §:n 2 momenttiin verrattuna siten, että siihen lisättäisiin maininta käytettävissä olevasta aineistosta.

Selvyyden vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies voisi määrätä, että esitutkinta toimitetaan tai aloitetaan uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua aihetta. Säännöksellä tarkoitettaisiin sitä, että asian avaa aina toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätöksen tehnyttä kurinpitoesimiestä ylempi kurinpitoesimies esimerkiksi neljännesvuositarkastuksen johdosta.

30 § Asianosaisten kuulusteleminen

Esitutkinnassa olisi 1 momentin mukaan kuulusteltava epäiltyä ja asianomistajaa. Asianomistaja, jolla ei selvästikään ole tutkittavaa asiaa selventäviä tietoja, saataisiin jättää kuulustelematta, jos hän on muutoin antanut kurinpitoasian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot.

Asianosaisen olisi 2 momentin mukaan pääsääntöisesti oltava itse läsnä kuulustelussa. Asianomistaja saisi antaa kuitenkin lausumansa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jollei siitä aiheudu haittaa eikä se vaaranna tutkinnan luotettavuutta. Epäillyn osalta edellytyksenä olisi lisäksi, että asia on vähäinen ja että henkilökohtainen kuuleminen aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivyttäisi asian käsittelyä. Erityisillä olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi linnakesaarella tai kansainvälisissä tehtävissä palvelemista. Mainittujen rajoitusten estämättä epäillyn aikaisemman kuulustelun vähäinen täydentäminen saataisiin toimittaa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä.

31 § Kuulustelija

Kuulustelijan olisi oltava muu kuin rikoksesta epäillyn suoranainen esimies. Mainittu esimies voisi kuitenkin toimittaa kuulustelun yksinkertaisessa ja selvässä asiassa, josta on vakiintunut seuraamusikäytäntö, jos aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen muuta kuulustelijaa ei ole saatavissa. Säännöksellä tarkoitetaan sitä, että rikoksesta epäillyn suoranainen esimies voi toimia kuulustelijana vain selvästi vähäisissä asioissa erityisolosuhteissa. Esimerkiksi pitkällä koulutuspurjehduksella aluksella voi tulla tilanne, jossa ainoa mahdollinen kuulustelija on epäillyn suoranainen esimies.

32 § Sotilaslakimiehen lausunto

Kurinpitoesimiehen olisi hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei siitä aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä. Lausunto saataisiin jättää hankkimatta yksinkertaisesta ja selvästä asiasta. Nykyisin sotilaslakimiehen lausunto on 31 §:n mukaan hankittava ennen kurinpitorangaistuksen määräämistä, jollei lausunnon hankkimisesta aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä.

Sotilaslakimiehen lausuntoja annetaan käytännössä kurinpitoasioissa pääsääntöisesti aina ennen kurinpitorangaistuksen määräämistä, jollei lausunnon hankkimisesta aiheutuisi huomattavaa viivästystä. Lisäksi lausuntoja annetaan ennen vapauttavaa kurinpitopäätöstä, ennen päätöstä asian lähettämisestä syyttäjälle tai lähettämättä jättämisestä sekä ennen kurinpito-ohjennuksen määräämistä. Lausuntoja annetaan käytännössä huomattavasti voimassa olevan lain edellyttämää laajemmin ta-

voitteena parantaa päätöksen kohteiden ja päätöksentekijän oikeusturvaa sekä yhdenmukaistaa ratkaisukäytäntöä. Säännökseen tehty tarkennus tukisi näin ollen nykyistä käytäntöä.

33 § Lopputoimenpiteet ja lisätutkinta

Esitutkintalain 42 §:n mukaan ennen esitutkinnan päättämistä asianosaisille on varattava tilaisuus esittää esitutkintaviranomaiselle lausuntonsa esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, jos se on omiaan jouduttamaan tai helpottamaan asian käsittelyä tuomioistuimessa. Lausunto on liitettävä esitutkintapöytäkirjaan.

Voimassaolevan sotilaskurinpitolain 31 §:n mukaan kurinpitoesimiehen on pääsääntöisesti henkilökohtaisesti kuultava syylliseksi epäiltyä ennen kurinpitorangaistuksen määräämistä. Jos kuuleminen erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivästyttäisi asian käsittelyä eikä ole aiheutta olettaa, että kuulemisella voisi olla vaikutusta asian käsittelyyn, kurinpitoesimies voi kuitenkin määrätä kurinpitorangaistuksen syylliseksi epäiltyä henkilökohtaisesti kuulematta edellyttäen, että epäilty ei ole katsonut kuulemista tarpeelliseksi.

Kuulemisvelvoite ei ulotu nykyisin käytössä oleviin kurinpito-ohjennuksiin. Käytännössä kuulemisiä suoritetaan kuitenkin varsin usein myös ennen ohjennuksen määräämistä siltä osin kuin rikoksesta epäilty on esitutkinnassa sitä ilmaissut haluavansa tai siltä osin kuin päätöksen tekevä kurinpitoesimies katsoo sen tarpeelliseksi. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 22 päivänä kesäkuuta 2006 annetussa kurinpito-ohjennusasiaa koskeneessa ratkaisussaan (3406/4/04) katsonut, että kuuleminen ennen kurinpito-ohjennuksen määräämistä olisi ollut perusteltua, kun kantelija oli sitä erityisesti pyytänyt, vaikka laki ei tällaista kuulemistä kurinpito-ohjennuksen määräämisen yhteydessä ehdottomasti edellyttä.

Rikoksesta epäillyn kuuleminen saattaa tuoda asian ratkaisijalle sellaista tietoa, jota ei ole syystä tai toisesta saatu sisällytettyä esitutkintapöytäkirjaan. Pääosa nykyisistä kurinpito-ohjennuksista määrätään perusyksikön päällikön toimesta, jolloin kuuleminen on yleensä helposti toteutettavissa eikä sillä siten voida katsoa olevan vaikutusta kurinpitoprosessin keston. Käytännössä kuulemisessa on joissakin tapauksissa ongelmalliseksi muodostunut se, ettei esimerkiksi puhelimesta kuulemisen ole katsottu täyttävän henkilökohtaisen kuulemisen vaatimusta ja kurinpitoprosessin eteneminen on tästä syystä viivästynyt esimerkiksi silloin, kun kysymys on kansainvälisissä tehtävissä, aluksella tai linnakeolosuhteissa palvelevasta sotilaasta. Kuuleminen on ensiarvoisen tärkeää epäillyn oikeusturvan kannalta.

Jollei asiassa menetellä esitutkintalain 42 §:ssä tarkoitetulla tavalla, epäillylle olisi pykälän 1 momentin mukaan ennen kurinpito-asian ratkaisemista varattava tilaisuus perehtyä esitutkinnassa kertyneeseen aineistoon, mukaan lukien sotilaslakimiehen lausuntoon, ja lausua siitä. Epäilty voisi antaa lausumansa myös puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jos 30 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Tällöin epäillylle olisi tarvittaessa suullisesti selostettava esitutkinnassa kertyneen aineiston olennainen sisältö. Vastaava tilaisuus olisi varattava asianomistajalle hänen pyynnöstään.

Kurinpitomenettelyssä on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että epäilty tietää, mistä häntä epäillään. Edelleen olennaista on se, että epäillyllä on ainakin kerran todellinen tilaisuus perehtyä esitutkinta-aineistoon ja tulla kuulluksi. Tämä on tärkeää myös siksi, että kurinpitoesimies kuulisi epäiltyä ennen asian ratkaisemista vain harkinnanvaraisesti.

Mahdollisuus kuulla puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä on tärkeä esimerkiksi sotaluoksilla ja kansainvälisissä tehtävissä. Puhelimitse kuultaessa korostuu se, että epäillylle selostetaan esitutkinnassa kertyneen aineiston olennainen sisältö. Esimerkiksi sähköpostitse kuultaessa voidaan epäillylle toimittaa esitutkinta-aineiston olennaiset osat.

Epäillylle ei tarvitsisi 2 momentin mukaan varata 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta, jos

- 1) esitutkinta on toimitettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla eikä asiassa ole ilmennyt uusia seikkoja tai uutta selvitystä, josta epäiltyä olisi kuultava;
- 2) kurinpitopäätös on vapauttava; tai
- 3) asia toimitetaan syyttäjälle.

Asianosaisen lausuma olisi 3 momentin mukaan otettava esitutkintapöytäkirjaan. Edelleen asianosainen voisi pyytää lisätutkintatoimenpiteiden suorittamista. Pyyntö olisi tehtävä ilman aiheutonta viivytystä esitutkinta-aineistoon perehtymisen jälkeen. Asianosaisen pyytämät lisätutkintatoimenpiteet olisi suoritettava, jos hän osoittaa, että ne saattavat vaikuttaa asiaan, ja jollei niistä aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Ero esitutkintalainsäädäntöön verrattuna olisi se, että pyyntö olisi tehtävä ilman aiheutonta viivytystä. Tällä korostettaisiin sotilaskurinpitomenettelyn joutuisuusvaatimusta. Myöhään tulleen pyynnön johdosta voi kuitenkin tulla tehtäväksi lisätutkinta, jos edellytykset sen tekemiselle täyttyvät. On huomattava, että 3 momentin asianosaisella tarkoitetaan sekä epäiltyä että asianomistajaa. Jos lausuma on annettu suullisesti, kirjattaisiin lausuma ja esimerkiksi päivämäärä ja kellonaika, jolloin lausuma on annettu.

Pykälän 4 momentissa olisi uusi säännös, jonka mukaan pykälässä mainituista toimenpiteistä huolehtiminen on kurinpitoesimiehen, eikä esimerkiksi tutkijan, velvollisuus.

7 luku Kurinpitoasian päättäminen

34 § Toimenpiteet esitutkinnan päätyttyä

Kurinpitoesimies päättäisi ilman aiheutonta viivytystä esitutkintapöytäkirjan perusteella niistä toimenpiteistä, joihin kurinpitoasia antaa aiheutta. Muotoilu olisi neutraalimpi kuin nykyisessä sääntelyssä, jonka 29 §:n 1 momentin mukaan kurinpitoesimiehen on tutkinnan päätyttyä viivytyksettä ryhdyttävä toimenpiteisiin rikokseen syyllistyneen rankaisemiseksi tai ojentamiseksi. Toimenpiteillä tarkoitettaisiin sen arvioimista, onko asia siirrettävä ylemmälle kurinpitoesimiehelle tai syyttäjälle, mahdollista epäillyn kuulemista, kurinpitopäätöksen harkintaa, kurinpitopäätöksen tekemistä ja tiedoksiantoa sekä ratkaisusta ilmoittamista syyttäjälle

35 § Siirtäminen ylemmälle kurinpitoesimiehelle

Jos kurinpitoesimiehen toimivalta on riittämätön asian ratkaisemiseen tai jos hän on esteellinen, asia olisi siirrettävä ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi. Säännös vastaisi voimassa olevan sotilaskurinpitolain 30 §:ää.

36 § Siirtäminen syyttäjälle

Asian saattamisesta toimivaltaiselle syyttäjälle säädettäisiin 1 momentin mukaan edelleen sotilasoikeudenkäyntilaissa.

Jos asiassa on suoritettu esitutkinta syyttäjän määräyksestä, kurinpitoesimiehen olisi 2 momentin mukaan ilmoitettava ratkaisustaan syyttäjälle. Ilmoituksen saatuaan syyttäjällä on oikeus ottaa asia syyteharkintaansa, jos asian laatu sitä vaatii tai siihen muutoin on erityistä syytä. Säännös vastaisi nykyisen 30 a §:n 2 momenttia muutoin, mutta se on pyritty muotoilemaan havainnollisemmaksi.

37 § Kurinpitorangaistuksen harkintaan vaikuttavat seikat

Kurinpitorangaistuksen olisi 1 momentin mukaan oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen sekä tarkoituksenmukainen syyllisen palvelusaseman kannalta. Kurinpitorangaistuksia tuomittaessa tai määrättäessä olisi kiinnitettävä huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen. Tämä vastaisi nykyisen sotilaskurinpitolain 32 §:n 1 momenttia.

Kurinpitorangaistuksen lajia ja määrää harkittaessa olisi 2 momentin mukaan otettava huomioon teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vaikuttavat perusteet ja syyllisen mahdolliset aiemmat kurinpitorangaistukset. Säännöksestä poistettaisiin ”sekä ne olosuhteet, joissa rikos on tehty”, koska tämä seuraa jo muusta lainsäädännöstä. Lisäksi nykyinen ”palvelus ja muut olosuhteet” korvattaisiin sanoilla ”mahdolliset aiemmat kurinpitorangaistukset”, koska tämä vastaa nykyistä tulkintaa. Edelleen nykyisessä laissa mainittu ”muu käyttäytyminen” koventamisperusteena on Suomen rikosoikeudelle vieras, joten se poistettaisiin.

Seuraamusta voitaisiin korottaa, jos rikoksia on ollut useita tai jos teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjestyksestä vaarantava vaikutus, taikka jos rikoksentekijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esimiesasemaansa. Kurinpitorangaistusta voitaisiin lieventää, jos esimiehen moitittava menettely on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia. Tämä periaate ilmenee myös rikoslain 6 luvun 6 §:n 2 kohdasta.

38 § Lievemman kurinpitorangaistuksen ensisijaisuus

Nykyisen lain 33 §:n mukaan seuraamuksena on käytettävä kurinpito-ohjennusta, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, syyllisen aikaisempi palvelus taikka muut rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellytä kurinpitorangaistuksen määräämistä.

Koska erottelusta kurinpito-ohjennuksiin ja -rangaistuksiin ehdotetaan luovuttavan, pykälässä säädettäisiin, että kurinpitorangaistuksena olisi käytettävä muistutusta, ylimääräistä palvelusta tai enintään kymmenen vuorokauden poistumiskieltoa, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, syyllisen aikaisempi palvelus taikka muut rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellytä muun kurinpitorangaistuksen määräämistä. Näin sääntely säilyisi asiallisesti ennallaan.

39 § Epäilyllä kuuleminen kurinpitoasiaa ratkaistaessa

Kurinpitoesimies voisi 1 momentin mukaan kuulla rikoksesta epäiltyä henkilökohtaisesti, jos se edistää kurinpitoasian ratkaisemista. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että kurinpitoesimies voisi harkintansa mukaan kuulla epäiltyä ennen kurinpitopäätöksen tekemistä, jos kurinpitoesimies katsoo sen tarpeelliseksi asian ratkaisemisen kannalta. Kuuleminen ei olisi välttämätöntä, koska epäillyn kuulemista esitutkinnassa ehdotetaan vahvistettavaksi. Tärkeää on, että epäillyllä on ainakin kerran todellinen mahdollisuus tulla kurinpitomenettelyssä kuulluksi.

Jos kurinpitoesimies katsoo, että epäilty on syylistynyt muuhun tekoon kuin minkä hän on 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla myöntänyt tai mistä häntä on 33 §:n 1 momentin mukaisesti kuultu, epäiltyä olisi 2 momentin mukaan kuultava uudelleen.

40 § Kurinpitopäätöksen lopputulos

Kurinpitoasiassa päätös olisi 1 momentin mukaan syylliseksi toteava tai vapauttava.

Vaikka kurinpitopäätös olisi syylliseksi toteava, kurinpitoseuraamus saataisiin 2 momentin mukaan jättää määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa on muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä. Tällaisia tekoja voisivat olla esimerkiksi pukeutumismääräysten rikkomiset, joilla ei ole ollut vaikutusta kuriin ja järjestykseen eikä palvelusturvallisuuteen, vähäinen poikkeaminen puhuttelusta, tervehtimisestä tai muista vastaavista sotilaalliseen järjestykseen kuuluvista määräyksistä taikka sotilaan käyttöön annettujen varusteiden säilyttämisestä annettujen määräysten vähäinen rikkominen.

41 § Kurinpitopäätöksen sisältö

Kurinpitoasiassa olisi tehtävä kirjallinen päätös, josta olisi käytävä ilmi:

- 1) asian ratkaissut kurinpitoesimies ja päätöksen tekemispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) selostus asiasta;
- 4) perustelut;
- 5) sovelletut lainkohdat;
- 6) lopputulos sekä tarvittaessa kurinpitoseuraamuksen laji ja määrä ja seuraamuksesta mahdollisesti tehtävä vähennys.

42 § Kurinpitopäätöksen tiedoksianto

Päätös olisi 1 momentin mukaan annettava tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle sekä pyynnöstä asianomistajalle. Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen olisi merkittävä aika, jolloin se on annettu tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle. Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen tulisi sisältyä osoitus siitä, millä tavalla kurinpitorangeistukseen määrätty voi saattaa asian ylemmän kurinpitoesimiehen tai tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Jos kurinpitorangeistus on 40 §:n 2 momentin mukaan jätetty määräämättä, olisi päätöksestä 2 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, olisi siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

Vapauttavasta kurinpitopäätöksestä olisi 3 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, on siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

Pykälän 1 ja 2 momentin sääntelyä vastaavat säännökset ovat nykyisin sotilaskurinpitoasetuksen 9 §:ssä, josta ne siis siirrettäisiin lakiin. Uutena lisättäisiin 3 momentin säännös vapauttavan kurinpitopäätöksen tiedoksiantamisesta. Säännös vastaisi nykykäytäntöä.

8 luku. Muutoksenhaku

43 § Muutoksenhakuoikeus

Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön tai perusyksikön vääpelin määräämään kurinpitotangaistukseen saisi 1 momentin mukaan ensin hakea muutosta *ratkaisupyynnöllä* joukko-osaston komentajalta.

Joukko-osaston komentajan tai häntä ylemmän kurinpitoesimiehen määräämään kurinpitotangaistukseen ja joukko-osaston komentajan 1 momentissa tarkoitetun ratkaisupyynnön perusteella antamaan päätökseen saisi 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla (*kurinpitovalitus*) siitä sotilasoikeudenkäyntilain 5 tai 6 §:n mukaan määräytyvään toimivaltaiseen yleiseen tuomioistuimeen.

Nykyisin muutoksenhakuoikeudesta säädetään lain 34 §:ssä. Kurinpitoasiassa määrättyyn kurinpito-ojennukseen ei saa tällä hetkellä hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhakuoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi. Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön ja perusyksikön vääpelin määräämään kurinpitotangaistukseen saisi pyytää ensin ratkaisua joukko-osaston komentajalta uudella ratkaisupyynnömenettelyllä. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemään päätökseen saisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko-osaston komentajan tai häntä ylemmän kurinpitoesimiehen kurinpitopäätöksistä valitettaisiin suoraan tuomioistuimeen.

Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntiasia käsitellään sen joukko-osaston sijoituspaikkakuntaa lähinnä olevassa lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitetussa yleisessä alioikeudessa, jossa vastaaja palvelee taikka jossa hän on viimeksi palvellut tai ollut velvollinen palvelemaan. Viitauksella 1 §:n 2 momenttiin tarkoitetaan sitä, että tietyt alioikeudet on määrätty käsittelemään sotilasoikeudenkäyntiasioita. Sotilasoikeudenkäyntiasian saa käsitellä myös se 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu yleinen alioikeus, joka on lähinnä rikoksen tekopaikkakuntaa taikka vastaajan asuin- tai oleskelupaikkakuntaa, jos tämä esitettävään selvitykseen ja kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden katsotaan soveliaaksi. Jos vastaaja on syytteessä useista sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävistä rikoksista, ne saa tutkia se 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu yleinen alioikeus, joka on toimivaltainen käsittelemään jotakin rikosta koskevan syytteen.

Sotilasoikeudenkäyntilain 6 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntiasian käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin hovioikeus, milloin vastaajana on joukko-osaston komentaja tai vähintään majurin arvoinen upseeri taikka vähintään majurin virkaa vastaavassa muussa sotilasvirassa palveleva henkilö.

44 § Väliaikaismääräys

Jos valitus koskee kurinpitopäätöstä, joka voidaan panna lainvoimaa vailla täytäntöön, joukko-osaston komentaja voisi 43 §:n 1 momentissa tarkoitetun ratkaisupyynnön ja tuomioistuin 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun kurinpitovalituksen johdosta ennen asian ratkaisemista erityisestä syystä määrätä, ettei kurinpitopäätöstä ole toistaiseksi pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava.

Nykyisen lain 39 §:n mukaan kurinpitomenettelyssä määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä viivytyksettä, kun valitukselle säädetty määräaika on päättynyt tai kun valitus on tuomioistuimessa ratkaistu. Täytäntöönpanoon voidaan rangaistun kirjallisella suostumuksella ryhtyä aikaisemminkin. Arestin ja tuomioistuimen tuomitseman poistumisrangaistuksen täytäntöönpano voidaan aloittaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, jos tuomittu antaa siihen kirjallisen suostumuksensa. Ehdotettu säännös muuttaisi siis nykytilaa siten, että vain joukko-osaston komentajan

tai tuomioistuimen määräys voisi estää päätöksen täytäntöönpanon. Muutoksenhaulla tai seuraamukseen määrätyn suostumuksella ei olisi vaikutusta täytäntöönpanoon.

Säännöstä on tarkoitettu sovellettavan vain poikkeuksellisesti eli ”erityisestä syystä”. Erityinen syy voisi olla käsillä lähinnä niissä tilanteissa, joissa ratkaisupyynnön käsittelijä tai tuomioistuin havaitsee kurinpitopäätöksessä tai kurinpitomenettelyssä sellaisen virheen tai puutteen, joka tulee johtamaan päätöksen kumoamiseen tai seuraamuksen lieventämiseen. Erityisenä syynä ei voida pitää pelkästään sitä, että rangaistu on pyytänyt täytäntöönpanon keskeytystä.

45 § Ratkaisupyynnön sisältö

Edellä 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisupyynnössä olisi kirjallisesti ilmoitettava:

- 1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;
- 3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut ratkaisupyynnön tekijän mielestä ovat virheelliset.

46 § Ratkaisupyynnön perilleajaminen

Määräaika 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisupyynnön varten olisi seitsemän päivää siitä päivästä, jona kurinpitopäätös annettiin tiedoksi. Seitsemän päivän määräaika on perusteltu 49 §:n kohdalla. Ratkaisupyynnön toimittamisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä 49 §:n 2-4 momentissa säädetään. Määräajan jälkeen saapunutta ratkaisupyynnön ei tutkittaisi.

47 § Joukko-osaston komentajan päätös ratkaisupyynnön

Joukko-osaston komentaja tekisi 1 momentin mukaan kirjallisen päätöksen 43 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ratkaisupyynnön. Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen olisi toimitettava joukko-osaston komentajalle asiassa kertynyt aineisto ja lausuntonsa ratkaisupyynnöstä. Joukko-osaston komentaja voisi kuulla ratkaisupyynnön tekijää ja kurinpitopäätöksen tehnyttä kurinpitoesimiestä, jos se edistää asian ratkaisemista.

Joukko-osaston komentaja voisi 2 momentin mukaan ratkaisupyynnön johdosta kumota kurinpitopäätöksen, lieventää määrättyä kurinpitorangeistusta tai pysyttää päätöksen ennallaan. Joukko-osaston komentaja ei voisi muuttaa kurinpitopäätöstä ratkaisupyynnön tekijän vahingoksi. Ratkaisupyynnöstä tehtävän päätöksen sisällöstä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä 41 §:ssä säädetään. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että päätöksessä olisi

- 1) asian ratkaissut kurinpitoesimies ja päätöksen tekemispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) muutoksenhaun sisältö;
- 4) perustelut;
- 5) sovelletut lainkohdat;
- 6) muutoksenhaun lopputulos

Joukko-osaston komentajan olisi 3 momentin mukaan tehtävä 2 momentissa tarkoitettu päätös seitsemän päivän kuluessa siitä, kun ratkaisupyynnön on saapunut. Tällä pyritään varmistamaan se, että kurinpitomenettelyn joutuisuusvaatimus toteutuu jatkossakin muutoksenhakuoikeudesta huolimatta.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin informatiivisuuden vuoksi viittaus, jonka mukaan muutoksenhausta joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnöstä antamaan päätökseen sovelletaan 43 §:n 2 momenttia. Selvää on, että jos muutosvaatimus on kokonaan hyväksytty, ei ratkaisupyynnön tekijällä ole muutoksenhakuinnostia. Tällöin tuomioistuimien jättäisi valituksen tutkimatta. Joukko-osaston komentajan olisi liitettävä ratkaisupyynnöstä tehtyyn päätökseen kirjallinen muutoksenhakuohje.

48 § Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

Valituskirjelmästä säädettäisiin jatkossa entistä yksityiskohtaisemmin. Nykyisin sääntelyä on sotilaskurinpitolain 35 §:ssä ja asetuksen 16 §:n 1 momentissa. Sääntelyssä otettaisiin jatkossa paremmin huomioon oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 15 § ja 16 §.

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle tuomioistuimelle, olisi 1 momentin mukaan mainittava:

- 1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;
- 3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset;
- 5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen;
- 6) mahdollinen pyyntö asian käsittelemisestä kirjallisessa menettelyssä.

Valituskirjelmässä olisi 2 momentin mukaan ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää (*prosessiosoite*). Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot olisi myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitsisi ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Valituskirjelmä olisi 3 momentin mukaan valittajan tai, jollei hän ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Kirjelmään olisi 4 momentin mukaan liitettävä ne asiakirjat, joihin valittaja vetoaa ja jotka eivät ole tuomioistuimelle muutoin toimitettavassa aineistossa.

49 § Valituksen perilleajaminen

Määräaika kurinpitovalitusta varten olisi 1 momentin mukaan seitsemän päivää siitä päivästä, jona kurinpitopäätös annettiin tiedoksi. Nykyisin kurinpitovalitus on sotilaskurinpitolain 35 §:n 1 momentin mukaan toimitettava viimeistään kolmantena päivänä sen jälkeen, kun kurinpitopäätös on annettu asianomaiselle tiedoksi. Määräaika on syytä pidentää, koska se on kurinpitomenettelyn joutuisuusvaatimukseen huomioon ottaen liian lyhyt. Muussa lainsäädännössä valitusaika on vähintään viikko.

Valitusajan pidentäminen olisi tarpeen myös avustajan hankkimisen mahdollistamiseksi. Avustajia käyttävät lähinnä ammattisotilaat. Pidentämisen ei arvioida vaikuttavan kurinpitoasioiden käsittelyaikoihin, koska ehdotetaan, että seuraamukset kurinpitosakkoa ja varoitusta lukuun ottamatta voitaisiin yleensä panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 26 päivänä lokakuuta 2004 annetussa päätöksessään (230/4/03) kiinnittänyt huomiota siihen, että kurinpitovalituksen tekemisohjeisiin ei ollut merkitty päivämäärää, jolloin valitus on viimeistään jätettävä. Päätöksessä viitataan siihen, että rangaistusvaatimuksen vastustamisesta on ilmoitettava kihlakunnansyyttäjälle viikon kuluessa sen tiedoksisaanista ja siihen, että rangaistusvaatimuslomakkeeseen on merkitty viimeinen vastustamispäivä oikeusministeriön ohjeen mukaisesti. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan vastaavaa käytäntöä voitaisiin pitää perusteltuna myös kurinpitovalitusta koskevissa muutoksenhakuohjeissa varsinkin, kun valituksen tekemiseen on aikaa vain kolme päivää. Apulaisoikeusasiamies esitti pääesikunnan harjittavaksi, olisiko käytössä olevaa rangaistuskorttilomaketta aihetta täydentää siten, että siihen merkitäisiin kurinpitovalituksen tekemisen viimeinen määräpäivä.

Valituskirjelmä olisi 2 momentin mukaan toimitettava määräaikana kurinpitopäätöksen tehneelle kurinpitoesimiehelle tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle. Ratkaisupyynnö tai valituskirjelmä saataisiin toimittaa myös sen perusyksikön päällikölle tai yksikköpuseerille, jossa muutoksenhakija palvelee, taikka joukko-osaston päivytyäjälle.

Jos valittaja palvelee yksiköstään erillään olevassa joukossa tai merellä olevassa aluksessa, ratkaisupyynnö tai valituskirjelmä saataisiin 3 momentin mukaan toimittaa myös joukon tai aluksen päällikölle. Jos valittaja on vapautensa menettäneenä, ratkaisupyynnö tai valituskirjelmä saataisiin toimittaa myös päavyrtion tai muun säilytystilan esimiehelle.

Jos valituskirjelmä on toimitettu muulle 2 tai 3 momentissa tarkoitettulle viranomaiselle kuin tuomioistuimelle, vastaanottajan olisi 4 momentin mukaan merkittävä kirjelmään sen saapumisaika ja toimitettava kirjelmä viivytyksettä asian ratkaiselle kurinpitoesimiehelle.

Säännökset ratkaisupyynnön tai valituskirjelmän toimittamisesta vastaisivat sotilaskurinpitolain 35 §:n 1 momenttia ja asetuksen 17 ja 18 §:ää muutoin, mutta sanamuotoja nykyaikaistettaisiin. Ehdotetun 4 momentin säännöstä tarkennettaisiin nykytilaan verrattuna siten, että ei säädettäisi yleisesti muulle viranomaiselle toimittamisesta vaan yksilöitäisiin muu viranomainen tarkoittamaan 2 tai 3 momentissa säädettyjä viranomaisia. Säännöstä on käytännössä tulkittu näin nykyisinkin.

50 § Kurinpitoesimiehen velvollisuudet

Kurinpitoesimiehen velvollisuudet koottaisiin jatkossa selvyuden vuoksi samaan pykälään. Säätely on nykyisin sotilaskurinpitolain 35 §:n 2 momentissa, 36 §:n 1 momentissa ja sotilaskurinpitoasetuksen 16 §:n 2 momentissa.

Kurinpitoesimiehen olisi 1 momentin mukaan huolehdittava siitä, että valittajalla on mahdollisuus hankkia avustaja ja laatia valituskirjelmä sekä osallistua kurinpitovalituksen tuomioistuinkäsitelyyn.

Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen olisi 2 momentin mukaan välittömästi toimitettava valituskirjelmä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettun tuomioistuimen kansliaan ja liitettävä siihen kurinpitoasiassa laadittu esitutkintapöytäkirja, mahdollinen ratkaisupyynnöön tehty päätös ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä lausuntonsa asiassa.

Jos kurinpitovalitus on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, kurinpitoesimiehen olisi 3 momentin mukaan tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava tuomioistuimelle kurinpitoasiassa laadittu esitutkintapöytäkirja ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä 2 momentissa tarkoitettu lausuntonsa.

51 § Valmistelu tuomioistuimessa

Kurinpitovalitus tulisi 1 momentin mukaan vireille, kun valituskirjelmä on saapunut 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun tuomioistuimen kansliaan. Vastaava sääntely on nykyisin lain 35 §:n 3 momentissa.

Jos valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tarpeen, valittajaa olisi 2 momentin mukaan kehotettava korjaamaan puute tuomioistuimen määräämässä ajassa uhalla, että valitus voidaan jättää tutkimatta. Jos valittaja ei noudata kehotusta ja valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, valitus jätettäisiin tutkimatta.

Jos kurinpitovalitus on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, kurinpitoesimiehen olisi 3 momentin mukaan tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava tuomioistuimelle kurinpitoasiassa laadittu esitutkin-
tapöytäkirja ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä 2 momentissa tarkoitetun lausuntonsa.

Momentilla tarkoitettaisiin, että jos valituskirjelmä on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, tuomioistuimen olisi viipymättä pyydettävä kurinpitoesimieheltä lausunto valituksen johdosta, jollei tuomioistuin jätä valitusta tutkimatta tai se ole muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lausunto olisi annettava tiedoksi valittajalle.

Pääsääntö olisi, että lausunto pyydetäisiin asian ratkaiseelta kurinpitoesimieheltä. Jos asian ratkaissut kurinpitoesimies olisi estynyt, lausunnon voisi antaa valittajan muikin kurinpitoesimies. Kun lausunnon antaminen on esimiehen virkavelvollisuus, ei ole tarpeen asettaa erityisiä määräaikoja tai uhkia lausunnon antamiselle. Lausunnoksi riittäisi myös, ettei valituksessa ole tuotu esille seikkoja, jotka edellyttäisivät päätöksen muuttamista. Lausunto olisi yleensä käytännössä perusteltua pyytää vasta valituksen täydentämisen jälkeen, mutta koska täydentäminen voinee periaatteessa koskea myös seikkaa, josta kurinpitoesimiehellä ei ole mitään intressiä lausua, asia jätettäisiin tuomioistuimen harkintaan.

Lausunto voitaisiin jättää pyytämättä, jos valitus jätetään tutkimatta. Perusteella ei olisi merkitystä. Kysymykseen tulisi esimerkiksi valituksen tekeminen liian myöhään tai se, ettei valitus kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi. Muu syy voisi olla se, että valitus hylätään heti tai täydentämisen jälkeen. Hylkääminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun muutosvaatimus on oikeudellisesti mahdoton, pyydetään esimerkiksi poistumisrangaistuksen muuttamista ehdolliseksi, koska laki ei tunne tällaista seuraamusta. Säännökset korostaisivat menettelyn nopeutta ja olisivat prosessiekomian kannalta perusteltuja.

52 § Pääkäsittely tuomioistuimessa

Kurinpitovalitusasiassa järjestettäisiin 1 momentin mukaan pääkäsittely, jollei valittaja pyydä asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä. Pyyntöstä huolimatta tuomioistuin voisi toimittaa pääkäsittelyn katsoessaan sen tarpeelliseksi.

Tuomioistuin kutsuisi 2 momentin mukaan valittajan pääkäsittelyyn. Kutsussa olisi ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana ja missä pääkäsittely toimitetaan. Tuomioistuin voisi tarvittaessa omasta aloitteestaan tai kurinpitoesimiehen pyynnöstä erityisestä syystä kutsua kurinpitoesimiehen pääkäsittelyyn. Asia saataisiin tutkia ja ratkaista valittajan tai kurinpitoesimiehen poissaolosta huolimatta.

Asia voitaisiin ratkaista valittajan poissaolosta huolimatta, koska kurinpitoasiat ovat luonteeltaan vähäisiä. Nykyisin vastaava säännös on lain 36 §:n 2 momentissa. Asia saataisiin ratkaista myös kurinpitoesimiehen poissaolosta huolimatta. Tämä tulisi kyseeseen silloin, kun kurinpitoesimies on erityisestä syystä pyytänyt tulla kuulluksi, koska tuomioistuin kutsuisi kurinpitoesimiehen omasta aloitteestaan lähinnä lisäselvitystä saadakseen. Tarkoituksena on, että kurinpitoesimiestä ei pääsääntöisesti kutsuttaisi, koska hän on jo toimittanut tuomioistuimelle lausuntonsa asiassa.

53 § Asian ratkaiseminen ja muutoksenhakukiello

Asia ratkaistaisiin 1 momentin mukaan pääkäsittelyssä esitetyn aineiston ja kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Tuomioistuimen olisi omasta aloitteestaan tutkittava, onko kurinpitovalituksessa tarkoitettu asia saatu tutkia ja ratkaista kurinpitomenettelyssä, ja tarvittaessa poistettava kurinpitopäätös. Tuomioistuin ei saisi muuttaa kurinpitopäätöstä valittajan vahingoksi.

Selvyyden vuoksi laissa säädettäisiin siis siitä, että tuomioistuin tutkii viran puolesta, onko asia käsitelty oikeassa menettelyajassa, kysymys olisi siis prosessinedellytyksiin luettavasta seikasta. Jos tuomioistuin katsoo, ettei asia kuulunut kurinpitomenettelyyn, kurinpitopäätös on poistettava.

Jos kurinpitopäätös kumotaan taikka poistetaan 1 momentissa mainitulla perusteella, valtion velvollisuudesta korvata valittajan oikeudenkäyntikulut noudatettaisiin 2 momentin mukaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 luvun 1 a §:n 1 momentissa säädetään. Jos kurinpitopäätös kumotaan tai poistetaan osaksi, noudatetaan soveltuvin osin, mitä mainitun pykälän 2 momentissa säädetään.

Tuomioistuimen kurinpitovalitusasiassa antamaan päätökseen ei saisi jatkossakaan 3 momentin mukaan hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Sääntely on nykyisin lain 37 §:n 2 momentissa. Tämä koskee jatkossa niin suoraan tuomioistuimeen tehtäviä valituksia kuin ratkaisupyyntöön tehdystä päätöksestä tuomioistuimeen tehtäviä valituksia.

54 § Erinäisiä säännöksiä

Tuomioistuin saisi 1 momentin mukaan lähettää tässä luvussa tarkoitettut kutsut ja kehotukset valittajan viimeksi ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Säännös vastaa oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 28 §:n 1 momenttia, joka koskee valitusasian käsittelyä hovioikeudessa.

Kurinpitovalituksen käsittelyssä muutoin noudatettaisiin 2 momentin mukaan soveltuvin osin, mitä sotilasoikeudenkäyntilaissa säädetään. Säännös on nykyisin lain 36 §:n 2 momentissa.

55 § Asianosaisen oikeus ylimääräiseen muutoksenhakuun

Kurinpitoasian asianosaisen oikeudesta ylimääräiseen muutoksenhakuun olisi 1 momentin mukaan soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään. Hakemus olisi tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menetetyn määräajan palauttamista olisi haettava lisäksi 30 päivän kuluttua esteen lakkaamisesta. Ylimääräistä muutoksenhakua on kuvattu tarkemmin jäljempänä 88 §:n perusteluissa.

Oikeus ylimääräiseen muutoksenhakuun olisi siis rangaistun lisäksi asianomistajalla. Kyseeseen tulisi lähinnä tilanne, jossa asia on ratkaistu kurinpitomenettelyssä, vaikka asianomistaja on nimenomaan vaatinut tuomioistuinkäsittelyä. Asianomistajan muutoksenhakuinnostus lienee poikkeuksell-

linen, sillä hän voi vaatia asian ratkaisemista tuomioistuimessa, kunnes kurinpitopäätös on tehty. Tätä on kuvattu edellä tarkemmin kurinpitomenettelyn edellytysten yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa olisi selvyuden vuoksi viittaussäännös 88 §:ään, jossa säädetään kurinpitoesimiehen oikeudesta hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista.

56 § Hyvitys

Rangaistulle olisi 1 momentin mukaan annettava hyvitys siltä osin kuin kurinpitopäätöksessä määrätty seuraamus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai seuraamusta on lievennetty. Joukko-osaston komentaja päättäisi hyvityksestä.

Hyvitys olisi 2 momentin mukaan:

- 1) muistutuksesta 30 euroa;
- 2) ylimääräisestä palveluksesta 30 euroa yhdeltä kerralta; sekä
- 3) poistumiskiellosta 50 euroa yhdeltä vuorokaudelta.

Jos kurinpitorangeistus on täytäntöönpantu osittain, korvataan rangaistulle hyvitys 2 momentin mukaisesti täytäntöönpannulta osin.

Tarkoituksena on, että hyvityspäätöksen tekemiseen ei liittyisi varsinaista harkintavaltaa vaan hyvitys olisi aina määrättävä, kun pykälässä säädetty edellytykset täyttyvät. Tästä syystä ei ole tarvetta säätää hyvityspäätöstä koskevaa muutoksenhakuoikeutta.

Hyvitysoikeus koskisi vain kurinpitomenettelyssä määrättyjä seuraamuksia, ei siis esimerkiksi soti-lasoikeudenkäyntilain mukaisessa tuomioistuinmenettelyssä tuomittuja seuraamuksia.

9 luku. Täytäntöönpano

57 § Täytäntöönpanosta vastaavat virkamiehet

Kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpanosta huolehtisi 1 momentin mukaan sen perusyksikön päällikkö, jossa seuraamukseen määrätty palvelee, taikka muu lähin kurinpitoesimies. Joukko-osastossa voitaisiin määrätä riittävän koulutuksen saanut virkamies huolehtimaan täytäntöönpanosta.

Päävartiossa tai muualla puolustusvoimissa täytäntöönpantavien arestirangaistusten yhteenlaskeminen kuuluisi 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle. Rangaistulle olisi pyynnöstä annettava todistus siitä, miten yhteenlaskeminen on toimitettu.

Pykälä vastaisi voimassa olevan sotilaskurinpitoasetuksen 21 §:ää muutoin, mutta täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen sijaan säädettäisiin virkamiehestä, joka huolehtii täytäntöönpanosta. Joukko-osastossa voidaan määrätä esimerkiksi oikeusupseeri huolehtimaan täytäntöönpanosta eikä oikeusupseeri välttämättä toimi kenenkään esimiehenä.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin selvyuden vuoksi viittaussäännös, jonka mukaan toimivaltaisista viranomaisista kurinpitosakon ja sakon täytäntöönpanossa säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

58 § Täytäntöönpanon aloittaminen

Edellä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettuna virkamiehen tulisi viipymättä aloittaa kurinpitopäätöksessä määrätyn muun seuraamuksen kuin varoituksen täytäntöönpano heti päätöksen tekemisen jälkeen. Varoitus saataisiin panna täytäntöön vasta sen määräävän päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Kurinpitosakon täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 2 §:n 2 momentissa.

Nykyisin täytäntöönpanoon saa ryhtyä vasta, kun päätös on lainvoimainen. Jatkossa vain varoituksen tai kurinpitosakon määräämistä koskevan päätöksen tulisi olla lainvoimainen. Tämä on kurinpitomenettelyn toimivuuden kannalta välttämätöntä, koska ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon aiheettomien, yksinomaan valituksen lykkäävän vaikutuksen vuoksi tehtävien valitusten määrän voidaan arvioida lisääntyvän huomattavasti. Tämä koskee erityisesti poistumiskieltoja. Ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon laajennettu muutoksenhakuoikeus tekisi kurinpitomenettelyn kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta merkityksettömäksi. Lisäksi mahdollinen tuomioistuinkäsittely kestänee niin pitkään, että täytäntöönpano venyisi tarpeettoman kauan.

59 § Täytäntöönpanon keskeyttäminen tai lykkääminen

Täytäntöönpano olisi 1 momentin mukaan heti keskeytettävä tai sitä ei saisi aloittaa, jos joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin antaa 44 §:ssä tarkoitettua määräyksen. Tästä säädettäisiin selvyden vuoksi.

Kurinpitomenettelyä valvova esimies saisi 2 momentin mukaan määrätä kurinpitomenettelyssä määrätyn kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon lykättäväksi tai keskeytettäväksi, jos hän on valvonnan yhteydessä havainnut kurinpitopäätöksessä olennaisen virheen.

Joukko-osaston komentaja voisi lykätä kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon, jos rangaistun tai ojennetun terveydentila niin vaatii taikka jos on muu erityisen painava syy. Säännös olisi yhdenmukainen asevelvollisuuslain 59 §:n kanssa, jonka mukaan asevelvolliselle voidaan myöntää lupa lyhytaikaisesti poistua 57 §:ssä tarkoitettua palveluspaikasta:

- 1) lääkärinlausunnon perusteella sairaudesta tai vammautumisesta toipumisen takia;
- 2) lähiomaisen kuolemantapauksen tai tämän äkillisen vakavan sairauden takia;
- 3) muun henkilökohtaisen pakottavan syyn takia.

Asevelvollisuuslain 59 §:ssä tarkoitettua asian käsittelee ja ratkaisee perusyksikön päällikkö, joukkoyksikön komentaja, joukko-osaston komentaja tai kertausharjoituksen johtaja. Pääesikunta antaa tarkempia määräyksiä toimivallan määräytymisestä.

Asevelvollisuuslain 59 §:n mukaisen luvan myöntäminen lykkäisi tai keskeyttäisi siis täytäntöönpanon.

Ehdotetut 2 ja 3 momentti vastaisivat nykyisen lain 41 §:ää.

60 § Muistutuksen täytäntöönpano

Muistutus on 1 momentin mukaan yksityinen ja annetaan ojennetulle kirjallisena. Säännös vastaisi nykyisen asetuksen 36 §:ää. Kurinpitoesimiesten koulutuksessa on käytännössä erityisesti korostet-

tu seuraamuksen yksityistä luonnetta. Jatkossakin tulee kiinnittää huomiota siihen, että muistutus annetaan kahdenkesken.

Muistutuksen täytäntöönpano raukeaisi 2 momentin mukaan rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua muistutuksen määräämisestä. Nykyisen lain 47 §:n 2 momentin mukaan kaikkien kurinpito-ojennusten täytäntöönpano raukeaa ojennetun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ojennuksen määräämisestä. Sääntely säilyisi näin ollen ennallaan, mutta raukeamisesta säädettäisiin kunkin seuraamuslajin täytäntöönpanoa koskevassa pykälässä.

61 § Ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano

Ylimääräisenä palveluksena määrättäisiin 1 momentin mukaan suoritettavaksi muuta kuin palvelusohjelman mukaista työtä.

Yksi kerta ylimääräistä palvelusta kestäisi 2 momentin mukaan kaksi tuntia päivässä.

Ylimääräistä palvelusta ei saisi 3 momentin mukaan panna täytäntöön siten, että se ylirasittumisen tai muun syyn johdosta saattaisi vahingoittaa ojennetun terveyttä taikka aiheuttaa olennaista haittaa hänen palvelustehtäviensä suorittamiselle.

Pykälä vastaisi nykyisen asetuksen 35 §:ään muutoin, mutta vuoroluettelon mukaisesti toistuvasta tai muusta palveluksesta luovuttaisiin ylimääräisen palveluksen muotoina. Nämä nykyisen asetuksen mainitsevat ylimääräisen palveluksen muodot soveltuivat lähinnä aikaan, jolloin varusmiehet huolehtivat keittiötehtävistä ja vastaavista. Jatkossa ylimääräinen palvelus kestäisi yhdenvertaisuuden vuoksi kaksi tuntia päivässä, kun se nyt kestää enintään kaksi tuntia päivässä.

Ylimääräisen palveluksen osalta on paikoin nähty vaikeaksi löytää sopivia tehtäviä ylimääräisen palveluksen suorittajille. Tyypilliset tehtävät ovat olleet esimerkiksi halkotöitä, lumen luontia tai siivousta. Esimerkiksi siivouspalveluiden siirtäminen palkkatyönä tehtäväksi on vähentänyt käytännössä tällaisten tehtävien määrää. Ylimääräisen palveluksen käyttämisen mahdollisuus on kuitenkin seuraamuksen tehokkuuden kannalta tärkeä esimerkiksi linnakesaarilla, aluksilla tai leiriolosuhteissa, jolloin esimerkiksi poistumiskiellon käyttäminen ei ole tarkoituksenmukaista, koska sotilailta ei muutoinkaan ole mahdollisuutta poistua palveluspaikasta.

Pykälän 3 momentin mukaan ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano raukeaisi rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ylimääräisen palveluksen määräämisestä. Nykyisen lain 47 §:n 2 momentin mukaan ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano raukeaa ojennetun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ojennuksen määräämisestä. Sääntely säilyisi näin ollen ennallaan, mutta raukeamisesta säädettäisiin kunkin seuraamuslajin täytäntöönpanoa koskevassa pykälässä.

62 § Poistumiskiellon täytäntöönpano

Enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saisi 1 momentin mukaan täytäntöönpanna poistumiskieltoon määrätyn viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan aikana. Säännös olisi uusi. Varusmieskoulutusta annetaan nykyisin pääsääntöisesti arkisin. Tämä on käytännössä johtanut siihen, että poistumiskiellosta on tullut aiempaa ankarampi seuraamus, kun täytäntöönpano ajoittuu viikonloppuun, joka muuten olisi varusmiehelle vapaa. Ei ole yhdenvertaista, että lyhyeen poistu-

miskieltoon määrättykin voivat menettää viikonloppuvapaansa. Neljän vuorokauden mittaisen ja sitä pitemmän poistumiskiellon voisi täytäntöönpanna myös viikonloppuna. Enintään kolmen vuorokauden mittaisen poistumiskiellon voisi täytäntöönpanna sellaisena viikonloppuna, jona seuraamukseen määrätty on muutenkin palveluksessa esimerkiksi sotaharjoituksen vuoksi.

Esityksessä on otettu huomioon hallituksen esityksen yleisperustelut (HE 242/1990 vp), joissa on todettu, että: ”Poistumiskielto on kurinpitokeinona tehokas, koska se rajoittaa varusmiesten tärkeänä pitämää vapaa-ajan käyttämisoikeutta. Erityinen vaikutus poistumiskiellolla on silloin, kun sen täytäntöönpanosta seuraa loman tai viikonlopun vapaan menettäminen. Tällainen lisäseuraamus antaa poistumiskiellolle tosiasiasa ankaramman luonteen kuin on sellaisella poistumiskiellolla, jonka täytäntöönpanojaksoon lomia tai sanottuja vapaita ei satu sijoittumaan. Kun poistumiskielto sinänsä on katsottu luonteensa ja vaikutuksensa puolesta onnistuneeksi ja säilyttämisen arvoiseksi kurinpitoseuraamukseksi, pidetään sen kehittämistä oikeusturvanäkökohtat huomioon ottaen tasapuoliseen suuntaan tarpeellisena.” Uudella säännöksellä pyritään kehittämään poistumiskieltoa tasapuolisemmaksi seuraamukseksi.

Kurinpitomenettelyn joutuisuus ei kärsisi uudesta säännöksestä, koska ratkaisu tehtäisiin mahdollisimman nopeasti ja se olisi rangaistun tiedossa. Täytäntöönpano aloitettaisiin tai sitä jatkettaisiin mahdollisimman pian, yleensä heti viikonloppuvapaan päätyttyä.

Seuraamukseen määrätty ei saisi 2 momentin mukaan poistumiskiellon aikana ilman täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen lupaa poistua joukko-osaston komentajan poistumiskielto- tai poistumisrangaistusalueeksi määräämältä kasarmi-, majoitus- tai niihin rinnastettavalta alueelta. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen asetuksen 32 a ja 34 §:ää, joissa säädetään nykyisten poistumiskiellon ja poistumisrangaistuksen täytäntöönpanosta.

Rangaistusajaksi luettaisiin 3 momentin mukaan aika, jonka poistumiskieltoa suorittava on sairaalassa hoidettavana, jollei joukko-osaston komentaja toisin määrää sillä perusteella, että rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut hoidon tarpeen. Tämä vastaisi nykyisen asetuksen 30 §:n 1 momenttia ja toisaalta 34 §:ää, jonka mukaan poistumiskiellon täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 30 §:ssä säädetään.

Jos poistumiskieltoon määrätty kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, sanottu aika luettaisiin seuraamuksen täytäntöönpanoajaksi. Tämä vastaisi voimassa olevan asetuksen 30 §:n 2 momenttia ja toisaalta 34 §:ää, jonka mukaan poistumiskiellon täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 30 §:ssä säädetään.

Poistumiskiellon ja nykyisen poistumisrangaistuksen täytäntöönpanon valvonta on käytännössä järjestetty esimerkiksi velvollisuutena ilmoittautua vapaa-aikana määrääjain yksikössä päivystäjälle. Täytäntöönpanosta vastaavan virkamiehen ei puolustusvoimien ohjeistuksen mukaan tule normaalisti määrätä ojennetulle ilmoittautumisvelvollisuutta useammin kuin kerran tunnissa. Normaaleissa varuskuntaoloissa viimeistä ilmoittautumiskertaa ei määrätä illalla myöhemmäksi kuin klo 21.00, jotta myös seuraamusta suorittavalla sotilaalla on halutessaan mahdollisuus valmistautua lepoon. Jos poistumiskieltoaikaan sisältyy ilta- tai viikonloppuvapaita taikka lomia, ei poistumiskiellon vuoksi menetettyä vapaata korvata myöhemmin.

Pykälän 4 momentin mukaan enintään 10 vuorokauden poistumiskiellon täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua poistumiskiellon määräämisestä. Nykyisen lain 47 §:n 2 momentin mukaan poistumiskiellon täytäntöönpano raukeaa ojennetun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajan-

kohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ojennuksen määräämisestä. Säätely säilyisi näin ollen ennallaan, mutta raukeamisesta säädettäisiin kunkin seuraamuslajin täytäntöönpanoa koskevassa pykälässä.

63 § Varoituksen täytäntöönpano

Varoitus julkaistaisiin sen joukon päiväkäskyssä, jossa seuraamukseen määrätty palvelee tai on viimeksi palvellut, joukko-osaston komentajan ja vastaavan sekä näitä ylemmässä virka-asemassa olevan osalta kuitenkin pääesikunnan päiväkäskyssä.

Säännös vastaisi nykyisen asetuksen 33 §:ää, mutta sen sanamuotoa selvennettäisiin. Käytännössä päiväkäskyssä julkaistaan nykyisin rangaistun sotilasarvo ja koko nimi, yksikkö, jossa rangaistu palvelee ja syyksi luettu teko tai teot rikosnimikkeen ja lainkohdan tarkkuudella. Julkaistava varoitus ei sisällä teonkuvausta tai muita tietoja asiasta. Päiväkäskystä tulee käydä ilmi varoituksen antaja. Päiväkäsky on kirjallinen asiakirja, joka saatetaan kaikkien kyseisessä joukko-osastossa palvelevien tietoon joukko-osaston komentajan määräämällä tavalla, esimerkiksi ilmoitustaululla, käskynjaolla, asianhallintajärjestelmän kautta tai muulla vastaavalla tavalla. Ammattisotilasta koskevan varoituksen osalta ilmoitustaulu voi olla myös sähköinen ilmoitustaulu, johon pääsy on kyseisen joukko-osaston henkilöstöllä. Julkaisutapana voidaan käyttää myös edellisten menetelmien yhdistelmää, olennaista on että tieto varoituksesta saatetaan kaikkien kyseisessä joukko-osastossa palvelevien saataville.

64 § Kurinpitosakon täytäntöönpano

Kurinpitosakko pantaisiin 1 momentin mukaan täytäntöön noudattaen sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettuja säännöksiä. Tämä vastaisi nykyisen sotilaskurinpitolain 45 §:ää. Se, että maksamatonta kurinpitosakkoa ei kuitenkaan saa muuntaa vankeudeksi säädettäisiin kuitenkin jatkossa erillään 5 §:ssä.

Selvyyden vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että sille, jolle on määrätty kurinpitosakko, olisi annettava tiedot rahamäärän/kurinpitosakon maksamiseksi heti.

65 § Arestin täytäntöönpano

Perusoikeusuudistuksen vuoksi vuonna 1997 sotilaskurinpitolakia muutettiin siten, että arestirangaistuksen voi tuomita ainoastaan tuomioistuimella (991/1997). Tämän muutoksen jälkeen arestia ei ole juurikaan käytetty seuraamuksena. Arestin täytäntöönpanotapa hankaloittaa joukon koulutukseen osallistumista ja sitoo henkilökuntaa vartiointitehtäviin.

Aresti pantaisiin jatkossakin 1 momentin mukaan täytäntöön päävartiossa tai muussa vartiossa. Eri-tyisestä syystä voitaisiin samassa huoneessa pitää useampia arestia suorittavia henkilöitä. Arestin täytäntöönpanoa yksinäishuoneessa ei enää mainittaisi, koska se selviää säännöksestä muutenkin.

Aresti, jota erityisestä syystä ei voida suorittaa päävartiossa tai muussa vartiossa, pantaisiin 2 momentin mukaan täytäntöön tarkoitukseen sopivassa vartiodussa huoneessa, teltassa tai hytissä taikka muussa vastaavassa paikassa. Tämä säännös on edelleen tarpeen etenkin poikkeusoloja varten.

Arestia suorittavaan sovellettaisiin 3 momentin mukaan soveltuvien osin, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa ja sen nojalla säädetään. Pääesikunta voisi antaa määräyksiä arestia koskevista käytännön järjestelyistä sekä päävartion sisäisestä järjestyksestä.

Jos arestin kanssa on samanaikaisesti pantava täytäntöön ehdoton vankeusrangaistus, tuomittu olisi 4 momentin mukaan toimitettava yleiseen rangaistuslaitokseen suorittamaan rangaistuksiaan siten kuin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta säädetään. Kun aresti on pantava täytäntöön samalla kertaa kuin määräaikainen vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus, suoritettaisiin myös aresti yleisessä rangaistuslaitoksessa.

On huomattava, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain 24 §:n 2 momentin mukaan haastamista muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin ei saa suorittaa muun muassa, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvele-
massa aseettomana. Saman lain 37 §:n mukaan ulosottomiehen on ennen muuntorangaistuksen täy-
täntöönpanoa tiedusteltava muuntorangaistukseen tuomitulta muun muassa että, onko hän suoritta-
massa asevelvollisuutta, reservin kertausharjoituksessa tai palvelemissä aseettomana. Sama tiedus-
teluvelvollisuus on poliisimiehellä, joka tapaa sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa varten
etsintäkuulutetun henkilön.

Säännökset vastaisivat sotilaskurinpitoasetuksen 24 §:n 1 momenttia ja 27 §:ää sekä sotilaskurinpi-
tolain 42 §:ää.

66 § Aresti palvelus- tai työvelvollisuudella

Joukko-osaston komentaja voisi 1 momentin mukaan määrätä arestin suoritettavaksi kokonaan tai osaksi palvelusvelvollisuudella, jos se rangaistun terveydentilan tai palveluksen kannalta taikka muusta erityisestä syystä on perusteltua.

Jos arestia on tuomittu enemmän kuin kahdeksan vuorokautta, olisi sanotun ajan ylittävä osa ran-
gaistuksesta pantava 2 momentin mukaan täytäntöön palvelusvelvollisuudella.

Milloin aresti pannaan täytäntöön palvelusvelvollisuudella, suoritettaisiin palvelus 3 momentin mu-
kaan mahdollisuuksien mukaan rangaistusta suorittavan oman yksikön tai muun varsinaisen palve-
luspaikan palvelusohjelman mukaisissa tehtävissä.

Arestia suorittava voitaisiin tarvittaessa 4 momentin mukaan määrätä tekemään lyhytaikaista sove-
liasta työtä paikassa, jossa rangaistus pannaan täytäntöön, tai sen välittömässä läheisyydessä.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 28 §:ää.

67 § Arestin rangaistusajaksi lukeminen

Arestivuorokaudeksi luettaisiin 1 momentin mukaan kaksikymmentäneljä tuntia täytäntöönpanon
aloittamisesta.

Jos arestia suorittava on luvatta poistunut arestista, ei aikaa sen arestivuorokauden alusta, jolloin
hän poistui, sen arestivuorokauden loppuun, jolloin palasi arestia suorittamaan, luettaisi 2 momentin
mukaan hänen rangaistusajakseen.

Rangaistusajaksi luettaisiin 3 momentin mukaan aika, jonka arestia suorittava on sairaalassa hoidet-
tavana, jollei joukko-osaston komentaja sillä perusteella, että rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut
hoidon tarpeen, toisin määrää.

Jos 1 momentissa tarkoitettua rangaistusta suorittava kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, sanottu aika luettaisiin 4 momentin mukaan rangaistuksen täytäntöönpanoajaksi.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 29 ja 30 §:ää.

68 § Aresti kotiutettaessa

Aresti olisi suoritettava loppuun siitä huolimatta, että seuraamukseen määrätty olisi kotiutettava. Jos seuraamukseen määrätty on kotiutettava terveydellisestä syystä, noudatetaan kuitenkin, mitä 73 §:n 1 momentissa säädetään.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitolain 44 §:n 1 ja 2 momenttia, mutta sanamuotoja selvennettäisiin.

69 § Samanaikainen täytäntöönpano

Kurinpitorangaistuksia muistutusta, ylimääräistä palvelusta, varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta ei voitaisi panna samanaikaisesti täytäntöön.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitolain 40 §:ää muutoin, mutta siinä ei enää mainittaisi, että jos samalla kertaa tulee täytäntöön pantavaksi erilajisia seuraamuksia, pantaisiin kurinpitorangaistukset täytäntöön ennen kurinpito-ojennuksia. Jos ojennuksen täytäntöönpano on jo aloitettu, se suoritettaisiin loppuun ennen kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista. Sääntelystä tulee tarpeeton luovuttaessa erottelusta kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitorangaistuksiin.

70 § Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskiellot

Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskiellot olisi täysin määrin laskettava yhteen. Poistumiskiellojen näin yhteenlaskettu aika saisi kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitolain 45 a §:ää muutoin, mutta siihen tehtäisiin tarpeelliset korjaukset, koska poistumiskiellon ja poistumisrangaistuksen sijaan jatkossa niiden sijaan on vain poistumiskiello-niminen seuraamus.

71 § Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit ja muut rangaistukset

Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit olisi 1 momentin mukaan täysin määrin laskettava yhteen. Rangaistusten näin yhteenlaskettu aika saisi kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Yhteenlaskettaessa rangaistuksia 65 §:n 3 momentissa mainitussa tapauksessa olisi aresti 2 momentin mukaan muunnettava vankeudeksi siten, että yksi vuorokausi arestia vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos tällöin on täytäntöön pantava kaksi tai useampia aresteja, olisi vankilanjohtajan ensin laskettava ne yhteen 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Milloin aresti on 2 momentin mukaisesti laskettu yhteen muun rangaistuksen kanssa, olisi 3 momentin mukaan ensin suoritettava arestin muuntorangaistus ja vasta sen jälkeen muu rangaistus.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitolain 43 §:ää.

72 § Poistumiskiellon kurinpitosakoksi muuntaminen

Vähintään yhdentoista vuorokauden mittainen poistumiskielto, jonka täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu tai jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamisajankohtana, muunnettaisiin 1 momentin mukaan kurinpitosakoksi.

Poistumiskieltoa kurinpitosakoksi muunnettaessa kukin suorittamatta oleva täysi poistumiskielto-vuorokausi vastaisi 2 momentin mukaan yhden päivän kurinpitosakkoa. Muuntamisen suorittaisi joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 70 §:ssä säädettyjä perusteita.

Nykyisin poistumisrangaistus muunnetaan sotilaskurinpitolain 45 b §:n mukaan kurinpitosakon suuruiseksi maksuksi. Jatkossa muunnettaisiin selvyuden vuoksi nimenomaisesti kurinpitosakoksi. Koska vain vähintään yhdentoista vuorokauden mittaisia poistumiskieltoja voitaisiin muuntaa, sääntely säilyisi sisällöllisesti ennallaan.

73 § Arestin kurinpitosakoksi muuntaminen

Aresti muunnettaisiin 1 momentin mukaan kurinpitosakoksi, jos arestin täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiuttamista tai asevelvollinen kotiutetaan terveydellisestä syystä.

Arestia kurinpitosakoksi muunnettaessa vastaisi kukin suorittamatta oleva täysi arestivuorokausi 2 momentin mukaan kolmen päivän kurinpitosakkoa nykyisen kahden kurinpitosakon sijaan. Tämä vastaisi 7 §:n 2 momentissa ehdotettua muutosta, joka koskee vapaudenmenetysajan vähentämistä. Muuntamisen suorittaisi joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 71 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

Nykyisin aresti muunnetaan sotilaskurinpitolain 44 §:n mukaan kurinpitosakon suuruiseksi maksuksi. Jatkossa muunnettaisiin selvyuden vuoksi nimenomaisesti kurinpitosakoksi.

10 luku Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot

74 § Soveltaminen

Normaaliolojen vakavia häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti väljemmin kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp). Normaaliolojen vakava häiriötilanne ja poikkeusolot –termit vastaisivat asevelvollisuuslakia.

Tämän luvun säännöksiä sovellettaisiin pykälän mukaan silloin, kun tasavallan presidentti on asevelvollisuuslain 83 §:n mukaisesti päättänyt ylimääräisestä palveluksesta. Soveltamiskynnys olisi tarkoituksenmukaista sitoa kyseiseen säännökseen, koska muuta valmiuden kohottamistilanteisiin sopivaa lainsäädäntöä ei ole. Esimerkiksi valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönottokynnys on näihin tilanteisiin liian korkea. Toisaalta soveltamiskynnys olisi täsmällisesti määritelty toisin kuin voimassa olevan lain 8 luvussa käytetty käsite sota-aika.

Asevelvollisuuslain 83 §:n mukaan tasavallan presidentti voi normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa päättää puolustusvoimista annetun lain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa sotilaskäskyasioiden päätöksentekojärjestyksessä, että puolustusvoimat voi määrätä reserviin kuuluvia asevelvollisia ylimääräiseen palvelukseen. Päätös annetaan määräjäksi, enintään kuudeksi

kuukaudeksi kerrallaan, ja se on peruutettava, kun puolustusvalmiuden kohottamiseen ja ylläpitämiseen johtanut tilanne sen sallii. Palvelukseen voidaan määrätä astumaan välittömästi.

Asevelvollisuuslain 82 §:n mukaan ylimääräisen palveluksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää puolustusvalmiutta ja harjoittaa joukkokokonaisuuksia niille suunnitellussa kokoonpanossa niin, että joukko voidaan tarvittaessa määrätä liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen.

75 § Kurinpitörangaistusten enimmäismäärien korottaminen

Sen lisäksi, mitä 2 §:ssä säädetään kurinpitörangaistuksista, kurinpitomenettelyssä saataisiin määrätä:

- 1) ylimääräistä palvelusta enintään viisitoista kertaa;
- 2) poistumiskieltoa enintään neljäkymmentä päivää;
- 3) kurinpitosakkoa enintään kuudeltakymmeneltä päivältä.

Tuomioistuin saisi tuomita arestia enintään kuusikymmentä vuorokautta.

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa säädetään yhteisestä kurinpitörangaistuksesta, saataisiin määrätä poistumiskieltoa enintään viisikymmentä vuorokautta, ja kurinpitosakkoa enintään kahdeksaltakymmeneltä päivältä sekä tuomita arestia enintään kahdeksankymmentä vuorokautta.

76 § Kurinpitörangaistuksen määrääminen ammattisotilaille

Sen estämättä, mitä 8 §:ssä säädetään, saataisiin kaikille sotilaille määrätä kaikkia kurinpitörangaistuksia. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että myös ammattisotilaille voitaisiin kurinpitomenettelyssä määrätä ylimääräistä palvelusta ja poistumiskieltoa.

77 § Kurinpitoesimiehet ja toimivalta kurinpitoasioissa

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka toimii perusyksikön päällikkönä tai hänen suoranaisena esimiehenään taikka perusyksikön vääpelinä, saisi määrätä kurinpitörangaistuksen siten kuin 12 §:ssä säädetään.

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, joukkoyksikön komentaja saisi määrätä arestia lukuun ottamatta kaikkia kurinpitörangaistuksia.

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, perusyksikön päällikkö saisi määrätä poistumiskieltoa enintään 15 vuorokautta.

Tarkoituksena on, että käytännössä asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevat käyttäisivät kurinpitotoimivaltaa perusyksikön päällikkönä tai varapäällikkönä sekä mahdollisesti perusyksikön vääpelin tehtävissä. Puolustusvoimat vastaa näiden henkilöiden riittävästä koulutuksesta. Koulutus toteutettaisiin kertausharjoituksissa.

Kurinpitoesimiesten toimivaltaa lisäämällä kyettäisiin kurinpitomenettelyssä ratkaisemaan suurempi osuus sotilasrikosasioista kuin normaalioloissa, koska on todennäköistä, että normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sotilasrikosten määrä kasvaa.

78 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet

Edellä 77 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies saisi toimia tutkinnanjohtajana siten kuin 27 §:ssä säädetään. Riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva saa toimia tutkijana.

Sen lisäksi, mitä 16 §:ssä säädetään, saisi kiinniottamisen suorittaa asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on kiinniotettavan suoranainen esimies.

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevien käyttäminen esitutkinnan suorittajina on tarpeen, koska sotilasrikosten määrä todennäköisesti kasvaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Näiden henkilöiden koulutus toteutettaisiin kertausharjoituksissa.

Kiinniottotoimivalta olisi myös asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevalla kiinniotettavan suoranaishenkilöllä.

79 § Kurinpitorangaistusten täytäntöönpano

Sen estämättä, mitä 58 §:ssä säädetään, varoitus saataisiin panna täytäntöön heti kurinpitopäätöksen tekemisen jälkeen.

Rangaistulle olisi annettava hyvitys siltä osin kuin varoitus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai seuraamusta lievennetty. Hyvitys olisi 60 euroa. Varoituksen kumoamista koskeva päätös olisi julkaistava. Julkaisemisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä 63 §:ssä säädetään.

Perusyksikön päällikkö tai häntä ylempi kurinpitoesimies voisi lykätä kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon 59 §:n 3 momentissa säädetyissä tilanteissa.

80 § Rikosoikeudellinen virkavastuu

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevaan, joka käyttää 77 ja 78 §:ssä tarkoitettua toimivaltaa, sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

81 § Vahingonkorvausvastuu

Edellä 77 ja 78 §:ssä tarkoitetun tehtävän yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaisi valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Edellä 77 ja 78 §:ssä tarkoitettua tehtävää suorittavan korvausvastuuseen sovellettaisiin vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

Vahingonkorvauslain 3 luvun säännösten perusteella työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssään kolmannelle aiheuttaa (1 §:n 1 momentti).

Jos joku suorittaa viranomaisen määräyksestä laissa määrättyä tehtävää olematta itsenäinen yrittäjä ja tätä tehtävää suorittaessaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa vahinkoa, on se, jonka lukuun tehtävä suoritetaan, velvollinen korvaamaan vahingon (1 §:n 3 momentti). Varusmiestä on pidetty julkisoikeudellisessa oikeussuhteessa olevana työnsuorittajana, josta julkisyhteisö voi joutua vahingonkorvausvastuuseen.

Asevelvollisuuslain nojalla annetun tai muun vastaavan määräyksen perusteella valtion palveluksessa olevalla henkilöllä on vahingonkorvauslain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan sama vastuu kuin virkamiehellä ja työntekijällä. Sotilas on velvollinen korvaamaan vahingosta määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Erityisasemassa ovat pykälän 3 momentin mukaan ne sotilaat, jotka ovat tuottaneet vahingon ollessaan vastuussa sotaväen aluksesta tai ilma-aluksesta.

Edellä sanottu merkitsee myös mahdollisuutta vahingonkorvauksen sovitteluun huomioon ottaen muun muassa vahingon suuruus, teon laatu ja vahingon aiheuttajan asema. Jos hänen viakseen jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta tuomita. Tahallisen rikoksen ollessa kyseessä pääsääntönä on täyden korvauksen tuomitseminen. Valtion oikeus regressioon vahingonaiheuttajalta on 4 luvun 3 §:n mukaan niin ikään rajoitettu.

Valtion isännänvastuun ulottaminen myös 75 ja 76 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä oleviin henkilöihin edellyttää säännöksen ottamista tähän lakiin. Vahingonkorvauslakia ei näin ollen tarvitsisi muuttaa.

11 luku

Kurinpitopäätöksen kirjaaminen

82 § Kurinpitorangaistusrekisteri

Tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa tuomitut rangaistukset sekä kurinpitomenettelyssä määrätyt kurinpitorangaistukset merkittäisiin 1 momentin mukaan kurinpitorangaistusrekisteriin.

Kurinpitorangaistusrekisteriä pidettäisiin 2 momentin mukaan kurinpitorangaistusten valvontaa, aiempien kurinpitorangaistusten selvittämistä, tietojen siirtämistä asevelvollisrekisteriin, rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä sekä joukko-osaston ja perusyksikön toiminnan kehittämistä varten

Pykälän 1 momentti vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 10 §:ää, mutta rangaistus- ja ojennuskortiston sijaan kortiston nimi olisi jatkossa kuvaavampi ja nykyaikaisempi kurinpitorangaistusrekisteri. Uutena säädettäisiin 2 momentissa rekisterin käyttötarkoituksesta. Käyttötarkoitus vastaa nykytilaa.

83 § Kurinpitorangaistusrekisterin pitäjä

Kurinpitorangaistusrekisteriä pidettäisiin:

- 1) perusyksikössä ja vastaavassa joukossa tai laitoksessa siellä asevelvollisuuslain nojalla palvelevista henkilöistä;
- 2) joukko-osastossa ja vastaavassa joukossa tai laitoksessa siellä palvelevista muista kuin 1 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä joukko-osaston komentajaa ja vastaavassa virka-asemassa olevaa lukuun ottamatta; sekä
- 3) pääesikunnassa siellä palvelevista henkilöistä sekä lisäksi erikseen joukko-osastojen komentajista ja vastaavissa tai näitä ylemmissä virka-asemissa olevista.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 11 §:ää.

84 § Kurinpitorangaistusrekisterin tietosisältö

Kurinpitorangaistusrekisteriin olisi 41 §:ssä mainittujen seikkojen eli kurinpitopäätöksen sisällön lisäksi merkittävä:

- 1) aika, jolloin päätös on annettu asianosaiselle;
- 2) tieto muutoksenhausta tai kurinpitovalituksen tekemisestä ja näiden johdosta tehdyistä päätöksistä;
- 3) tarkastusmerkinnät ja kurinpitomenettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpiteet; sekä
- 4) seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 12 §:ää.

85 § Tietojen poistaminen kurinpitorangaistusrekisteristä

Merkintä poistettaisiin kurinpitorangaistusrekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun kurinpitorangeistus tuomittiin tai määrättiin, jollei asianomaista tänä aikana ole tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitomenettelyssä rangaistu.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 14 §:ää.

12 luku

Kurinpitomenettelyn valvonta

86 § Kurinpitoseuraamusten neljännesvuositarkastukset

Joukko-osaston komentajan olisi tarkastettava alaistensa kurinpitoesimiesten määräämät kurinpitoseuraamukset vähintään neljännesvuosittain.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 38 §:ää.

87 § Kurinpitoseuraamusten vuositarkastukset

Maavoimien komentajan, merivoimien komentajan, ilmavoimien komentajan ja vastaavan kurinpitoesimiehen olisi 1 momentin mukaan tarkastettava sotilaslakimiehen avustamana alaistensa joukkojen ja laitosten määräämät kurinpitorangaistukset vähintään kerran vuodessa.

Pääesikunta toimittaisi tai toimituttaisi 2 momentin mukaan kurinpitorangaistusten tarkastuksia tarvittaessa.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 39 §:ää muutoin, mutta puolustusvoimien organisatiomuutoksen vuoksi säädettäisiin maanpuolustusalueen komentajan tarkastusvelvollisuuden sijaan maavoimien komentajan, merivoimien komentajan ja ilmavoimien komentajan tarkastusvelvollis-

suudesta. Vastaavalla kurinpitoesimiehellä ei tarkoitettaisi Maanpuolustuskorkeakoulun rehtoria. Lisäksi säännöksessä ei mainittaisi kortistojen tarkastamista vaan kurinpitorangeistusten tarkastaminen.

88 § Kurinpitovallankäytön valvonta

Kurinpitoesimiehen olisi 1 momentin mukaan valvottava alaistensa kurinpitoesimiesten kurinpitovallan käyttöä. On erittäin suositeltavaa, että kurinpitorangeistukset tarkastetaan heti päätöksenteon jälkeen. Eräissä joukko-osastoissa on nykyisinkin tämä käytäntö. Voimassa olevan sotilaskurinpitoasetuksen 38 §:n mukaan joukko-osaston komentajan on tarkastettava alaistensa määräämät kurinpitoseuraamukset vähintään neljännesvuosittain. Tarkastuksen suorittavat joukko-osaston komentaja oikeusupseerin avustamana ja puolustushaarakomentaja sotilaslakimiehen avustamana. Tarkastuksissa on havaittu varsin harvoin niin vakavia virheitä, että kyseinen päätös olisi tarpeen kumota tai seuraamusta lieventää. Tarkastuksissa saadaan kuitenkin arvokasta tietoa vähäisemmistä usein toistuvista virheistä ja kurinpitoesimiesten huomiota pystytään kiinnittämään niihin tarkastuskertomuksissa ja annettavassa täydennyskoulutuksessa.

Puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan puolustusvoimien asessori valvoo ja ohjaa puolustusvoimien toiminnan lainmukaisuutta ja sotilasoikeudenhoitoa. Puolustusvoimien asessorin laillisuusvalvonnassa on suoritettu esimerkiksi esitutkinta-asiakirjoihin, pakkokeinojen käyttöön ja sotilaslakimiesten lausuntoihin kohdistuvia tarkastuksia. Myös puolustusministeriön tehtäviin kuuluu puolustusministeriön työjärjestyksen mukaan hallinnonalan laillisuusvalvonta. Lisäksi kurinpitomenettelyä valvoo eduskunnan oikeusasiamies.

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies tehdyssä tarkastuksessa havaitsee, että kurinpitomenettelyssä on tapahtunut olennainen virhe tai kurinpitoesimies on ylittänyt toimivaltansa taikka kurinpitoasiassa tehty päätös on lopputulokseltaan virheellinen tai ilmeisesti kohtuuton, hänen olisi 2 momentin mukaan kumottava päätös tai lievennettävä kurinpitoseuraamusta. Päätöstä ei kuitenkaan saisi kumota tai muuttaa, jos sen tekemisestä on kulunut enemmän kuin kaksi vuotta, jolleivät erityisen painavat syyt sitä vaadi.

Jos esimies katsoo, että kurinpitoasia tulee ottaa uudelleen käsiteltäväksi tai kurinpitopäätöstä olisi muutettava kurinpitoasian vastaajan vahingoksi, hän voisi 3 momentin mukaan hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista. Kurinpitopäätöksen poistamisen ja purkamisen edellytyksistä noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 ja 9 §:n 1 momentissa säädetään.

Hakemus olisi 4 momentin mukaan tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpito-päätöksen tekemispäivästä. Menettelystä tuomioistuimessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään.

Nykyisen sääntelyn perusteella on ollut tulkinnanvaraista, voiko kurinpitoesimies lain 38 §:n 3 momentin perusteella muuttaa päätöstä myös kurinpitoseuraamukseen määrätyn vahingoksi. Ehdotetun uuden sääntelyn tarkoituksena on parantaa kurinpitorangeistukseen määrätyn oikeusturvaa, kun mahdolliset vastaajan vahingoksi muutettavat päätökset käsiteltäisiin jatkossa yleisessä tuomioistuimessa. Kurinpitoesimies voisi enää vain lieventää seuraamusta.

Oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään ylimääräisestä muutoksenhausta. Sen 1 §:n 1 momentin mukaan lainvoiman saanut tuomio voidaan tehdystä kantelusta tuomiovirheen perusteella poistaa:

- 1) jos oikeus ei ole ollut tuomionvoipa taikka jos asia on otettu tutkittavaksi, vaikka on ollut olemassa sellainen seikka, jonka johdosta oikeuden olisi omasta aloitteestaan pitänyt jättää asia tutkittavaksi ottamatta;
- 2) jos poissa oleva, jota ei ole haastettu, tuomitaan taikka jos henkilö, jota ei ole kuultu, muutoin kärsii haittaa tuomiosta;
- 3) jos tuomio on niin sekava tai epätäydellinen, ettei siitä käy selville, miten asiassa on tuomittu; tai
- 4) jos oikeudenkäynnissä on tapahtunut muu oikeudenkäyntivirhe, jonka havaitaan tai voidaan otaksua olennaisesti vaikuttaneen jutun lopputulokseen.

Edelleen 9 §:n 1 momentin mukaan lainvoiman saanut tuomio rikosasiassa voidaan syytetyn vahingoksi purkaa:

- 1) jos oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 1 tai 2 kohdassa mainittu seikka on ollut olemassa ja sen voidaan otaksua vaikuttaneen siihen, että syytetty on vapautettu tai että hänet on tuomittu olennaisesti lievempien rangaistussäännösten mukaan kuin mitä olisi ollut sovellettava; tai
- 2) jos kysymyksen ollessa rikoksesta, josta säännöllisen rangaistusasteikon mukaan voi seurata ankarampi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta tai josta voi seurata viraltapano, vedotaan seikkaan tai todisteeseen, jota ei ole aikaisemmin esitetty, ja sen esittäminen todennäköisesti olisi johtanut syytetyn tuomitsemiseen rikoksesta tai siihen, että rikokseen olisi ollut sovellettava olennaisesti ankarampia rangaistussäännöksiä.

Jos tuomioistuimien tai kurinpitomenettelyä valvova esimies on muuttanut alemman esimiehen kurinpitotoimissa tekemän päätöksen tai kumonnut sen, olisi päätös annettava 6 momentin mukaan tiedoksi asianosaisille. Tiedoksiannossa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä 42 §:ssä säädetään.

Jos kurinpitopäätöksessä määrätty seuraamus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on kumottu tai poistettu tai seuraamusta on lievennetty, noudatettaisiin 6 momentin mukaan soveltuvin osin, mitä 56 §:ssä säädetään. Hyvityspäätöksen tekisi 2 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies.

13 luku. Asetuksenantovaltuus

89 § Tarkemmat säännökset

Puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin:

- 1) tämän lain mukaisessa menettelyssä määrättyjen kurinpitorangeistusten täytäntöönpanoon liittyvistä ja muista viranomaisten välisistä ilmoituksista;
- 2) haltuun otetun omaisuuden säilyttämisestä.

14 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

90 § Voimaantulo

Pykälässä olisi tavanomaiset säännökset voimaantulosta ja siitä, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lailla kumottaisiin 25 päivänä maaliskuuta annettu sotilaskurinpitolaki (331/1983) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

91 § Siirtymäsäännös

Jos kurinpitomenettelyssä käsiteltävä rikos on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovellettaisiin asian käsittelyyn 1 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Uutta lakia sovellettaisiin vasta sen jälkeen tehtyjen rikosten käsittelyyn, koska ilman siirtymäsäännöstä asian ollessa vireillä muutosajankohtana tulisi noudatettavaksi uuden ja vanhan lain menettelysäännöksiä. Tämä ei aiheuttane ongelmia, koska asiat käsitellään yleensä nopeasti kurinpitomenettelyssä.

Siirtymäsäännös koskisi vain asian käsittelyä. Seuraamuksiin, ja myös niiden vanhentumiseen, sovelletaan rikoslain 3 luvun 2 §:ää.

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan sotilaskurinpitolain säännöksiin, viittauksen katsottaisiin tämän lain voimaan tultua 2 momentin mukaan tarkoittavan viittausta tähän lakiin.

1.2 Laki rikoslain muuttamisesta

6 luku Rangaistusten määräämisestä

1 § Rangaistuslajit

Rikoslain 6 luvun 1 §:n 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä luetellaan sotilaskurinpitolain 2 §:n 1 momentissa säädetty kurinpitorangeistukset.

16 § Lain 45 luvun alaisten henkilöiden kurinpitoseuraamusten vähentäminen

Rikoslain 6 luvun 16 §:n 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska tuomioistuimessa ei voisi enää käsitellä kuin ylimääräisen muutoksenhaun kautta tekoja, joista on jo määrätty rangaistus kurinpitomenettelyssä (*ne bis in idem*-kielto).

8 luku Vanhentumisesta

18 Viittaussäännös

Rikoslain 8 luvun 18 §:n 3 momentin viittaussäännöstä ehdotetaan muutettavaksi, siten että sotilaille ja muulle rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaissa. Tämä johtuu siitä, että sotilaskurinpitolaissa säädetäisiin enää kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon, ei kurinpitorangeistuksen, vanhentumisesta.

1.3 Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

1 § Lain soveltamisala

Sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin nykyisen maksun sijaan kurinpitosakosta, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu.

2 § Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

Pykälän 2 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi samalla perusteella kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

1.4 Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

19 § Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Puolustusvoimista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 19 §:ään lisättäisiin uudeksi 3 momentiksi nykyisin sotilaskurinpitolain 17 §:ssä olevan sääntely, jonka mukaan rikoslain 45 luvun alainen henkilö saadaan lisäksi ottaa kiinni:

1) jos hänen lausumistaan uhkauksista tai muusta käyttäytymisestään voidaan päätellä hänen todennäköisesti syyllistyvän rikokseen; sekä

2) jos hän on tuntematon ja kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja niitä tiedustelevalle esimiehelle tahi järjestyspartiolle tai vartio-, tai päivystystehtävää suorittavalle sotilaille taikka jos hän antaa henkilöllisyydestään ilmeisesti virheellisen tiedon.

23 a § Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudeksi 23 a §:ksi säännökset joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeudesta, kun tarkastus- ja etsintä kohdistuu puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen. Hänen voitaisiin kohdistaa sotilaskurinpitolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu etsintä ja tarkastus, jos on syytä epäillä kyseisessä momentissa mainittuja määräyksiä rikotun.

Luvattomasti tai laittomasti hallussa pidettyyn puolustusvoimien omaisuuteen taikka huumausaineeseen tai alkoholijuomaan sovelletaan vastaavasti, mitä sotilaskurinpitolain 25 §:n 2 momentissa säädetään.

Sääntelyt sopivat paremmin puolustusvoimista annettuun lakiin, jonka 18 - 23 §:ssä on nykyisin turvallisuutta ja järjestystä koskevia säännöksiä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan asetuksen antaa valtioneuvosto, jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty. Perustuslakiuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan lähtökohtana tulee olla, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriölle voitaisiin osoittaa asetuksenantovaltaa teknisluonteisemmissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa (HE 1/1998 vp).

Ehdotetun lain nojalla annettavia tarkempia säännöksiä koskevat valtuudet on koottu 90 §:ään. Huomattava osa nykyisin asetustasoisista säännöksistä ehdotetaan nostettaviksi laintasolle. Näin ollen valtuussäännöksiä olisi verraten vähän, ne olisivat yleiseltä merkitykseltään vähäisiä ja verraten teknisluonteisia. Asetuksen antajaksi ehdotetaan näistä syistä puolustusministeriötä.

Päaesikunta voisi antaa tarkempia määräyksiä kurinpitoesimiesten keskinäisestä kurinpidollisesta toimivallasta, alkoholi- ja huumetestauksesta, arestia koskevista käytännön järjestelyistä sekä päävartion sisäisestä järjestyksestä. Nämä määräykset olisivat luonteeltaan teknisiä ja yleiseltä merkitykseltään niin vähäisiä, että ne olisi perusteltua antaa ehdotetulla tasolla.

3 Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan...

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on sotilaskurinpitomenettelyä koskevien säännösten selkeyttäminen ja kurinpitomenettelyn kohteena olevan henkilön oikeusturvan parantaminen.

Uudistuksen perustuslain kannalta keskeisimmät ehdotukset liittyvät perustuslain 3 §:n 3 momenttiin ja 21 §:ään. Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Edelleen 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Uudistuksella laajennettaisiin muutoksenhakuoikeutta. Nykyisiä kurinpito-ojennuksia vastaaviin seuraamuksiin saisi jatkossa hakea muutosta. Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön ja perusyksikön vääpelin määräämiin kurinpitorangeistuksiin saisi ensin pyytää ratkaisua joukko-osaston komentajalta uudella ratkaisupyynnömenettelyllä. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemään päätökseen saisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten määräämistä kurinpitopäätöksistä voitaisiin valittaa suoraan tuomioistuimeen.

Perusoikeuksista voidaan perustuslain 23 §:n nojalla säätää lailla sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen samoin kuin vakavuudeltaan aseelliseen hyökkäykseen lain mukaan rinnastettavien, kansakuntaa uhkaavien poikkeusolojen aikana ja jotka ovat Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisia. Normaaliolojen vakavia häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti väljemmin kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp).

Esitykseen ei sisälly säännöksiä, jotka edellyttäisivät perustuslain mukaista säätämisyjärjestystä. Lakiehdotukset voitaisiin siten käsitellä tavallisia lakeja koskevassa säätämisyjärjestyksessä. Koska

esitys kuitenkin sisältää perustuslain kannalta merkityksellisiä asioita, hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

LIITTEET

Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

(rinnakkaistekstit)

Asetusluonnos

1. Sotilaskurinpitolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Puolustusvoimien tehtävien tehokkaan ja luotettavan suorittamisen turvaamiseksi vaadittavan kurin ja järjestyksen ylläpitämiseksi tässä laissa säädetään menettelystä sotilaskurinpitoasiassa ja siinä määrättävistä seuraamuksista sekä sotilasoikeudenkäyntimenettelyn aloittamisesta.

Kurinpitorangaistus voidaan määrätä tai tuomita sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Kurinpitomenettelyn alaisista henkilöistä säädetään:

- 1) rikoslain (39/1889) 45 luvussa;
- 2) puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007);
- 3) asevelvollisuuslaissa (1438/2007);
- 4) naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995);
- 5) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007);
- 6) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006); sekä
- 7) rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005).

2 luku

Seuraamukset

2 § Kurinpitorangaistukset

Kurinpitorangaistuksia ovat muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti.

Ylimääräistä palvelusta määrätään tai tuomitaan vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

Poistumiskieltoa määrätään tai tuomitaan vähintään yksi ja enintään viisitoista vuorokautta sekä kurinpitosakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmeltäkymmeneltä päivältä.

Arestia tuomitaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta.

Kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta, kuitenkin vähintään asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruinen. Asevelvollisuuslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) nojalla palvelevalle kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on hänen päivärahasa suuruinen tai, jollei hän saa päivärahaa, asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruinen.

Kurinpitorangaistusta ei saa määrätä tai tuomita ehdollisena.

3 § Sakon tai kurinpitorangaistuksen asemesta määrättävä seuraamus

Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävästä rikoksesta, josta on säädetty seuraamukseksi sakko, voidaan sakon asemesta tuomita kurinpitorangaistus tai kurinpitomenettelyssä määrätä kurinpitorangaistus.

Jos rikoksesta on säädetty seuraamukseksi kurinpitorangaistus, saadaan sen asemesta tuomita sakoon.

4 § Yhteinen rangaistus

Kurinpitorangaistuksesta sekä määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta tai sakosta ei saa määrätä yhteistä rangaistusta, eikä niitä myöskään saa yhdistää määräaikaiseen vankeusrangaistukseen.

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitorangaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen kurinpitorangaistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta, kurinpitosakkoa enintään neljältääkymmeneltä päivältä ja poistumiskieltoa enintään kaksikymmentäviisi vuorokautta.

Kurinpitomenettelyssä käytetään samasta rikoksesta seuraamuksena vain yhtä kurinpitorangaistusta. Jos joku on syyllistynyt useaan rikokseen, jotka tulevat samanaikaisesti kurinpitoesimiehen käsiteltäviksi, määrätään vain yksi kurinpitorangaistus.

5 § Muuntokielto

Maksamatonta kurinpitosakkoa ei saa muuntaa vankeudeksi. Muuntokielto koskee myös maksamatonta kurinpitosakkoa, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu.

6 § Vanhentuminen

Rikosoikeudellista vanhentumista koskevia säännöksiä sovellettaessa rinnastetaan kurinpitorangaus sakkoon.

7 § Vapaudenmenetysajan vähentäminen

Jos henkilö, jolle tuomitaan tai määrätään kurinpitorangaus, on ennen asian ratkaisemista ollut rikoksen johdosta vapautensa menettäneenä, kurinpitorangauksesta on tehtävä rikoslain 6 luvun 13 §:ssä tarkoitettu vähennys.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaa neljää kertaa ylimääräistä palvelusta, kolmea poistumiskieltovuorokautta, kolmen päivän kurinpitosakkoa sekä yhtä arestivuorokautta.

8 § Ammattisotilaan kurinpitorangaukset

Puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tarkoitettulle ammattisotilaalle saadaan kurinpitomenettelyssä antaa vain muistutus tai varoitus taikka määrätä kurinpitosakkoa.

3 luku

Kurinpitomenettelyn edellytykset

9 § Edellytykset kurinpitomenettelylle

Kurinpitorangaus saadaan määrätä, jos rikoksesta epäilty on tunnustanut teon tai jos hänen syyllisyyttään voidaan muuten pitää selvänä.

Asiaa ei kuitenkaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä, jos:

- 1) rikoksen tehnyt ei enää ole rikoslain 45 luvun alainen;
- 2) asianomistaja vaatii asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa;
- 3) useista rikoksista jostakin on nostettava syyte tuomioistuimessa ja rikoksilla on yhteyttä keskenään; tai
- 4) samaan rikokseen osallisista jotakuta on syytettävä tuomioistuimessa eikä asian ratkaisemista erillisenä ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

4 luku

Kurinpitoesimiehen toimivalta

10 § Kurinpitoesimiehet

Esimiestä, jolla on oikeus käyttää tässä laissa tarkoitettua kurinpitovaltaa, kutsutaan kurinpitoesimieheksi.

Kurinpitoesimiehiä ovat perusyksikön päällikkö ja hänen suoranaiset esimiehensä sekä 12 §:ssä säädetyin rajoituksin perusyksikön väepeli.

Kurinpitoesimiehen kurinpitovallan alaisia ovat ne hänen alaisensa, joiden suoranainen esimies hän on.

11 § Kurinpitoesimiehenä toimimisen rajoitukset

Kurinpitoesimies ei saa käsitellä asiaa, jos rikos on kohdistunut häneen henkilökohtaisesti tai jos hän on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa saattaa vaarantua.

Esimiehellä, jonka käskyvallan alaiseksi joku on määrätty vain tilapäisesti erityisen palvelustehtävän suorittamista varten, ei ole kurinpitovaltaa tähän nähden. Esimiehen on kuitenkin huolehdittava esitutkinnan toimeenpanosta ja ilmoitettava asiasta rikoksesta epäillyn kurinpitoesimiehelle.

Jos rikoksesta epäilty on ennen kurinpitoasian ratkaisua siirretty toisen kurinpitoesimiehen alaiseksi, on asian käsitteleminen siirrettävä tälle esimiehelle.

Rikosta koskeva asia voidaan siirtää ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi, jos samaan rikokseen osallistuneet ovat eri kurinpitoesimiesten rankaisuvallan alaisia. Milloin rikos on tehty ylemmän kurinpitoesimiehen läsnä ollessa, hän voi pidättää siitä itselleen rankaisuoikeuden.

12 § Kurinpitorangeistuksen määräämisoikeus

Joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä on oikeus määrätä arestia lukuun ottamatta kaikkia kurinpitorangeistuksia.

Joukkoyksikön komentajalla on oikeus määrätä muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskielto sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus.

Perusyksikön päälliköllä on oikeus määrätä muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskieltoa vähintään yksi ja enintään kymmenen vuorokautta sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus.

Perusyksikön vääpelillä on oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle muistutus sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

13 § Pääesikunnan määräystoimivalta

Sama toimivalta kuin 12 §:ssä mainitulla kurinpitoesimiehellä on myös vastaavassa tehtävässä olevalla esimiehellä sen mukaan kuin pääesikunta määrää. Lisäksi pääesikunta voi antaa joukko-osaston komentajaa ylempien kurinpitoesimiesten keskinäisestä kurinpidollisesta toimivallasta heidän hallinnollisesta ja sotilaallisesta toimivallastaan poikkeavia määräyksiä.

5 luku

Pakkokeinot

14 § Sotilasrikosasioihin sovellettavat pakkokeinot ja niiden käyttämiseen oikeutetut viranomaiset

Sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettuihin rikoksiin sovellettavista pakkokeinoista ja niiden käyttämiseen oikeutetuista viranomaisista on pakkokeinolain säännösten ohella voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavien virkamiesten oikeudesta käyttää pakkokeinoja säädetään poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995).

15 § Kiinniotto ja pidättäminen

Jos kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttäminen taikka palauttaminen sitä vaatii, saadaan 14 §:ssä tarkoitettu rikoksesta tavattu tai todennäköisin syin epäilty ottaa kiinni ja pidättää.

16 § Kiinniottamiseen oikeutettu virkamies ja sotilas

Kiinniottamisen saa suorittaa:

- 1) ammattisotilaana palveleva kiinniotettavan esimies;
- 2) vartio-, päivystys- tai sotilaspoliisitehtävää suorittava sotilas;
- 3) sotilaalliseen turvaamis- tai järjestystehtävään määrätyn sotilasosaston päällikkö; sekä
- 4) jäljempänä 17 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

17 § Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämiseen oikeutettuja ovat:

- 1) asianomaisen joukkoyksikön komentaja ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti;
- 3) sotilaspoliisitehtävissä toimiva virassa oleva upseeri; sekä
- 4) virallinen syyttäjä.

18 § Kiinniotettujen, pidätettyjen tai vangittujen säilyttäminen ja kohtelu

Kiinniotettua, pidätettyä tai vangittua henkilöä säilytetään päävartiossa tai muuten sotilasviranomaisen valvonnan alaisena taikka yleisessä vankilassa tai muussa säilytyspaikassa.

Pidätettyihin ja kiinni otettuihin sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) säädetään.

Mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään:

- 1) poliisista, koskee sotilasviranomaisen säilyttämien henkilöiden osalta sotilasviranomaista ja rajavartiolaitoksen säilyttämien henkilöiden osalta rajavartiolaitosta;

2) poliisimiehestä tai vartijasta, koskee tämän lain 16 §:ssä tarkoitettua kiinniottamiseen oikeutettua henkilöä ja poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:ssä tarkoitettua poliisin tehtäviä hoitavaa virkamiestä sekä rajavartiolaitoksessa rajavartiomiestä;

3) säilytystilan esimiehestä, koskee päävartion tai muun valvotun tilan esimieheksi määrättyä virkamiestä ja rajavartiolaitoksessa säilytystilan esimiestä; sekä

4) oikaisuvaatimuksen ratkaisijasta, koskee asianomaista joukko-osaston komentajaa ja rajavartiolaitoksessa hallintoyksikön päällikköä.

Tutkintavankien kohteluun sovelletaan sotilasviranomaisen valvonnan alaisen tai poliisin säilyttämän henkilön osalta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia ja vankilassa säilytettävän henkilön osalta tutkintavankeuslakia (768/2005).

19 § Kiinniottamisesta ilmoittaminen ja kiinniotetun vapauttaminen

Kiinniottamisesta on viivytyksettä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle.

Kiinniotettu henkilö on päästettävä vapaaksi viipymättä sen jälkeen, kun kuulustelu on päättynyt tai kun kiinniottamisen muu peruste on lakannut, kuitenkin viimeistään ennen kuin 24 tuntia on kulu-
nut kiinniottohetkestä, jollei häntä saman ajan kuluessa määrätä pidätettäväksi.

20 § Henkilöntarkastus

Kiinniottamiseen oikeutetulla henkilöllä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen tai arestin täytäntöönpanon aloittamisen yhteydessä tarkastaa henkilö sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, jotka voivat vaarantaa säilyttämisen tai joilla tämä voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut vaaralliset esineet tai aineet on otettava tarkastettavalta pois. Ne on palautettava hänelle vapaaksi päästämisen yhteydessä, jollei siihen ole lain mukaan estettä. Alkoholi-
juoman ja huumausaineen osalta on meneteltävä niin kuin 25 §:n 2 momentissa säädetään.

21 § Määräaika syytteen nostamiselle

Syytteen nostamiselle määrättävästä ajasta silloin, kun vastaaja on vangittuna, säädetään pakkokei-
nolaissa.

22 § Takavarikko ja etsintä

Takavarikon ja etsinnän saa pakkokeinolaissa (450/87) mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä
toimitettavaksi 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Kiinniottamiseen oikeutettu saa kuitenkin ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystä ottaa esineen
haltuun takavarikoimista varten, jos asia ei siedä viivytyksiä. Kiinniottamiseen oikeutettu saa myös
toimittaa etsinnän ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystä, jos tarkoituksena on sellaisen esineen
takavarikoiminen, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään tai etsintä on
tarpeen vakavan henkilövahingon, omaisuusvahingon tai ympäristövahingon estämiseksi.

Etsintänä ei pidetä asevelvollisuuslain taikka naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain perusteella palveluksessa olevan käyttöön luovutetun varustekaapin siisteyden ja kaapissa säilytetävien puolustusvoimien varusteiden kunnan tarkastamista.

23 § Alkoholi- ja huumetestaus

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas saa määrätä puolustusvoimissa palvelevan moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Koe voidaan tehdä ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittavalle taikka tällaiseen tehtävään ryhtyvälle. Kokeesta kieltäytynyt on velvollinen alistumaan pakkokeinolaissa tarkoitettuun henkilönkatsastukseen.

Edellä tarkoitettu koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle.

Pääesikunta antaa tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä.

24 § Pakkokeinojen käyttäminen

Edellä tässä luvussa tarkoitettut sotilaat saavat käyttää tässä luvussa tarkoitettuja pakkokeinoja puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä muuallakin tilanteissa, joissa pakkokeinojen käyttöä ei voida lykätä eikä poliisiviranomaisen virka-apua ole nopeasti saatavilla.

Yksityisasunnossa he saavat toimittaa kotietsinnän kuitenkin vain, milloin sen tarkoituksena on sellaisen kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan taikka kuulusteluun tai tuomioistuimeen tuotavan henkilön tavoittaminen, joka takaa-ajettaessa pakenee, taikka rikoksen teosta verekseltään jäljitetyn esineen takavarikoiminen.

25 § Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Joukko-osaston komentajalla on oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella taikka ajoneuvossa, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttua puolustusvoimien palveluksessa oleviin rikoslain 45 luvun alaisiin henkilöihin ja heidän hallinnassaan olevaan omaisuuteen kohdistuvia tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholijuomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun henkilön luvattomasti hallussaan pitämä puolustusvoimien omaisuus, kuten ase, ampumatarvike ja räjähdysaine, sekä laittomasti tai luvattomasti hallussaan pitämä huumausaine ja alkoholijuoma saadaan ottaa talteen. Sen lisäksi, mitä alkoholilain (1143/1994) 60 §:n 2 momentissa ja 60 a §:ssä säädetään, avatussa tai avoimessa astiassa oleva alkoholijuoma saadaan kiinniottamiseen oikeutetun virkamiehen tai sotilaan päätöksellä hävittää. Jollei alkoholi-juomaa tuomita menetetyksi rikoslain 10 luvun säännösten nojalla, se on palautettava sopivana ajankohtana ja viimeistään kotiuttamisen tai muun palveluksesta vapauttamisen ajankohtana. Huumausaineen osalta on meneteltävä siten kuin huumausainelaisissa (373/2008) säädetään.

6 luku

Esitutkinta

26 § Esitutinnan toimittaminen

Kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai kun on syytä epäillä, että tällainen rikos on tehty, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava, että asiassa toimitetaan esitutkinta. Tutkinnassa on soveltuvin osin noudatettava, mitä esitutkinnasta rikosasioissa on erikseen säädetty ja lisäksi tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä.

Esitutkinta on myös toimitettava, kun syyttäjät niin määrää.

27 § Esitutinnan toimittavat virkamiehet

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana on tämän lain 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies tai perusyksikön päällikkö. Perusyksikön vääpeli voi olla tutkinnanjohtajana asiassa, jossa toimitetaan 28 §:n 2 momentin mukainen esitutkinta ja jossa vääpeli on todennäköisesti toimivaltainen 12 §:n 4 momentin nojalla kurinpitoesimiehenä määräämään seuraamuksen. Tutkijana toimii puolustusvoimissa palveleva virkamies. Tutkijalla tulee olla riittävä koulutus esitutkintaan. Asian laadun vaatiessa esitutkinta voidaan antaa poliisin toimitettavaksi ja jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus edellyttävät, on tutkinta siirrettävä kokonaan poliisille. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voidaan antaa poliisin suoritettavaksi.

Esitutinnan toimittamisesta huolehtii se kurinpitoesimies, jonka alaisessa joukossa tai hallintoyksikössä rikos on tehty tai rikoksesta epäilty palvelee. Esitutinnan toimittamisesta voi tarvittaessa huolehtia myös ylempi kurinpitoesimies. Esitutinnan toimittamisesta huolehtiva virkamies toimii samalla tutkinnanjohtajana tai määrää alaisensa tutkinnanjohtajaksi.

Jos ylempään kurinpitoesimiehen tietoon on tullut, että alempi esimies ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin rikoksen johdosta, hänen on asian laadun niin vaatiessa määrättävä esitutkinta suoritettavaksi tai otettava asia käsiteltäväkseen.

Poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavien virkamiesten toimivaltuuksista esitutkinnassa säädetään poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa.

28 § Esitutinnan laajuus

Esitutkinta toimitetaan tutkittavana olevan asian laadun ja kurinpitoasian ratkaisemisen tai syyteharkinnan edellyttämässä laajuudessa.

Jos epäilty tunnustaa tutkittavana olevan teon, esitutkinta voidaan päättää ja saattaa asia kurinpitoesimiehen ratkaistavaksi, jos:

- 1) teko on vähäinen;
- 2) on selvää, ettei asianomistajalla ole vaatimuksia; ja
- 3) esitutkinnan jatkaminen asian selvitettyyn tilaan nähden on kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta.

29 § Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Kurinpitoesimies saa jättää esitutkinnan toimittamatta tai lopettaa jo aloitetun esitutkinnan, jos hän käytettävissään olevan aineiston perusteella katsoo, että epäilty teko on ilmeisesti johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa olisi muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies voi määrätä, että esitutkinta toimitetaan tai aloitetaan uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua aiheutta.

30 § Asianosaisten kuulusteleminen

Esitutkinnassa on kuulusteltava epäiltyä ja asianomistajaa. Asianomistaja, jolla ei selvästikään ole tutkittavaa asiaa selvittäviä tietoja, saadaan jättää kuulustelematta, jos hän on muutoin antanut kurinpitoasian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot.

Asianosaisen on oltava itse läsnä kuulustelussa. Asianomistaja saa antaa kuitenkin lausumansa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jollei siitä aiheudu haittaa eikä se vaaranna tutkinnan luotettavuutta. Epäillyn osalta edellytyksenä on lisäksi, että asia on vähäinen ja että henkilökohtainen kuuleminen aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivyttäisi asian käsittelyä. Mainittujen rajoitusten estämättä epäillyn aikaisemman kuulustelun vähäinen täydentäminen saadaan toimittaa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä.

31 § Kuulustelija

Kuulustelijan on oltava muu kuin rikoksesta epäillyn suoranainen esimies. Mainittu esimies voi kuitenkin toimittaa kuulustelun yksinkertaisessa ja selvässä asiassa, josta on vakiintunut seuraamusikäkäytäntö, jos aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen muuta kuulustelijaa ei ole saatavissa.

32 § Sotilaslakimiehen lausunto

Kurinpitoesimiehen on hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei siitä aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä. Lausunto saadaan jättää hankkimatta yksinkertaisesta ja selvästä asiasta.

33 § Lopputoimenpiteet ja lisätutkinta

Jollei asiassa menetellä esitutkintalain 42 §:ssä tarkoitettulla tavalla, epäillylle on ennen kurinpitoasian ratkaisemista varattava tilaisuus perehtyä esitutkinnassa kertyneeseen aineistoon, mukaan lukien sotilaslakimiehen lausuntoon, ja lausua siitä. Epäilty voi antaa lausumansa myös puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jos 30 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Tällöin epäillylle on tarvittaessa suullisesti selostettava esitutkinnassa kertyneen aineiston olennainen sisältö. Vastaava tilaisuus on varattava asianomistajalle hänen pyynnöstään.

Epäillylle ei tarvitse varata 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta, jos

- 1) esitutkinta on toimitettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla eikä asiassa ole ilmennyt uusia seikkoja tai uutta selvitystä, josta epäiltyä olisi kuultava;
- 2) kurinpitopäätös on vapauttava; tai

3) asia toimitetaan syyttäjälle.

Asianosaisen lausuma on otettava esitutkintapöytäkirjaan. Asianosaisen voi pyytää lisätutkintatoimenpiteiden suorittamista. Pyyntö on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä esitutkinta-aineistoon perehtymisen jälkeen. Asianosaisen pyytämät lisätutkintatoimenpiteet on suoritettava, jos hän osoittaa, että ne saattavat vaikuttaa asiaan, ja jollei niistä aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Kurinpitoesimiehen on huolehdittava, että 1 ja 3 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tehdään.

7 luku Kurinpitoasian päättäminen

34 § Toimenpiteet esitutkinnan päätyttyä

Kurinpitoesimies päättää ilman aiheetonta viivytystä esitutkintapöytäkirjan perusteella niistä toimenpiteistä, joihin kurinpitoasia antaa aiheutta.

35 § Siirtäminen ylemmälle kurinpitoesimiehelle

Jos kurinpitoesimiehen toimivalta on riittämätön asian ratkaisemiseen tai jos hän on esteellinen, asia on siirrettävä ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi.

36 § Siirtäminen syyttäjälle

Asian saattamisesta toimivaltaiselle syyttäjälle säädetään sotilasoikeudenkäyntilaissa.

Jos asiassa on suoritettu esitutkinta syyttäjän määräyksestä, kurinpitoesimiehen on ilmoitettava ratkaisustaan syyttäjälle. Ilmoituksen saatuaan syyttäjällä on oikeus ottaa asia syyteharkintaansa, jos asian laatu sitä vaatii tai siihen muutoin on erityistä syytä.

37 § Kurinpitorangaistuksen harkintaan vaikuttavat seikat

Kurinpitorangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen sekä tarkoituksenmukainen syyllisen palvelusaseman kannalta. Kurinpitorangaistuksia tuomittaessa tai määrättäessä on kiinnitettävä huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen.

Kurinpitorangaistuksen lajia ja määrää harkittaessa on otettava huomioon teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vaikuttavat perusteet ja syyllisen mahdolliset aiemmat kurinpitorangaistukset. Kurinpitorangaistusta voidaan korottaa, jos rikoksia on ollut useita tai jos teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjestystä vaarantava vaikutus, taikka jos rikoksentekijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esimiesasemaansa. Kurinpitorangaistusta voidaan lieventää, jos esimiehen moitittava menettely on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia.

38 § Lievemman kurinpitorangaistuksen ensisijaisuus

Kurinpitorangaistuksena on käytettävä muistutusta, ylimääräistä palvelusta tai enintään kymmenen vuorokauden poistumiskieltoa, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, syyllisen aikaisempi palvelus taikka muut rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellytä muun kurinpitorangaistuksen määräämistä.

39 § Epäillyn kuuleminen kurinpitoasiaa ratkaistaessa

Kurinpitoesimies voi kuulla rikoksesta epäiltyä henkilökohtaisesti, jos se edistää kurinpitoasian ratkaisemista.

Jos kurinpitoesimies katsoo, että epäilty on syyllistynyt muuhun tekoon kuin minkä hän on 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla myöntänyt tai mistä häntä on 33 §:n 1 momentin mukaisesti kuultu, epäiltyä on kuultava uudelleen.

40 § Kurinpitopäätöksen lopputulos

Kurinpitoasiassa päätös on syylliseksi toteava tai vapauttava.

Vaikka kurinpitopäätös olisi syylliseksi toteava, kurinpitorangeistus saadaan jättää määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelamattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa on muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

41 § Kurinpitopäätöksen sisältö

Kurinpitoasiassa on tehtävä kirjallinen päätös, josta on käytävä ilmi:

- 1) asian ratkaissut kurinpitoesimies ja päätöksen tekemispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) selostus asiasta;
- 4) perustelut;
- 5) sovelletut lainkohdat;
- 6) lopputulos sekä tarvittaessa kurinpitorangeistuksen laji ja määrä ja kurinpitorangeistuksesta mahdollisesti tehtävä vähennys.

42 § Kurinpitopäätöksen tiedoksianto

Syyksilukeva kurinpitopäätös on annettava tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle sekä pyynnöstä asianomistajalle. Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen on merkittävä aika, jolloin päätös on annettu tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle. Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen tulee sisältyä osoitus siitä, millä tavalla kurinpitorangeistukseen määrätty voi saattaa asian ylemmän kurinpitoesimiehen tai tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Jos kurinpitorangeistus on 40 §:n 2 momentin mukaan jätetty määräämättä, on päätöksestä viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, on siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

Vapauttavasta kurinpitopäätöksestä on viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, on siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

8 luku. Muutoksenhaku

43 § Muutoksenhakuoikeus

Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön tai perusyksikön vääpelin määräämään kurinpitatorangaistukseen saa hakea muutosta *ratkaisupyynnöllä* joukko-osaston komentajalta.

Joukko-osaston komentajan tai häntä ylemmän kurinpitoesimiehen määräämään kurinpitatorangaistukseen ja joukko-osaston komentajan 1 momentissa tarkoitetun ratkaisupyynnön perusteella antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla (*kurinpitovalitus*) siitä sotilasoikeudenkäyntilain 5 tai 6 §:n mukaan määräytyvään toimivaltaiseen yleiseen tuomioistuimeen.

44 § Väliaikaismääräys

Jos valitus koskee kurinpitopäätöstä, joka voidaan panna lainvoimaa vailla täytäntöön, joukko-osaston komentaja voi 43 §:n 1 momentissa tarkoitetun ratkaisupyynnön ja tuomioistuin 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun kurinpitovalituksen johdosta ennen asian ratkaisemista erityisestä syystä määrätä, ettei kurinpitopäätöstä ole toistaiseksi pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava.

45 § Ratkaisupyynnön sisältö

Edellä 43 §:n 1 momentissa tarkoitetussa ratkaisupyynnössä on kirjallisesti ilmoitettava:

- 1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;
- 3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut ratkaisupyynnön tekijän mielestä ovat virheelliset.

46 § Ratkaisupyynnön perilleajaminen

Määräaika 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisupyynnön varten on seitsemän päivää siitä päivästä, jona kurinpitopäätös annettiin tiedoksi. Ratkaisupyynnön toimittamisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 49 §:n 2-4 momentissa säädetään. Määräajan jälkeen saapunutta ratkaisupyynnön ei tutkita.

47 § Joukko-osaston komentajan päätös ratkaisupyynnön

Joukko-osaston komentaja tekee kirjallisen päätöksen 43 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ratkaisupyynnön. Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen on toimitettava joukko-osaston komentajalle asiassa kertynyt aineisto ja lausuntonsa ratkaisupyynnöstä. Joukko-osaston komentaja voi kuulla ratkaisupyynnön tekijää ja kurinpitopäätöksen tehnyttä kurinpitoesimiestä, jos se edistää asian ratkaisemista.

Joukko-osaston komentaja voi ratkaisupyynnön johdosta kumota kurinpitopäätöksen, lieventää määrättyä kurinpitatorangaistusta tai pysyttää päätöksen ennallaan. Joukko-osaston komentaja ei voi muuttaa kurinpitopäätöstä ratkaisupyynnön tekijän vahingoksi. Ratkaisupyynnöstä tehtävän päätöksen sisällöstä on soveltuvin osin voimassa, mitä 41 §:ssä säädetään.

Joukko-osaston komentajan on tehtävä 2 momentissa tarkoitettu päätös seitsemän päivän kuluessa siitä kun ratkaisupyynnön on saapunut.

Muutoksenhausta joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnöstä antamaan päätökseen sovelletaan 43 §:n 2 momenttia. Joukko-osaston komentajan on liitettävä ratkaisupyynnöstä tehtyyn päätökseen kirjallinen muutoksenhakuohjaus.

48 § Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle tuomioistuimelle, on mainittava:

- 1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;
- 3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset;
- 5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen;
- 6) mahdollinen pyyntö asian käsittelemisestä kirjallisessa menettelyssä.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää (*prosessiosoite*). Asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Valituskirjelmä on valittajan tai, jollei hän ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Kirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin valittaja vetoaa ja jotka eivät ole tuomioistuimelle muutoin toimitettavassa aineistossa.

49 § Valituksen perilleajaminen

Määräaika 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua valitusta varten on seitsemän päivää siitä päivästä, jona asianomainen päätös annettiin tiedoksi.

Valituskirjelmä on toimitettava määräaikana kurinpitopäätöksen tehneelle kurinpitoesimiehelle tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle. Valituskirjelmä saadaan toimittaa myös sen perusyksikön päällikölle tai perusyksikön vääpelille, jossa muutoksenhakija palvelee, taikka joukko-osaston päivystäjälle.

Jos valittaja palvelee yksiköstään erillään olevassa joukossa tai merellä olevassa aluksessa, valituskirjelmä saadaan toimittaa myös joukon tai aluksen päällikölle. Jos valittaja on vapautensa menettäneenä, ratkaisupyyntö tai valituskirjelmä saadaan toimittaa myös päävartion tai muun säilytystilan esimiehelle.

Jos valituskirjelmä on toimitettu muulle 2 tai 3 momentissa tarkoitettulle viranomaiselle kuin tuomioistuimelle, vastaanottajan on merkittävä kirjelmään sen saapumisaika ja toimitettava kirjelmä viivytyksettä asian ratkaiselle kurinpitoesimiehelle.

50 § Kurinpitoesimiehen velvollisuudet

Kurinpitoesimiehen on huolehdittava siitä, että valittajalla on mahdollisuus hankkia avustaja ja laatia valituskirjelmä sekä osallistua kurinpitovalituksen tuomioistuin käsittelyyn.

Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen on välittömästi toimitettava valituskirjelmä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun tuomioistuimen kansliaan ja liitettävä siihen kurinpitoasiassa laadittu esitutkimintapöytäkirja, mahdollinen ratkaisupyynnön tehty päätös ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä lausuntonsa asiassa.

Jos kurinpitovalitus on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, kurinpitoesimiehen on tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava tuomioistuimelle kurinpitoasiassa laadittu esitutkimintapöytäkirja ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä 2 momentissa tarkoitetun lausuntonsa.

51 § Valmistelu tuomioistuimessa

Kurinpitovalitus tulee vireille, kun valituskirjelmä on saapunut 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun tuomioistuimen kansliaan.

Jos valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tarpeen, valittajaa on kehotettava korjaamaan puute tuomioistuimen määräämässä ajassa uhalla, että valitus voidaan jättää tutkimatta. Jos valittaja ei noudata kehotusta ja valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, valitus jätetään tutkimatta.

Jos valituskirjelmä on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, tuomioistuimen on viipymättä pyydettävä kurinpitoesimieheltä lausunto valituksen johdosta, jollei tuomioistuin jätä valitusta tutkimatta tai se ole muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lausunto on annettava tiedoksi valittajalle.

52 § Pääkäsittely tuomioistuimessa

Kurinpitovalitusasiassa järjestetään pääkäsittely, jollei valittaja pyydä asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä. Pyyntöä huolimatta tuomioistuin voi toimittaa pääkäsittelyn katsoessaan sen tarpeelliseksi.

Tuomioistuin kutsuu valittajan pääkäsittelyyn. Kutsussa on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana ja missä pääkäsittely toimitetaan. Tuomioistuin voi tarvittaessa omasta aloitteestaan tai kurinpitoesimiehen pyynnöstä erityisestä syystä kutsua kurinpitoesimiehen pääkäsittelyyn. Asia saadaan tutkia ja ratkaista valittajan tai kurinpitoesimiehen poissaolosta huolimatta.

53 § Asian ratkaiseminen ja muutoksenhakukielto

Asia ratkaistaan pääkäsittelyssä esitetyn aineiston ja kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan tutkittava, onko kurinpitovalituksessa tarkoitettu asia saatu tutkia ja ratkaista kurinpitomenettelyssä, ja tarvittaessa poistettava kurinpitopäätös. Tuomioistuin ei saa muuttaa kurinpitopäätöstä valittajan vahingoksi.

Jos kurinpitopäätös kumotaan taikka poistetaan 1 momentissa mainitulla perusteella, valtion velvollisuudesta korvata valittajan oikeudenkäyntikulut noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 luvun 1 a §:n 1 momentissa säädetään. Jos kurinpitopäätös kumotaan tai poistetaan osaksi, noudatetaan soveltuvin osin, mitä mainitun pykälän 2 momentissa säädetään.

Tuomioistuimen kurinpitovalitusasiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin.

54 § Erinäisiä säännöksiä

Tuomioistuin saa lähettää tässä luvussa tarkoitettut kutsut ja kehotukset valittajan viimeksi ilmoittamaan prosessiosoitteeseen.

Kurinpitovalituksen käsittelyssä muutoin noudatetaan soveltuvin osin, mitä sotilasoikeudenkäyntilaissa säädetään.

55 § Asianosaisen oikeus ylimääräiseen muutoksenhakuun

Kurinpitoasian asianosaisen oikeudesta ylimääräiseen muutoksenhakuun on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään. Hakemus on tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menetetyn määräajan palauttamista on haettava lisäksi 30 päivän kuluttua esteen lakkaamisesta.

Kurinpitoesimiehen oikeudesta hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista säädetään 89 §:ssä.

56 § Hyvitys

Rangaistulle on annettava hyvitys siltä osin kuin kurinpitopäätöksessä määrätty kurinpitorangeistus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai kurinpitorangeistusta on lievennetty. Joukko-osaston komentaja päättää hyvityksestä.

Hyvitys on:

- 1) muistutuksesta 30 euroa;
- 2) ylimääräisestä palveluksesta 30 euroa yhdeltä kerralta; sekä
- 3) poistumiskiellosta 50 euroa yhdeltä vuorokaudelta.

Jos kurinpitorangeistus on täytäntöönpantu osittain, korvataan rangaistulle hyvitys 2 momentin mukaisesti täytäntöönpannulta osin.

9 luku

Täytäntöönpano

57 § Täytäntöönpanosta vastaavat virkamiehet

Kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta huolehtii sen perusyksikön päällikkö, jossa kurinpitorangeistukseen määrätty palvelee, taikka muu lähin kurinpitoesimies. Joukko-osastossa voidaan määrätä riittävän koulutuksen saanut virkamies huolehtimaan täytäntöönpanosta.

Päävartiossa tai muualla puolustusvoimissa täytäntöönpantavien arestien yhteenlaskeminen kuuluu 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle. Rangaistulle on pyynnöstä annettava todistus siitä, miten yhteenlaskeminen on toimitettu.

Toimivaltaisista viranomaisista kurinpitosakon ja sakon täytäntöönpanossa säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

58 § Täytäntöönpanon aloittaminen

Edellä 57 §:n 1 momentissa tarkoitetun virkamiehen tulee viipymättä aloittaa kurinpitopäätöksessä määrätyn muun kurinpitorangeistuksen kuin varoituksen täytäntöönpano heti päätöksen tekemisen jälkeen. Varoitus saadaan panna täytäntöön vasta sen määrävän päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Kurinpitosakon täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 2 §:n 2 momentissa.

59 § Täytäntöönpanon keskeyttäminen tai lykkääminen

Täytäntöönpano on heti keskeytettävä tai sitä ei saa aloittaa, jos joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin antaa 44 §:ssä tarkoitetun määräyksen.

Kurinpitomenettelyä valvova esimies saa määrätä kurinpitomenettelyssä määrätyn kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon lykättäväksi tai keskeytettäväksi, jos hän on valvonnan yhteydessä havainnut kurinpitopäätöksessä olennaisen virheen.

Joukko-osaston komentaja voi lykätä kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon, jos rangaistun terveydentila niin vaatii taikka jos on muu erityisen painava syy.

60 § Muistutuksen täytäntöönpano

Muistutus on yksityinen ja annetaan kirjallisena.

Muistutuksen täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua muistutuksen määräämisestä.

61 § Ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano

Ylimääräisenä palveluksena määrätään suoritettavaksi muuta kuin palvelusohjelman mukaista työtä.

Yksi kerta ylimääräistä palvelusta kestää kaksi tuntia päivässä.

Ylimääräistä palvelusta ei saa panna täytäntöön siten, että se yllirasittumisen tai muun syyn johdosta saattaisi vahingoittaa rangaistun terveyttä taikka aiheuttaa olennaista haittaa hänen palvelustehtäviensä suorittamiselle.

Ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ylimääräisen palveluksen määräämisestä.

62 § Poistumiskielton täytäntöönpano

Enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saa täytäntöönpanna poistumiskieltoon määrätyn viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan aikana.

Poistumiskieltoon määrätty ei saa poistumiskielton aikana ilman täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen lupaa poistua joukko-osaston komentajan poistumiskieltoalueeksi määräämältä kasarmi-, majoitus- tai niihin rinnastettavalta alueelta.

Rangaistusajaksi luetaan aika, jonka poistumiskieltoa suorittava on sairaalassa hoidettavana, jollei joukko-osaston komentaja sillä perusteella, että rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut hoidon tarpeen, toisin määrää.

Jos poistumiskieltoon määrätty kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, sanottu aika luetaan seuraamuksen täytäntöönpanoajaksi.

Enintään 10 vuorokauden poistumiskiellon täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua poistumiskiellon määräämisestä.

63 § Varoituksen täytäntöönpano

Varoitus julkaistaan sen joukon päiväkäskyssä, jossa rangaistu palvelee tai on viimeksi palvelut, joukko-osaston komentajan ja vastaavan sekä näitä ylemmässä virka-asemassa olevan osalta kuitenkin pääesikunnan päiväkäskyssä.

64 § Kurinpitosakon täytäntöönpano

Kurinpitosakko pannaan täytäntöön noudattaen sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettuja säännöksiä.

Sille, jolle on määrätty kurinpitosakko, on annettava tiedot kurinpitosakon maksamiseksi heti.

65 § Arestin täytäntöönpano

Aresti pannaan täytäntöön päävartiossa tai muussa vartiossa. Erityisestä syystä voidaan samassa huoneessa pitää useampia arestia suorittavia henkilöitä.

Aresti, jota erityisestä syystä ei voida suorittaa päävartiossa tai muussa vartiossa, pannaan täytäntöön tarkoitukseen sopivassa vartioidussa huoneessa, teltassa tai hytissä taikka muussa vastaavassa paikassa.

Arestia suorittavaan sovelletaan soveltuvin osin, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa ja sen nojalla säädetään. Pääesikunta voi antaa määräyksiä arestia koskevista käytännön järjestelyistä sekä päävartion sisäisestä järjestyksestä.

Jos arestin kanssa on samanaikaisesti pantava täytäntöön ehdoton vankeusrangaistus, tuomittu on toimitettava yleiseen rangaistuslaitokseen suorittamaan rangaistuksiaan siten kuin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta säädetään. Kun aresti on pantava täytäntöön samalla kertaa kuin määräaikainen vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus, suoritetaan myös aresti yleisessä rangaistuslaitoksessa.

66 § Aresti palvelus- tai työvelvollisuudella

Joukko-osaston komentaja voi määrätä arestin suoritettavaksi kokonaan tai osaksi palvelusvelvollisuudella, jos se rangaistun terveydentilan tai palveluksen kannalta taikka muusta erityisestä syystä on perusteltua.

Jos arestia on tuomittu enemmän kuin kahdeksan vuorokautta, on sanotun ajan ylittävä osa rangaistuksesta pantava täytäntöön palvelusvelvollisuudella.

Milloin aresti pannaan täytäntöön palvelusvelvollisuudella, suoritetaan palvelus mahdollisuuksien mukaan rangaistusta suorittavan oman yksikön tai muun varsinaisen palveluspaikan palvelusohjelman mukaisissa tehtävissä.

Arestia suorittava voidaan tarvittaessa määrätä tekemään lyhytaikaista soveliasta työtä paikassa, jossa rangaistus pannaan täytäntöön, tai sen välittömässä läheisyydessä.

67 § Arestin rangaistusajaksi lukeminen

Arestivuorokaudeksi luetaan kaksikymmentäneljä tuntia täytäntöönpanon aloittamisesta.

Jos arestia suorittava on luvatta poistunut arestista, ei aikaa sen arestivuorokauden alusta, jolloin hän poistui, sen arestivuorokauden loppuun, jolloin palasi arestia suorittamaan, lueta hänen rangaistusajakseen.

Rangaistusajaksi luetaan aika, jonka arestia suorittava on sairaalassa hoidettavana, jollei joukko-osaston komentaja sillä perusteella, että rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut hoidon tarpeen, toisin määrää.

Jos 1 momentissa tarkoitettua rangaistusta suorittava kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, sanottu aika luetaan rangaistuksen täytäntöönpanoajaksi.

68 § Aresti kotiutettaessa

Aresti on suoritettava loppuun siitä huolimatta, että seuraamukseen määrätty olisi kotiutettava. Jos seuraamukseen määrätty on kotiutettava terveydellisestä syystä, noudatetaan kuitenkin, mitä 73 §:n 1 momentissa säädetään.

69 § Samanaikainen täytäntöönpano

Kurinpitorangaistuksia muistutusta, ylimääräistä palvelusta, varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta ei voida panna samanaikaisesti täytäntöön.

70 § Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskiellot

Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskiellot on täysin määrin laskettava yhteen. Poistumiskiellojen näin yhteenlaskettu aika saa kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

71 § Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit ja muut rangaistukset

Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit on täysin määrin laskettava yhteen. Rangaistusten näin yhteenlaskettu aika saa kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Yhteenlaskettaessa rangaistuksia 65 §:n 3 momentissa mainitussa tapauksessa on aresti muunnettava vankeudeksi siten, että yksi vuorokausi arestia vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos tällöin on täytäntöön pantava kaksi tai useampia aresteja, on vankilanjohtajan ensin laskettava ne yhteen 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Milloin aresti on 2 momentin mukaisesti laskettu yhteen muun rangaistuksen kanssa, on ensin suoritettava arestin muuntorangaistus ja vasta sen jälkeen muu rangaistus.

72 § Poistumiskiellon kurinpitosaakoksi muuntaminen

Vähintään yhdentoista vuorokauden mittainen poistumiskielto, jonka täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu tai jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamisajankohtana, muunnetaan kurinpitosaakoksi.

Poistumiskieltoa kurinpitosaakoksi muunnettaessa kukin suorittamatta oleva täysi poistumiskieltovuorokausi vastaa yhden päivän kurinpitosaakkoa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 70 §:ssä säädettyjä perusteita.

73 § Arestin kurinpitosaakoksi muuntaminen

Aresti muunnetaan kurinpitosaakoksi, jos arestin täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiuttamista tai asevelvollinen kotiutetaan terveydellisestä syystä.

Arestia kurinpitosaakoksi muunnettaessa vastaa kukin suorittamatta oleva täysi arestivuorokausi kolmen päivän kurinpitosaakkoa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 71 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

10 luku Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot

74 § Soveltaminen

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan silloin, kun tasavallan presidentti on asevelvollisuuslain 83 §:n mukaisesti päättänyt ylimääräisestä palveluksesta.

75 § Kurinpitorangeistusten enimmäismäärien korottaminen

Sen lisäksi, mitä 2 §:ssä säädetään kurinpitorangeistuksista, kurinpitomenettelyssä saadaan määrätä:

- 1) ylimääräistä palvelusta enintään viisitoista kertaa;
- 2) poistumiskieltoa enintään neljäkymmentä päivää;
- 3) kurinpitosaakkoa enintään kuudeltakymmeneltä päivältä.

Tuomioistuin saa tuomita arestia enintään kuusikymmentä vuorokautta.

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa säädetään yhteisestä kurinpitorangeistuksesta, saadaan määrätä poistumiskieltoa enintään viisikymmentä vuorokautta. ja kurinpitosaakkoa enintään kahdeksaltakymmeneltä päivältä sekä tuomita arestia enintään kahdeksankymmentä vuorokautta.

76 § Kurinpitorangeistuksen määrääminen ammattisotilaalle

Sen estämättä, mitä 8 §:ssä säädetään, saadaan kaikille sotilaille määrätä kaikkia kurinpitorangeistuksia.

77 § Kurinpitoesimiehet ja toimivalta kurinpitoasioissa

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka toimii perusyksikön päällikkönä tai hänen suoranaisena esimiehenään taikka perusyksikön vääpelinä, saa määrätä kurinpitorangeistuksen siten kuin 12 §:ssä säädetään.

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, joukkoyksikön komentaja saa määrätä arestia lukuun ottamatta kaikkia kurinpitorangeistuksia.

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, perusyksikön päällikkö saa määrätä poistumiskieltoa enintään 15 vuorokautta.

78 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet

Edellä 77 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies saa toimia tutkinnanjohtajana siten kuin 27 §:ssä säädetään. Riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva saa toimia tutkijana.

Sen lisäksi, mitä 16 §:ssä säädetään, saa kiinniottamisen suorittaa asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on kiinniotettavan suoranainen esimies.

79 § Kurinpitorangeistusten täytäntöönpano

Sen estämättä, mitä 58 §:ssä säädetään, varoitus saadaan panna täytäntöön heti kurinpitopäätöksen tekemisen jälkeen.

Rangaistulle on annettava hyvitys siltä osin kuin varoitus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai seuraamusta lievennetty. Hyvitys on 60 euroa. Varoituksen kumoamista koskeva päätös on julkaistava. Julkaisemisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 63 §:ssä säädetään.

Perusyksikön päällikkö tai häntä ylempi kurinpitoesimies voi lykätä kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon 59 §:n 3 momentissa säädetyissä tilanteissa.

80 § Rikosoikeudellinen virkavastuu

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevaan, joka käyttää 77 ja 78 §:ssä tarkoitettua toimivaltaa, sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

81 § Vahingonkorvausvastuu

Edellä 77 ja 78 §:ssä tarkoitetun tehtävän yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Edellä 77 ja 78 §:ssä tarkoitettua tehtävää suorittavan korvausvastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

11 luku.

Kurinpitopäätöksen kirjaaminen ja täytäntöönpanoasiakirjat

82 § Kurinpitorangeistusrekisteri

Tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa tuomitut rangaistukset sekä kurinpitomenettelyssä määrätyt kurinpitorangeistukset merkitään kurinpitorangeistusrekisteriin.

Kurinpitorangeistusrekisteriä pidetään kurinpitorangeistusten valvontaa, aiempien kurinpitorangeistusten selvittämistä, tietojen siirtämistä asevelvollisrekisteriin, rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä sekä joukko-osaston ja perusyksikön toiminnan kehittämistä varten

83 § Kurinpitorangeistusrekisterin pitäjä

Kurinpitorangeistusrekisteriä pidetään:

- 1) perusyksikössä ja vastaavassa joukossa tai laitoksessa siellä asevelvollisuuslain nojalla palvelevista henkilöistä;
- 2) joukko-osastossa ja vastaavassa joukossa tai laitoksessa siellä palvelevista muista kuin 1 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä joukko-osaston komentajaa ja vastaavassa virka-asemassa olevaa lukuun ottamatta; sekä
- 3) pääesikunnassa siellä palvelevista henkilöistä sekä lisäksi erikseen joukko-osastojen komentajista ja vastaavissa tai näitä ylemmissä virka-asemissa olevista.

84 § Kurinpitorangeistusrekisterin tietosisältö

Kurinpitorangeistusrekisteriin on 41 §:ssä mainittujen seikkojen lisäksi merkittävä:

- 1) aika, jolloin päätös on annettu asianosaiselle;
- 2) tieto muutoksenhausta tai kurinpitovalituksen tekemisestä ja näiden johdosta tehdyistä päätöksistä;
- 3) tarkastusmerkinnät ja kurinpitomenettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpiteet; sekä
- 4) seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

85 § Tietojen poistaminen kurinpitorangeistusrekisteristä

Merkintä poistetaan kurinpitorangeistusrekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun kurinpitorangeistus tuomittiin tai määrättiin, jollei asianomaista tänä aikana ole tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitomenettelyssä rangaistu.

12 luku

Kurinpitomenettelyn valvonta

86 § Kurinpitorangeistusten neljännesvuositarkastukset

Joukko-osaston komentajan on tarkastettava alaiensa kurinpitoesimiesten määräämät kurinpitorangeistukset vähintään neljännesvuosittain.

87 § Kurinpitorangeistusten tarkastukset

Maavoimien komentajan, merivoimien komentajan, ilmavoimien komentajan ja vastaavan kurinpitoesimiehen on tarkastettava sotilaslakimiehen avustamana alaistensa joukkojen ja laitosten määrämät kurinpitorangeistukset vähintään kerran vuodessa.

Päaesikunta toimittaa tai toimituttaa kurinpitorangeistusten tarkastuksia tarvittaessa.

88 § Kurinpitovallankäytön valvonta

Kurinpitoesimiehen on valvottava alaistensa kurinpitoesimiesten kurinpitovallan käyttöä.

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies tällöin havaitsee, että kurinpitomenettelyssä on tapahtunut olennainen virhe tai kurinpitoesimies on ylittänyt toimivaltansa taikka kurinpitoasiassa tehty päätös on lopputulokseltaan virheellinen tai ilmeisesti kohtuuton, hänen on kumottava päätös tai lievennettävä kurinpitoseuraamusta. Päätöstä ei kuitenkaan saa kumota tai muuttaa, jos sen tekemisestä on kulunut enemmän kuin kaksi vuotta, jolleivät erityisen painavat syyt sitä vaadi.

Jos esimies katsoo, että kurinpitoasia tulee ottaa uudelleen käsiteltäväksi tai kurinpitopäätöstä olisi muutettava kurinpitoasian vastaajan vahingoksi, hän voi hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista. Kurinpitopäätöksen poistamisen ja purkamisen edellytyksistä noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 ja 9 §:n 1 momentissa säädetään.

Hakemus on tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menettelystä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään.

Jos tuomioistuin tai kurinpitomenettelyä valvova esimies on muuttanut alemman esimiehen kurinpitoasiassa tekemän päätöksen tai kumonnut sen, on päätös annettava tiedoksi asianosaisille. Tiedoksiannossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 42 §:ssä säädetään.

Jos kurinpitopäätöksessä määrätty seuraamus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on kumottu tai poistettu tai seuraamusta on lievennetty, noudatetaan soveltuvin osin, mitä 56 §:ssä säädetään. Hyvityspäätöksen tekee 2 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies.

13 luku

Asetuksenantovaltuus

89 § Tarkemmat säännökset

Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) tämän lain mukaisessa menettelyssä määrättyjen kurinpitorangeistusten täytäntöönpanoon liittyvistä ja muista viranomaisten välisistä ilmoituksista;
- 2) haltuun otetun omaisuuden säilyttämisestä.

14 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

90 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan 25 päivänä maaliskuuta annettu sotilaskurinpitolaki (331/1983) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

91 § Siirtymäsäännös

Jos kurinpitomenettelyssä käsiteltävä rikos on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan asian käsittelyyn lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan sotilaskurinpitolain säännöksiin, viittauksen katsotaan tämän lain voimaan tultua tarkoittavan viittausta tähän lakiin.

2. Laki rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 6 luvun 16 §, sellaisena kuin se on laissa 515/2003, sekä

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 6 luvun 1 §:n 4 momentti ja 8 luvun 18 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 1 §:n 4 momentti laissa 1195/2004 ja 8 luvun 18 §:n 3 momentti laissa 297/2003, seuraavasti:

6 luku Rangaistusten määräämisestä

1 § Rangaistuslajit

Sotilaan ja muun 45 luvun alaisen henkilön kurinpitorangeistuksia ovat muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti. Sovellettaessa muuhun kuin 45 luvun alaiseen henkilöön säännöstä, jossa säädetään seuraamukseksi kurinpitorangeistus, hänet tuomitaan kurinpitorangeistuksen sijasta sakkoon.

8 luku Vanhentumisesta

18 § Viittaussäännös

Sotilaille ja muulle rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaissa (/).

3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä elokuuta 2002 sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 § Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

2) sotilaskurinpitolain (/) 72 §:n 1 momentissa tai 73 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitosaakko, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu;

2 § Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

Sotilaskurinpitolain 72 §:n 1 momentissa tai 73 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitosaakko, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu, on täytäntöönpanokelpoinen heti muuntamisen jälkeen.

4. Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 11 päivänä toukokuuta 2007 puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 19 §:ään uusi 3 momentti sekä uusi 23 a § seuraavasti

19 § Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Rikoslain 45 luvun alainen henkilö saadaan lisäksi ottaa kiinni:

1) jos hänen lausumistaan uhkauksista tai muusta käyttäytymisestään voidaan päätellä hänen todennäköisesti syyllistyvän rikokseen; sekä

2) jos hän on tuntematon ja kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja niitä tiedustelevalle esimiehelle tai järjestyspartiolle tai vartio-, tai päivystystehtävää suorittavalle sotilaille taikka jos hän antaa henkilöllisyydestään ilmeisesti virheellisen tiedon.

23 a § Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen, voidaan kohdistaa sotilaskurinpitolain (/) 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu etsintä ja tarkastus, jos on syytä epäillä kyseisessä momentissa mainittuja määräyksiä rikotun.

Luvattomasti tai laittomasti hallussa pidettyyn puolustusvoimien omaisuuteen taikka huumausaineeseen tai alkoholijuomaan sovelletaan vastaavasti, mitä sotilaskurinpitolain 25 §:n 2 momentissa säädetään.

Puolustusministeriön asetus sotilaskurinpidosta

Puolustusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään päivänä kuuta 20xx annetun sotilaskurinpitolain (/) 91 §:n nojalla:

1 § Täytäntöönpanoasiakirja kurinpitomenettelyssä

Kurinpitomenettelyssä määrätyn muun rangaistuksen kuin kurinpitosakon täytäntöönpanokirjana on yksi kappale kurinpitomenettelyssä tehdystä päätöksestä.

Jos rangaistuksen täytäntöönpano ei kuulu sen määränneelle kurinpitoesimiehelle, hänen on viipymättä toimitettava jäljennös päätöksestä täytäntöönpanoa varten siitä huolehtivalle esimiehelle.

Kappale kurinpitomenettelyssä tehdystä päätöksestä, jolla on määrätty kurinpitosakko, on lähetettävä Oikeusrekisterikeskukselle. Kappaletta ei saa lähettää ennen kuin kurinpitovalitukselle säädetty määräaika on päättynyt. Kappaleeseen on merkittävä, onko päätöksestä valitettu.

2 § Täytäntöönpanoasiakirja tuomioistuimen tuomitsemalle seuraamukselle

Kun tuomioistuin on tuominnut kurinpitorangaistuksen, tuomiolauselmajärjestelmään tallennettaviin tietoihin merkitään, että Oikeusrekisterikeskuksen on toimitettava tuloste tuomiolauselmajärjestelmään tallennetuista tiedoista täytäntöönpanokirjaksi joukko-osaston komentajalle.

Asiassa, jonka hovioikeus on ratkaissut ensimmäisenä asteena, on tuomiolauselmajärjestelmään merkittävä, että sanottu tuloste toimitetaan pääesikunnalle.

Korkeimman oikeuden päätöksen täytäntöönpanokirjana oleva jäljennös päätöksestä on lähetettävä Oikeusrekisterikeskukselle, joka toimittaa sen joukko-osaston komentajalle tai, jos päätös koskee hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävää asiaa, pääesikunnalle.

- sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltyjen osalta siirrettäisiin sääntely sotilasoikeudenkäyntilakiin/asetukseen?

3 § Täytäntöönpanoasiakirjan toimittaminen

Joukko-osaston komentajan on toimitettava arestia ja tuomioistuimen tuomitsemaa kurinpitorangaistusta koskeva täytäntöönpanokirja sotilaskurinpitolain 57 §:n 1 momentissa tarkoitetulle täytäntöönpanosta huolehtivalle virkamiehelle hankittuaan sitä ennen selvityksen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta.

Mitä 1 momentissa säädetään joukko-osaston komentajasta, koskee soveltuvin osin pääesikuntaa, kun asian on käsitellyt hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena.

4 § Kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta ilmoittaminen

Sotilaskurinpitolain alaisen henkilön kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta sekä hänen vapaaksi päästämistään on viipymättä ilmoitettava sille perusyksikön päällikölle tai muulle esimiehelle, jonka alainen kiinniotettu, pidätetty tai vangittu henkilö on.

5 § Takavarikoidun esineen säilyttäminen

Sotilasoikeudenkäyntiasiassa takavarikoitua esinettä voidaan säilyttää takavarikon toimittaneen sotilasviranomaisen huostassa niin kauan kuin takavarikko on voimassa.

6 § Huumausaineet

Tarkastuksessa ja etsinnässä löydetty huumausaine on toimitettava poliisiviranomaiselle. Samalla on poliisille tehtävä ilmoitus huumausainetta hallussaan pitäneestä henkilöstä.

7 § Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20xx.